

1986

YILINA GİRERKEN TÜRK EKONOMİSİ

**Türk
sanayicileri
ve
iş adamları
derneği**

1986 YILINA GİRERKEN

TÜRK EKONOMİSİ

İKİNCİ BASKI

İSTANBUL

25 OCAK 1986

(Yayın No:TÜSİAD-T/86.1.84)

Cumhuriyet Cad. Ferah Apt. 233/9-10, Harbiye/İstanbul

Bu raporun tamamı veya bir bölümü TÜSİAD
"1986 Yılına Girerken Türk Ekonomisi" re-
feransı zikredilmek kaydıyla yayınlanabi-
lir.

1 9 7 1

TÜRK SANAYİCİLERİ VE İŞ ADAMLARI DERNEĞİ

TÜSİAD KURUCULAR PROTOKOLÜ

Anayasamızın öngördüğü karma ekonomi prensiplerine ve Atatürk ilkelerine uygun olarak, sanayi ve hizmet alanlarında çalışan meslek, bilim ve işadamlarının bilgi, tecrübe ve faaliyetlerini ahenkleştirerek değerlendirmek suretiyle, Türkiye'nin demokratik ve planlı yollarla kalkınmasına ve Batı uygarlık seviyesine çıkarılmasına yardımcı olmak amacıyla kurulan Türk Sanayicileri ve İşadamları Birliği'nin devamlılığını sağlamak ve görevlerini yürütmek üzere lüzumlu mali yardımları, mutabık kalınacak esaslar dahilinde, müştereken yapacağımızı taahhüd ederiz.

Tarih: 2 Nisan 1971

VEHBI KOÇ
(Koç Holding A.Ş.)

DR. NEJAT F.ECZACIBAŞI
(Eczacıbaşı Holding A.Ş.)

SAKIP SABANCI
(Sabancı Holding A.Ş.)

SELÇUK YAŞAR
(Yaşar Holding A.Ş.)

RAŞİT ÖZSARUHAN
(Metaş A.Ş.)

AHMET SAPMAZ
(Güney Sanayi A.Ş.)

FEYYAZ BERKER
(Tekfen A.Ş.)

MELİH ÖZAKAT
(Otomobilcilik A.Ş.)

İBRAHİM BODUR
(Çanakkale Seramik)

HİKMET ERENİYOL
(Elektrometal San. A.Ş.)

OSMAN BOYNER
(Altınyıldız Mensucat A.Ş.)

MUZAFFER GAZİOĞLU
(Elyafli Çimento San. A.Ş.)

1986 YILINA GİRERKEN TÜRK EKONOMİSİ

Özet ve Sonuç

I - VI

BÖLÜM I

GSMH, YATIRIMLAR, KAMU MALİYESİ, ÜRETİM, İSTİHDAM

1. Gayri Safi Milli Hasıla	1
2. Ekonominin Genel Dengesi	4
3. Yatırımlar	6
4. Kamu Maliyesi	22
5. Üretim	29
6. İstihdam	38

BÖLÜM II

PARASAL GELİŞMELER

1. Para Politikası	44
2. Emisyon ve Para Arzı	45
3. Mevduat Gelişmeleri	48
4. Kredi Gelişmeleri	51
5. Sermaye Piyasası	54
6. Fiyatlar	57

BÖLÜM III

DIŞ EKONOMİK İLİŞKİLER

1. İhracat	71
2. İthalat	81
3. Dış Ticaret Dengesi	85
4. İşçi Dövizleri	86
5. Yabancı Sermaye	88
6. Dış Borçlar	88
7. Ödemeler Dengesi	90
8. Yurt Dışı Müteahhitlik Hizmetleri	92

BÖLÜM IV

1986 YILI PROGRAMI VE BÜTÇESİ

1. Ekonominin Genel Dengesi	95
2. Kaynaklar - Harcamalar Dengesi	96
3. Yatırımlar	97
4. Ödemeler Dengesi	99
5. 1986 Mali Yılı Bütçesi	101

EK I

TÜSİAD 1986 TAHMİNLERİ

105

EK II

ÖNEMLİ BAZI DEĞİŞKENLERİN MEVSİMLİK DALGALANMA ENDEKSLERİ

107

EK III

TÜSİAD BEKLENTİ ANKETİ SONUÇLARI

109

1985 YILI EKONOMİK ÖNLEMLERİ

115

Ö N S Ö Z

"1986 Yılına Girerken Türk Ekonomisi" 1985 yılının bilinen son rakamlarına dayanılarak hazırlanmıştır.

TOSİAD, kamu yararına çalışan gönüllü bir özel sektör kuruluşu olup yayınlarında bilimsel ve tarafsız kalmayı amaç edinmiştir. Bu nedenle, raporda belirtilen değerlendirmelerin üyelerin görüşleriyle veya resmi görüşlerle bir ilişkisi söz konusu değildir.

Bu rapor, TOSİAD Genel Sekreteri E.İhsan Üzol yönetiminde araştırma uzmanları Nilgün Demirtaş, Tufan Çınarsoy, danışman Adnan Büyükdenez tarafından hazırlanmıştır.

Prof.Dr.Demir Demirgil'in Milli Gelir ve Parasal Gelişmeler, Prof.Dr.Erdoğan Alkin'in Dış Ekonomik İlişkiler, Doç.Dr.Süleyman Öz-mucur'un Ekonometrik Araştırmalar konularında yaptıkları değerlendirmelerden yararlanılmıştır.

Taylan Kovanlıkaya ve Gülgün Adıgün ekonometrik araştırmalarda, veri toplanması ve hesaplamalarda yardımcı olmuşlardır.

Raporun hazırlanmasında Bakanlıklar, DPT, TC MB, DİE, ANKA, EBA, İKA, IMF, IBRD ve OECD kaynaklarından yararlanılmıştır.

Rapor Leyla Dinçmen ve Günay Bilge tarafından daktilo edilmiştir.

Istanbul, Ocak 1986

ÖZET VE SONUC

GİRİŞ

1980 yılından buyana, piyasa ekonomisini yerleştirme ve ekonomiyi dışa açma konusunda kısa sürede kaydedilen gelişmeler ne kadar takdire değer ise, varılan aşamanın kontrol edilemeyen yüksek enflasyon ve onun sürüklediği ağır ekonomik sorunlar nedeniyle bir türlü konsolide edilememesi de o derece üzüntü vericidir.

Gerçekten, devralınan kapalı ekonomiyi ve merkezi bürokratik uygulamaları modernize etmekte gösterilen başarılar ekonomik ve mali istikrarı sağlamaya dönük uygulamalarda gösterilememiş ve bu durum yapılan modernizasyon gayretlerini de gölgelemeye başlamıştır. Bu sonuca varılmasında mevcut istatistiklerin nicelik ve nitelik yönünden yeterli olmaması yanında enflasyonist faktörleri inceleme ve değerlendirmede yapılan tahlillerin kifayetsiz olmasının da önemli rol oynadığı anlaşılmaktadır. Zira, uygulanan para, dış ticaret, bütçe ve vergi politikaları genel olarak olumlu olmakla beraber, bu politikalar arasında optimum karışım ve dozun iyi ayarlanamaması nedeniyle aksaklıklar ortaya çıkmakta ve enflasyon önlenememektedir.

Bu özette, önce 1985 yılındaki gelişmelere kısaca işaret ettikten sonra, 1986 yılı ile ilgili beklentileri ve 1986 yılının daha iyi sonuç vermesi için TUSİAD'ca alınması gereken önlemlere temas edeceğiz.

1985 YILININ DEĞERLENDİRİLMESİ

1985 yılında ekonominin hızı yılın ilk yarısında yüzde 3.9 oranında seyr-etmiş, ikinci yarıda madencilik, imalat sanayii, ticaret ve ulaşırmada meydana gelen genişlemeler ile yüzde 4.9'a yükselmiştir. Büyüme hızının revize oranı bile 1984 yılının büyüme hızı olan 5.9'un bir puan gerisinde kalmıştır. Gerileme tarım, imalat sanayii ve hizmet sektörlerinden kaynaklanmaktadır. Tarım sektörünün büyüme hızı olumsuz hava koşulları nedeniyle 1984 yılında yüzde 3.7'den 1985 yılında yüzde 2.3'e, imalat sanayiinin ise yüzde 9.3'ten yüzde 5.6'ya hizmetlerin ise yüzde 5.3'ten yüzde 4.1'e gerilemiştir.

Toplam sabit sermaye yatırımları GSMH'nın yüzde 18.5'i civarında karar kılmış bulunmaktadır. Birinci Beş Yıllık Plan döneminde de aynı yatırım oranından hareket edilmişti. Ancak, yirmi yıl önce GSMH'nın yüzde 18.6'sına eşit sabit sermaye yatırımı ile yüzde 7'lik bir büyüme hızı sağlanırken, bugün aynı yatırım oranıyla ancak yüzde 4.9'a ulaşılmaktadır. Yirmi yıl önce marjinal sermaye/hasıla oranı 2.7 iken bugün 3.8'e yükselmiş bulunmaktadır. Gerileme nedenlerinden biri yüksek sermaye/hasıla oranları olan projelere ağırlık verilmesi zorunluluğundan gelmektedir.

Kamu kesimi sabit sermaye yatırımlarının toplam içindeki payı 1984'te olduğu gibi 1985'te de yüzde 60 olmuştur. GSMH içindeki kamu yatırım payları ise 1984'te yüzde 11.0'dan, 1985'te yüzde 11.1'e yükselmiştir. Buna mukabil özel sektör prodüktif yatırımları 1984'te GSMH'nın yüzde 5.1'inden, 1985 yılında yüzde 4.9'a gerilemiş, konut yatırımları 2.26'dan 2.56'ya yükselmiştir. Toplam ise yüzde 7.36'dan yüzde 7.40'a yükselmiştir.

Kamu yatırımları arasında ulaştırmaya aşırı ağırlık verilmiş, 1985 yılında ulaştırmanın payı yüzde 22.6'dan yüzde 30.4'e yükseltilirken, diğer bütün sektörlerin payları gerilemiştir.

1985 yılında kamu tasarrufu ile yatırımları farkı GSMH'nın yüzde 2.2'sine eşit olmuştur. GSMH'nın yüzde 1.9'u olan konsolide bütçenin gelir gider farkına ek olarak borç ödemelerinin yüzde 2'ye yükselmesi, 1985 yılında borçlanmanın GSMH'nın yüzde 3.9'una yükselmesine neden olmuştur.

Kamu sektörünün aşırı ölçüde borçlanması piyasa faizinin yukarıya doğru zorlanmasına ve özel sektörün yararlanabileceği likit fonların tükenmesine yol açmaktadır. Ayrıca, bankacılık kesiminin plasmanlarındaki artışın yüzde 25'i Hazine Bonosu ve Devlet Tahvillerine ayrılmıştır.

Kamu kesiminin aşırı ölçüde borçlanması ikraz edilebilir fonları daraltmakta, faiz oranlarında beklenen düşüşe engel olmakta ve özel sektörün borçlanma imkanlarını büyük çapta sınırlandırmaktadır.

Kolaylaştırılmış bulunan formaliteler nedeniyle yatırım teşvik belgelerine dayanan yatırım eğiliminde büyük artışlar olduğu anlaşılmaktadır. Ancak teşviklerin gerçekleşmesi enflasyon oranının ve kredi faizinin düşmesine bağlıdır.

İlk KDV uygulamalarına rağmen, 1985 enflasyon oranı 1984 yılından düşük olmakla beraber oniki aylık dönemler arasındaki artış oranı Aralık ayı sonunda DİE Toptan Eşya Fiyatları endeksi ve DİE Tüketici Fiyat endeksi'ne göre sırası ile yüzde 43.2 ve yüzde 45 olmuştur. Kasım ayı itibariyle toptan eşya fiyatları endeksinin devlet ve özel kesim şeklinde analizi fiyat artışlarının daha ziyade devlet sektöründen kaynaklandığını ortaya koymaktadır. Devlet kesiminin yüzde 55.0'lık ortalama fiyat artışlarına mukabil özel kesimde artış yüzde 40.4 olmuştur. İki kesimin birarada incelenmesi ise yüzde 44.4 vermektedir. Tüketici fiyatları endeksi ise Ankara için yüzde 50.4, İstanbul için yüzde 50.3 olmuştur.

Ana sektörler bakımından ortalama fiyat artışları enerji sektöründe yüzde 73.7, madencilik sektöründe yüzde 54.3, imalat sanayiinde yüzde 38.0 ve tarım sektöründe yüzde 31.6 olarak belirlenmiştir.

Parasal göstergeler enflasyon oranını teyit eder mahiyettedir. Kasım sonu itibariyle emisyonun yıllık artışı yüzde 45.9, rezerv paranın yüzde 46.0 ve geniş tanımlı M2 para arzının yüzde 55.5 olmuştur. Merkez Bankasının rezerv parayı yüzde 46.0 oranında arttırması büyük çapta Hazine finansmanından kaynaklanmaktadır. Nitekim Merkez Bankası kredileri içinde 1983'te yüzde 27 ve 1984'te yüzde 38 olan Hazine finansmanının toplam Merkez Bankası kredileri içindeki payı Kasım 1985'te yüzde 60'a yükselmiştir. Kamu kesiminin payı ise yüzde 70.4'dür. Buna mukabil özel sektörün payı 1983'te yüzde 40'tan 1984'te yüzde 31.4 ve Kasım 1985'te yüzde 20'ye gerilemiştir.

Daha ziyade özel kesimin finansmanına yönelik kredi stokunun Kasım sonunda yıllık artış hızı yüzde 40 olmuştur. Toplam banka kredilerinin yıllık artışının yüzde 43.9 olmasına mukabil kalkınma ve yatırım bankalarının kredileri ancak yüzde 17.2 oranında artmıştır. Mevduat bankalarının kredileri ise Kasım sonunda yıllık yüzde 48.9 artmıştır. Kamu mevduat bankalarının kredilerini yüzde 54.7 oranında arttırmalarına mukabil, ilk yedi özel bankanın kredileri yüzde 37.6 oranında artmıştır.

Kredi stokunun mevduata oranı Kasım 1984'te yüzde 91'den Kasım 1985'te yüzde 79'a gerilemiştir. Bu gösterge bankaların plasmanlarını kredilerden menkul kıymetler portföyüne yönettiklerini teyit etmektedir.

Bu yıl toplam konsolide mevduatta geçen yıla oranla bir hızlanma olmasına rağmen, tasarruf mevduatı artış hızı geçen yılın bir puan gerisindedir. Tasarruf mevduatının reel artış hızı yüzde 12.7 olarak belirlenmiştir.

Ödemeler bilançosu 1985 yılında olumlu gelişmeler göstermiştir. Dış ticaret dengesi açığı azalmış, görünmeyen kalemlerin bakiyesi pozitif olmuş, karşılıksız transferlerin toplamı geçen yıldan daha yüksek olmuştur. Buna mukabil kısa vadeli sermaye hareketleri büyük çapta artarak 1.4 milyar dolara yükselmiştir. Resmi kuruluşlar mevduat bankaları kısa vadeli ticari kredi kullanımları ile geri ödemelerin net bakiyesinden oluşan bu kalem Temmuz-Eylül döneminde bir milyar doları aşkın bir artış göstermiştir. Net hata ve noksan kalemi de aynı dönemde bir milyar dolarlık bir negatif artış göstermiştir.

1985 yılı ihracatının yüzde 12 oranında artarak 8 milyar dolara yükselceği ve GSMH'nin yüzde 15.5'i olacağı tahmin edilmektedir. 1979 yılında ihracatın GSMH'ya oranının yüzde 3.4'ten ibaret olduğu dikkate alınırsa ekonominin ihracata yönelmesinde katedilen mesafenin önemi açıkça görülür. İhracatın bileşimi sanayi ürünleri lehine değişmeye devam etmiştir. Sanayi ürünlerinin payı 1985 yılının Ekim ayında yüzde 77.6'ya yükselmiştir. Fakat aynı dönem zarfında ithalat 1979'da GSMH'nin yüzde 8.0'dan, 1985 yılında yüzde 21.6'ya yükselmiştir. Bu suretle 1979 yılında GSMH'nin yüzde 4.9 olan dış ticaret açığı 1985 yılında yüzde 6'ya yükselmiştir. Aradaki fark 1980'den önceki dönemde ithalatın kontrol altında tutulması, buna mukabil 1980'den itibaren ithalatın her yıl biraz daha libere edilmesiyle ilgilidir. Nitekim, dış ticaret hacminin GSMH'ya oranı 1979 yılında yüzde 11.4'den 1985 yılında yüzde 36.7'ye yükselmiş, dışa açılmış gelişmekte olan ülkelerin oranlarına yaklaşmıştır. Dış ticaret hacminin dünya ticaretine oranının 1979 yılında binde 4.9'dan 1985 yılında binde 8.8'e yükselmesi dışa açılma eğiliminin diğer bir göstergesidir.

1980 sonrası dönemde ulaşılan diğer bir rekor 1979 yılında yüzde 45 olan ihracatın ithalatı karşılama oranının 1985 yılının ilk on aylık döneminde yüzde 72.3'e yükselmesidir. Ancak bu başarı dış ticaret hadlerinin 1973'te 100'den 1979'da 74'e ve 1985 yılında 57'ye düşmesiyle sağlanabilmektedir.

1986 YILI İÇİN TOSİAD TAHMİNLERİ

1986 yılında tarım katma değerinin yüzde 2.7, sanayi katma değerinin yüzde 6.5, inşaat katma değerinin yüzde 4.0 ve hizmetler katma değerinin yüzde 4.7'lik bir gelişme kaydedeceği ve Gayri Safi Milli Hasıla büyüme hızı yüzde 4.6 - 5.0 olması beklenmektedir.

Toplam sabit sermaye yatırımlarının yüzde 5, toplam tüketimin ise yüzde 4.6 artması tahmin edilmiştir.

İhracat ve ithalat 8.5 ve 12.3 milyar dolar olarak tahmin edilmiştir. Üçer aylık tahminlerimize göre ihracatta ilk ve son üç aylık dönemlerde, ithalatta ise son üç aylık dönemde önemli artışlar beklenmektedir. Döviz kurlarında ortalama yıllık yüzde 35 civarında bir yükselme tahmin edilmektedir.

1985 yılında yüzde 40'ın üzerinde gerçekleşmesi beklenen enflasyonun (geçim endeksleri oniki aylık artışları) 1986 yılında yüzde 38'lere düşmesi tahmin edilmektedir. Ancak vergi gelirlerinde sağlanacak önemli artışlar ve harcamalarda yapılacak kısmalar ile enflasyon oranının yüzde 30'lara düşürülmesi mümkündür.

İlk defa TOSİAD tarafından milli gelirin üç aylık dönemler itibariyle geçici tahmini yapılmıştır. Önümüzdeki yılın ilk ve ikinci üç aylık döneminde sanayi üretiminde, üçüncü üç aylık dönemde ise tarım sektörü üretiminde gelişmeler beklenmektedir. Bunlara bağlı olarak milli gelirin ilk üç aylık dönemindeki "yıllık büyüme" oranı yüzde 3.85, üçüncü üç aylık dönemdeki "yıllık hızının" ise 6.14 olması beklenmektedir.

1986 YILI İÇİN TOSİAD ÖNERİLERİ

1985 yılındaki gelişmelerin ışığı altında 1986 yılı için TOSİAD önerilerini şu şekilde özetlemek mümkündür:

- Enflasyonun kontrolünde bütçe disiplininin temini ve açıkların önlenmesi birinci önceliği haizdir.

- KİT'lerin gereksiz fiyat zamlarından kaçınmaları, bunun yerine maliyet düşürücü uygulamalara gitmeleri teşvik edilmelidir. Özellikle, elektrik, petrol gibi ana girdi fiyatlarının uluslararası fiyatların üstüne çıkmaması ve gizli bir vergi niteliği kazanan zamlardan kaçınılması lazımdır.

- Fiyat endekslerinin aşırı yükselmesine neden olan gıda maddelerinde iç fiyat artışlarının dikkatle incelenmesinde yarar vardır.

- 1984 yılında olduğu gibi parasal göstergeler yine kontrole alınamamış ve 1985'te yüksek enflasyon kaçınılmaz olmuştur. Gerekli düzeltme yapılamazsa 1986'da durumun yine değişmeyeceği söylenebilir.

- Banka kredi faizlerinin düşürülmesi amacıyla kredi faizlerini yukarı doğru zorlayan bütün uygulamalardan kaçınılması şarttır. Özellikle, muhtelif fonlara gelir sağlama amacıyla kredilere yüklenen sarj uygulamaları, gözden geçirilmelidir. Örnek olarak, yüzde 10 kaynak kullandırma destek fonu, munzam karşılıklara faiz verilmemesi uygulaması vs. gibi. Ayrıca, bankalarda verimliliği arttırıcı, şube ve personel sayısını azaltıcı uygulamalar teşvik edilmelidir.

- Aşırı özel fonlar uygulamaları nedeniyle yıl içinde kamu gelir ve giderlerinin seyri, dolayısıyla kamu açıkları ve enflasyonun ne durumda olduğu izlenmemektedir. Bu sakıncayı gidermek üzere fon uygulamaları ile ilgili gelir ve gider toplamalarının her ay ayrıntılı olarak açıklanmasında yarar vardır.

- Batıdaki uygulamalar da gözönünde tutularak, vergi gelirlerindeki gelişmelere göre ücretlilere ait vergi tarifesinin aşağı çekilmesine devam edilmesi, ve ayrıca yıl içinde aylıkların devamlı azalmasına yol açan müterakki tarife sisteminden ücretliler için vazgeçilmesi aile bütçelerinde gereksiz zikzakları önleyecektir.

- İş ve İşçi Bulma Kurumu çalışma metodları itibariyle iş piyasasında henüz nazım bir rol oynamadığından, kuruma vaki müracaatların toplam iş talebi ve işsizlik durumunu aksettirdiğini söylemek güçtür. Bazı işverenler ilan suretiyle işçi bulurken, bazı işçiler de kesinlikle kuruma başvurmamaktadırlar. Ayrıca, DPT'nin genel nüfus rakamlarına istinaden verdiği işsizlik oranlarının gerçeği aksettirmediği DİE'nin şehirlerde yaptığı anketlerle teyit edilmiştir. Bu durumda cari işsizliğin boyutlarını saptamak için milli işgücü arz ve talebinin serbestçe karşılaşacağı piyasalara ihtiyaç vardır.

Bu amaçla, özel sektöre iş bulma büroları kurma ve işsizlere iş bulma serbestisinin sağlanması lazımdır. Bilgisayar yardımıyla iller itibariyle bu bürolardan sağlanacak rakamlar toplanarak ülkemizde gerçek işsizliğin seyri konusunda daha güvenilir istatistikler sağlamak mümkündür.

Gelir dağılımı konusunda yapılmakta olan sınırlı uygulamalar takdirle karşılanmakla birlikte ilerde çıkabilecek olumsuz gelişmeleri önlemek üzere:

- Yurdumuzun muhtelif bölgelerinde periyodik aile bütçesi anketleri düzenlenerek orta sınıfın gelir ve giderlerindeki değişikliklerin yakından takibi yararlı olacaktır.

- Kuraklık, işsizlik vs. nedenlerle gelir düşüklüğüne maruz yerlerde belli bir gelir düzeyinin altındaki kimselere negatif gelir vergisi uygulanması imkanları araştırılmalıdır.

- Mazide nüfus kontrolüne gereken önemin verilmemesi kişi başına düşen geliri azaltarak gelir dağılımını olumsuz olarak etkilemiş ve etkilemektedir. Zira, çok nüfuslu aileler daha ziyade düşük gelirli grublarda toplanmaktadır. Ayrıca, hızlı nüfus artışı sosyal kamu giderlerini ve işsizliği arttırma, buna karşılık toplam tasarrufu azaltma etkileri nedeniyle kalkınma hızının düşmesine ve enflasyonun hızlanmasına neden olmaktadır. Gelişmiş bir sanayi toplumu olma hedefine daha kolay ulaşmamız ancak nüfus artış hızının gelişmiş ülkelerdeki oranlara düşürülmesi ile mümkün olabilir. Bu konuda başarılı ülkeler örnek alınarak daha hızlı bir eylem programı yürürlüğe konulmalıdır.

- Milli gelire reel bir katkısı olmayan piyango ve şans oyunlarının yarattığı gelir transferlerinin bir toplumun dayandığı çalışma prensiplerini zedelememesi, özellikle piyasanın yarattığı gelir kalıplarına uymayan aşırı değişiklikler yapmaması lazımdır. Bu açıdan, bir taraftan piyango ve şans oyunlarının aşırı büyüklüğünü sınırlamak ve diğer yandan bunların gelirlerini genellikle sosyal yardım sahalarına sarfetmek bu oyunların toplumca kabul edilebilirliğini arttırabilir. Bu sahalar, gelir dağılımından nasibini alamayan muhtaç ailelerin konut, gıda, sağlık ve eğitim yönünden desteklenmesi olabilir.

- Dünyada himayecilik eğilimlerinin arttığı bir dönemde ülkemizin tek taraflı olarak ve karşısın bir taviz sağlanmadan veya karşılıklı kota pazarlığı yapmadan liberasyon uygulamalarına gitmesi ulusal çıkarlarımıza aykırı düşebilir. Türkiye pazarında rahatça satış yapma olanağı bize aynı olanakları tanımayan ithalatçı ülkelere tanınmamalıdır.

- Ülkemiz aşırı ithal takyitleri dolayısıyla bugüne kadar bir antidamping yasasının yokluğunu hissetmemiştir. Ancak, 1980 yılından buyana yapılan ithalat uygulamaları yerli üreticilerin zaman zaman damping'e maruz kaldıkları yolundaki şikayetleri arttırdığından konuya ciddiyetle eğilme zamanı gelmiştir. İlgili bakanlıkta, kamu-özel uzmanlarından oluşacak karma bir antidamping komisyonu kurulması, sanayicilerin damping ihbarlarını delilleriyle birlikte bu komisyona yapmaları, komisyonun belli sürede karar vermesi, şikayet yerinde ise hükümetin damping'i telafi edecek vergiyi otomatikman koyması zorunluluğunun getirilmesi uygun olacaktır.

Damping yasası, ithalatın geldiği ülkede ve üçüncü bir ülkedeki fiyat-lara göre düşüklüğü yanında o ülkede mevcut özel ve genel subvansiyonları kapsamlı ve piyasa ekonomisi uygulamayan ülkelere karşı gerekli değerlendirmeler nazara alınmalıdır.

- Dünyada tarımdaki aşırı himayeci eğilimler nazara alınarak tarımsal ithalatın yapılmasında yerli ürünlerin haksız rekabete maruz kalmamaları için tarımda yüksek subvansiyon uygulayan ülkelere karşı gerekli değerlendirmeler yapılmalı ve önlemler alınmalıdır.

- İthalat programı ile ilgili prensipler ayrıntılı biçimde belirtilmeli ve yıl içinde sık sık değiştirilmemelidir. Uygulamadaki keyfilik iddiaları bu şekilde önlenebilir.

- Gizli devalüasyonları önlemek amacıyla günlük kur ayarlamalarının dayandığı prensipler ve para sepeti açıklanmalıdır.

- Genellikle vergi bağışıklığı sağlayan teşvik tedbirleri ile geri kalmış yörelerde yatırımların teşviki bugüne kadar beklenen sonuçları vermediğinden, uluslararası deneyimlerin ışığında, bölgelerin ihtiyacına göre yüzde 25-40 oranında sermaye yardımı, uluslararası faiz oranlarını uygulamaya olanak verecek faiz subvansiyonu, yüzde 15-50'ye kadar proje araştırma giderlerinin üstlenilmesi ve ücret vergilerinden belli süre muafiyet verilmesi düşünülmelidir. Ancak, bu teşvikler bölgelerin az gelişmişlik derecesine göre ayarlanmalı ve ihale veya teklif alma yolu ile istekli firmalara mukavele yapılmak suretiyle verilmelidir.

- Piyasa ekonomisinde ekonomiyi yönetenlerin olduğu kadar, firma ve gerçek kişilerin de doğru bilgi, istatistik ve değerlendirmelere ihtiyacı vardır. Bu nedenle hükümet ile iş aleminde ayrıntılı bir diyalog sisteminin ihdası gereklidir. Bu diyalog, ekonomik sorunların yoğun olduğu sahalarda özel ve kamunun katılacağı ortak komisyon ve forumlarda uzman kişi ve kuruluşların görüşlerinin alınması ve hükümetin görüşlerinin de onlara açıklanmasıdır. Bu komisyonların 1986 yılında en az yatırımlar, özelleştirme, ihracat, ithalat, gelir dağılımı ve işsizlik konularında başlatılması yararlı görülmektedir. Piyasa ekonomisinin uygulandığı son altı yıl zarfında bu nitelikte çalışma grupları oluşturulabilse idi halen başarı sağlanamayan birçok sahada belki de önemli merhaleler alınmış olabilirdi. Diyalog ve şeffaflık piyasa ekonomisinin başarısında stratejik önemi haizdir. Diyalog bütün mesleki kuruluşların tabii hakkıdır. Bu bakımdan üniversiteler, işçi, işveren kuruluşları, odalar ve mesleki dernekler bu diyalogun ayrılmaz üniteleridir.

BÖLÜM I

GSMH, YATIRIMLAR, KAMU MALİYESİ

ÜRETİM, İSTİHDAM

1. Gayri Safi Milli Hasıla

Devlet İstatistik Enstitüsü'nce hazırlanan ve 15 Kasım 1985'de yayınlanan ikinci geçici tahmine göre Gayri Safi Yurtiçi Hasıla yüzde 4.8, Gayri Safi Milli Hasıla yüzde 4.9 oranında artmıştır.

Tarım sektörünün yüzde 95'ini oluşturan çiftçilik ve hayvancılık alt grubunda uzun dönemli trendlerin altında bir gelişme olmuştur. Tarım sektörümüzün yüzde 3.2 olan uzun dönemli büyüme trendi 1984 yılında aşılarak yüzde 3.7 oranında büyüme sağlanmıştır. Buna mukabil 1985 yılında tarım sektörünün büyüme hızı yüzde 2.3'e gerilemiştir.

1984 yılında, bunalım sonrası dönemin en yüksek hızı olan yüzde 9.3 oranında büyüyen imalat sanayi, 1985 yılının ikinci yarısında meydana gelen genişlemeye rağmen ancak yüzde 5.6 oranında büyümüştür.

İnşaat sanayiinde katma değer artışının az da olsa hızlandığı görülmektedir. 1984 yılında 0.6 olan gelişme hızı 1985 yılında 0.9'a yükselmiştir.

Bütün hizmet sektörlerinde gelişme hızları 1984'ün gerisindedir. Toptan ve perakende ticarete gelişme hızı yüzde 7.8'den yüzde 6.3'e, ulaştırma ve haberleşmede yüzde 6.8'den yüzde 5.2'ye, mali müesseselerde yüzde 4.5'ten yüzde 3.6'ya, konut sahipliğinde yüzde 2.9'dan yüzde 2.3'e, serbest meslek ve hizmetlerde yüzde 6.1'den yüzde 4.6'ya ve devlet hizmetlerinde yüzde 3.0'dan yüzde 2.6'ya gerilemiştir. Bir bütün olarak geçen yıl yüzde 5.3 oranında büyüyen hizmetler sektörünün bu yıl gelişme hızı yüzde 4.1'e gerilemiştir.

Cari fiyatlarla ifade edilen sektörel paylarda bir yılda önemli değişimler olmuştur. Tarım sektörünün payı 1984 yılında yüzde 18.8'den yüzde 16.7'ye gerilerken, sanayi payı yüzde 30.2'den yüzde 32.4'e yükselmiştir. Diğer sektörlerde marjinal değişimler olmuştur. Sektörel fiyat artışlarını yansıtan bu değişimler sabit fiyatlarla ifade edildiği zaman tarım sektörünün payının yüzde 21.0'dan yüzde 20.5'e gerilediği, sanayi sektörünün yüzde 27.1'den yüzde 27.5'e yükseldiği anlaşılmaktadır.

BUYUME HIZLARI

(SABIT FIYATLARLA)
(%)

	1981	1982	1983	1984	1985
GSMH	4.1	4.6	3.2	5.9	4.9
GSYIH	4.4	5.0	3.7	5.8	4.8
TARIM	0.1	6.4	-0.2	3.7	2.3
SANAYI	7.6	4.6	6.4	8.8	6.5
MADENCILIK	0.2	-5.8	-2.1	3.5	12.5
IMALAT	8.7	5.1	7.5	9.3	5.6
ENERJİ	5.9	11.6	2.6	8.0	11.7
HİZMETLER	5.6	3.3	3.6	5.3	4.1

1985 YILI GAYRI SAFİ MİLLİ HASILA (GSMH)
(1968 ÜRETİCİ FİYATLARINA GÖRE)

MİLYON TL

İKTİSADİ FAALİYET KOLLARI	1984	SEKTÖR PAYLARI	GELİŞME HIZI	1985	SEKTÖR PAYLARI	GELİŞME HIZI
TARIM	51532.4	21.0	3.7	52693.8	20.5	2.3
ÇİFTÇİLİK VE HAYVANCILIK	49282.9	20.1	3.8	50341.0	19.6	2.1
ORMANCILIK	1395.3	0.6	-1.6	1426.9	0.6	2.3
BALIKÇILIK	854.2	0.3	5.1	925.9	0.3	8.4
SANAYİ	66491.6	27.1	8.8	70913.4	27.5	4.5
MADENCİLİK VE TAŞOCAKÇILIĞI	4136.8	1.7	3.5	4654.0	1.8	12.5
İMALAT SANAYİİ	56907.7	23.2	9.3	60072.8	23.3	5.6
ELEKTRİK,GAZ VE SU	5447.1	2.2	8.0	6086.6	2.4	11.7
İNŞAAT SANAYİ	13451.4	5.5	0.6	13572.5	5.3	0.9
TOPTAN VE PERAKENDE TİCARET	34784.5	14.1	7.8	36975.9	14.4	6.3
ULAŞTIRMA VE HABERLEŞME	21384.6	8.7	6.8	22496.6	8.7	5.2
MALİ MÜESSESELER	7577.4	3.1	4.5	7850.2	3.0	3.6
KONUT SAHİPLİĞİ	12538.2	5.1	2.9	12826.6	5.0	2.3
SERBEST MESLEK VE HİZMETLER	12487.8	5.1	6.1	13058.5	5.1	4.6
(-)İZAFİ BANKA HİZMETLERİ	4191.7	1.7	4.5	4342.6	1.7	3.6
SEKTÖRLER TOPLAMI(1-9)	216056.2		6.1	225944.9		4.6
DEVLET HİZMETLERİ	24170.9	9.8	3.0	24801.7	9.6	2.6
TOPLAM(10+11)	240227.1		5.7	250746.6		4.4
İTHALAT VERGİSİ	4853.4	2.0	6.2	6186.1	2.4	27.5
GSYİH (ALICI FİY.)(12+13)	245080.5		5.8	256932.7		4.8
DİS ALEM NET FAKTOR GELİRLERİ	440.7	0.2	263.3	523.6	0.2	18.8
GSMH(ALICI FİYATLARI)(14+15)	245521.2	100.0	5.9	257456.3	100.0	4.9

KAYNAK: DİE, 15 KASIM 1985 İKİNCİ GECİCİ TAHMİNİ

1985 YILI GAYRI SAFİ MILLİ HASILA (GSMH)
(CARI ÜRETİCİ FİYATLARINA GÖRE)

MİLYON TL

İKTİSADİ FAALİYET KOLLARI	1984	SEKTÖR PAYLARI	GELİŞME HIZI	1985	SEKTÖR PAYLARI	GELİŞME HIZI
TARIM	3441742.3	18.8	59.2	4592686.5	16.7	33.4
ÇİFTÇİLİK VE HAYVANCILIK	3290961.9	18.0	58.2	4381519.7	15.9	33.1
ORMANCILIK	108728.7	0.6	93.3	133725.4	0.5	23.0
BALIKÇILIK	42051.7	0.2	65.7	77441.4	0.3	84.2
SANAYİ	5532767.0	30.2	61.8	8947952.7	32.4	61.7
MADENCİLİK VE TAŞOCAKÇILIĞI	371425.9	2.0	53.6	652666.7	2.4	75.7
İMALAT SANAYİİ	4641752.1	25.4	59.4	6968103.5	25.2	50.1
ELEKTRİK,GAZ VE SU	519589.0	2.8	95.8	1327182.5	4.8	155.4
İNSAAT SANAYİ	706708.0	3.9	54.0	1008472.3	3.7	42.7
TOPTAN VE PERAKENDE TİCARET	3172332.8	17.3	64.1	4742637.5	17.2	49.5
ULAŞTIRMA VE HABERLEŞME	1795884.7	9.8	55.5	2738724.2	9.9	52.5
MALİ MÜESSESELER	551454.2	3.0	72.0	831041.5	3.0	50.7
KONUT SAHİPLİĞİ	792567.3	4.3	56.7	1144467.2	4.1	44.4
SERBEST MESLEK VE HİZMETLER	1009376.6	5.5	60.5	1514872.4	5.5	50.1
(-)İZAFİ BANKA HİZMETLERİ	275051.9	1.5	72.0	414503.2	1.5	50.7
SEKTÖRLER TOPLAMI (1-9)	16727781.0		60.5	25106851.1		50.1
DEVLET HİZMETLERİ	1100272.4	6.0	27.8	1567388.2	5.7	42.5
TOPLAM (10+11)	17828053.4		58.0	26674239.3		49.6
İTHALAT VERGİSİ	386724.0	2.1	55.8	744325.0	2.7	92.5
GSYİH (ALICI FİY.) (12+13)	18214777.4		58.0	27418564.3		50.5
DİS ALEM NET FAKTOR GELİRLERİ	102046.5	0.6	487.2	171678.8	0.6	68.2
GSMH (ALICI FİYATLARI) (14+15)	18316823.9	100.0	58.6	27590243.1	100.0	50.6

Kaynak: DİE, 15 Kasım 1985 ikinci geçici tahmin

GSMH'daki gelişmelerin yanı sıra nüfusun bir yılda yüzde 2.1 oranında artarak 1985 yılı ortasında 49 milyon 272 bine ulaşması sonucu fert başına düşen GSMH yüzde 2.9 oranında artmıştır. Cari fiyatlarla fert başına düşen GSMH 1985 yılında 559.958 liraya veya ayda 46.663 liraya ulaşmıştır. Yüzde 2.9 civarında olan fert başına düşen GSMH artış hızı geçen seneki yüzde 3.6'lık artışın altındadır. Bu durum nüfus kontrolüne daha fazla önem verilmesi zorunluluğunu ortaya koymaktadır.

1985 yılı zımni fiyat deflatörü yüzde 43.6 olarak belirlenmiştir. Tarımsal ürünlerin zımni deflatörü yüzde 30.4 olup enflasyonun nisbi olarak aşağıya çekilmesinde yardımcı olmuştur. 1984 yılında tarım sektörü enflasyonun hızlanmasına katkıda bulunmuştu. Sanayiın zımni fiyat deflatörü ise yüzde 51.8 olmuştur.

Sektörlerde kişi başına düşen katma değer bütün çalışanların yarattığı ortalama katma değere oranı 1985 yılında tarımda 0.34, sanayide 2.18 ve hizmetlerde 1.88 olmuştur.

FERT BASINA DUSEN GAYRI SAFI MILLI HASILA

YILLAR	YIL ORTASI NUFUS (MN KISI)	CARI FIYATLARLA (TL)	SABIT FIYATLARLA (TL)
1983	47279	242925	4903
1984	48265	368040	5079
1985	49272	559958	5225

2. Ekonominin Genel Dengesi

1985 yılında GSMH'nin (ilk geçici tahmine göre) cari fiyatlarla yüzde 49.3 oranında artarak 27.345 milyar lira olması öngörülmektedir. Buna karşılık 1985 yılında dış kaynakların yüzde 17 azalarak 426.8 milyar TL.sı olması beklenmektedir. Böylece toplam kaynaklar yüzde 47.5 oranında artacaktır.

1985 yılında stoklarda bir gerileme beklenmektedir. Toplam stoklarda yüzde 58.4'lük gerilemeye karşılık, özel stokların yüzde 20.0 artacağı tahmin edilmektedir.

Toplam yatırımların GSMH'dan daha yavaş, buna mukabil sabit sermaye yatırımlarının daha hızlı artacağı öngörülmüştür. Toplam yatırımlar ile sabit sermaye yatırımlarının hızları arasındaki fark stok değişmelerinin negatif olmasından kaynaklanmaktadır. Sabit sermaye yatırımları artış hızı hem özel ve hem de kamu sektörlerinde yüzde 51.0 civarındadır.

Özel tüketim 1985 yılında GSMH'nın hızına yakın bir oranda artmaktadır. Kamu tüketimi ise özel kesimden daha yavaş yüzde 43.9 civarında artmıştır. Özel tasarrufların GSMH'nın hızıyla artması 1984 yılında yüzde 9.3 olan özel tasarruf/GSMH oranının 1985 yılında da yüzde 9.3 olarak belirlenmesine neden olmuştur.

Toplam yurtiçi tasarrufların yüzde 53.0 oranında artması beklenmektedir. Böylece tasarrufların GSMH içindeki payı 1984'de yüzde 17.1'den, 1985'de yüzde 17.5'e yükselecektir.

EKONOMİNİN GENEL DENGESİ (CARI FİYATLARLA)
(MİLYAR TL)

	1984	1985(2)	% DEĞİŞME
GSMH	18316.8	27344.9	49.3
DIS ACIK(1)	513.3	426.8	-0.5
TOPLAM KAYNAKLAR	18830.1	27771.7	47.5
TOPLAM YATIRIMLAR	3640.8	5211.2	43.1
SABİT SERMAYE YATIRIMI	3369.9	5098.6	51.3
KAMU	2021.8	3057.4	51.2
ÖZEL	1348.1	2041.2	51.4
STOK DEĞİŞMESİ(1)	270.9	112.6	-0.9
KAMU	0.9	-211.4	-1.2
ÖZEL	270.0	324.0	0.3
TOPLAM TÜKETİM	15189.3	22560.5	48.5
KAMU HARCANABİLİR GELİRİ	3046.4	4576.4	50.2
KAMU TÜKETİMİ	1622.8	2335.8	43.9
KAMU TASARRUFU	1423.6	2240.6	57.4
KAMU YATIRIMI	2022.7	2846.0	40.7
KAMU(TASARRUF-YATIRIM)FARKI	-599.1	-605.4	
ÖZEL HARCANABİLİR GELİR	15270.4	22768.5	49.1
ÖZEL TÜKETİM	13566.5	20224.7	49.1
ÖZEL TASARRUF	1703.9	2543.8	49.3
ÖZEL YATIRIM	1618.1	2365.2	46.2
ÖZEL(TASARRUF-YATIRIM)FARKI	85.8	178.6	
ÖZEL TASARRUF ORANI	11.2	11.2	
TOPLAM YURTICI TASARRUFLAR	3127.5	4784.4	53.0
S.SERMAYE YATIRIMI/GSMH	18.4	18.6	
YURTICI TASARRUFLAR/GSMH	17.1	17.5	

KAYNAK:DPT

(1)Yüzde değişimler GSMH buyumesine katkılarını göstermektedir.
(2)Gerçekleşme tahmini

EKONOMİNİN GENEL DENGESİ
(1985 FİYATLARIYLA) (MİLYAR TL)

	1984	1985(2)	% DEĞİŞME
GSMH	26318.5	27344.9	3.9
DIS ACIK(1)	743.8	426.8	-1.2
TOPLAM KAYNAKLAR	27062.3	27771.7	2.6
TOPLAM YATIRIMLAR	5241.5	5211.2	-0.6
SABİT SERMAYE YATIRIMI	4852.2	5098.6	5.1
KAMU	2914.7	3057.4	4.9
ÖZEL	1937.5	2041.2	5.4
STOK DEĞİŞMESİ(1)	389.3	112.6	-1.1
KAMU	1.3	-211.4	-0.8
ÖZEL	388	324	-0.2
TOPLAM TÜKETİM	21820.8	22560.5	3.4
KAMU HARCANABİLİR GELİRİ	4315.9	4576.4	6.0
KAMU TÜKETİMİ	2268.6	2335.8	3.0
KAMU TASARRUFU	2047.3	2240.6	9.4
KAMU YATIRIMI	2916	2846	-2.4
KAMU(TASARRUF-YATIRIM)FARKI	-868.7	-605.4	
ÖZEL HARCANABİLİR GELİR	22002.6	22768.5	3.5
ÖZEL TÜKETİM	19552.2	20224.7	3.4
ÖZEL TASARRUF	2450.4	2543.8	3.8
ÖZEL YATIRIM	2325.5	2365.2	1.7
ÖZEL(TASARRUF-YATIRIM)FARKI	124.9	178.6	
ÖZEL TASARRUF ORANI	11.1	11.2	
TOPLAM YURTICI TASARRUFLAR	4497.7	4784.4	6.4
S.SERMAYE YATIRIMI/GSMH	18.4	18.6	
YURTICI TASARRUFLAR/GSMH	17.1	17.5	

KAYNAK:DPT

(1)Yüzde değişimleri GSMH buyumesine katkılarını göstermektedir.
(2)Gerçekleşme tahmini

3. Yatırımlar

Sabit sermaye yatırımlarında 1985 yılında da önemli bir değişiklik olmamıştır. 1981-1983 döneminin üç yılında GSMH'nin yüzde 18.9'unda istikrar bulunmuş olan sabit sermaye yatırımları 1984 ve 1985 yıllarında biraz daha gerileyerek bu defa 1985'de GSMH'nin yüzde 18.5'inde karar kılmıştır. Son yıllarda marjinal sermaye hasıla oranının 3.8'e yükselmiş olduğu hesaba katılırsa son yıllardaki yatırım gayreti değişmediği takdirde önümüzdeki yıllarda ekonominin büyüme hızının yüzde 5'i aşmaması beklenmektedir.

24 Ocak 1980 kararlarını izleyen altı yılda özel sektör sabit sermaye yatırımları GSMH'nin yüzde 7.6'sına gerilemiştir. 1975-1979 döneminde bu pay 10.8 idi. Buna mukabil 1975-1979 döneminde yüzde 10.9 olan kamu yatırımlarının payı 1980-1985 döneminde GSMH'nin yüzde 11.3'üne yükselmiştir.

SABIT SERMAYE YATIRIMLARI (GSMH' NİN ORANI OLARAK)

(%)

	OZEL	KAMU	TOPLAM
1975	10.1	10.0	20.1
1976	11.7	11.1	22.8
1977	10.0	12.3	22.3
1978	11.2	10.5	21.7
1979	11.0	10.8	21.8
1975-1979	10.8	10.9	21.7
1980	8.6	10.9	19.5
1981	7.2	11.7	18.9
1982	7.3	11.5	18.9
1983	7.5	11.4	18.9
1984	7.4	11.0	18.4
1985	7.4	11.1	18.5
1980-1985	7.6	11.3	18.9

1985 yılı sabit sermaye yatırımlarının özel ve kamu kesimleri arasındaki dağılımında da bir değişiklik olmamıştır. Kamu yatırımlarının toplam yatırımlar içindeki payı son üç yıldan beri yüzde 60, özel kesiminki yüzde 40 civarında istikrar bulmuştur. Petrol bunalımı başlamadan önce 1973 yılında özel sektörün sabit sermaye yatırımları içindeki payı yüzde 55'e yakındı.

SABIT SERMAYE YATIRIMLARI ICINDE KAMU VE OZEL SEKTOR
PAYLARI

MILYAR TL

SENELER	SABIT SER. YATIRIM.	TL	KAMU %	TL	OZEL %
1973	53.4	25.1	47.0	29.3	54.9
1974	73.0	35.0	47.9	38.0	52.1
1975	106.7	53.8	50.4	52.9	49.6
1976	146.0	75.2	51.5	70.8	48.5
1977	195.0	108.0	55.4	87.0	44.6
1978	280.0	135.0	48.2	145.0	51.8
1979	479.0	238.0	49.7	241.0	50.3
1980	864.0	482.0	55.8	382.0	44.2
1981	1241.4	767.0	61.7	474.4	38.2
1982	1646.9	1005.5	61.1	641.0	38.9
1983	2180.8	1315.8	60.3	865.0	39.7
1984	3369.9	2021.8	60.0	1348.1	40.0
1985	5098.6	3057.4	60.0	2041.2	40.0

GSMH ICINDE SABIT SERMAYE YATIRIMLARININ
PAYI

(MILYAR TL

SENELER	GSMH	SABIT SER. YATIRIM.	% PAY
1977-1980			21.3
1981-1984			18.8
1977	872.9	195.0	22.3
1978	1290.7	279.6	21.7
1979	2199.5	479.0	21.8
1980	4435.1	863.6	19.5
1981	6553.6	1241.4	18.9
1982	8735.1	1646.9	18.9
1983	11549.1	2180.8	18.9
1984	18316.8	3369.9	18.4
1985	27590.2	5098.6	18.5

Özel sektör yatırımlarının sektörel dağılımı ise tarım, imalat sanayii ve enerjide nisbi gerilemeler, konut yatırımlarında ise önemli bir genişleme göstermektedir. Diğer sektörlerde yapılan yatırımlarda toplam içindeki pay az da olsa artmıştır.

Kamu kesimi yatırımları içinde de imalat sanayinin payı 1984 yılında yüzde 18.70'den 1985 yılında yüzde 15.35'e düşmüştür. Buna karşılık ulaştırma-haberleşme sektörüne yapılan yatırımların nispi payı önemli ölçüde artmıştır.

SABIT SERMAYE YATIRIMLARI

SEKTÖRLER	1984			1985 (1)		
	KAMU	ÖZEL	TOPLAM	KAMU	ÖZEL	TOPLAM
TARIM	177.7	178.7	356.5	219.5	232.1	451.6
MADENCİLİK	173.5	9.6	183.2	269.7	17.6	287.4
İMALAT	378.0	372.8	750.8	469.2	509.1	978.4
ENERJİ	523.3	10.6	533.9	723.5	15.4	738.9
ULASIM-HABERLESME	456.5	270.7	727.1	928.0	417.5	1345.6
TURİZM	14.4	15.7	30.1	18.2	35.9	54.2
KONUT	46.2	415.0	461.2	54.9	700.8	755.7
EGİTİM	66.5	3.0	69.5	107.0	4.6	111.7
SAGLIK	26.0	3.3	29.3	34.9	5.0	40.0
DİĞER	159.6	68.7	228.3	232.3	103.1	335.4
TOPLAM	2021.8	1348.1	3369.9	3057.4	2041.2	5098.6

KAYNAK:DPT 1986 YILI PROGRAMI

(1) GERÇEKLEŞME TAHMİNİ

SABIT SERMAYE YATIRIMLARI (YÜZDE DAĞILIM)

SEKTÖRLER	1984			1985		
	KAMU	ÖZEL	TOPLAM	KAMU	ÖZEL	TOPLAM
TARIM	8.79	13.26	10.58	7.18	11.37	8.86
MADENCİLİK	8.58	0.71	5.44	8.82	0.86	5.64
İMALAT	18.70	27.65	22.28	15.35	24.94	19.19
ENERJİ	25.88	0.79	15.34	23.66	0.75	14.49
ULASIM-HABERLESME	22.58	20.08	21.58	30.35	20.45	26.39
TURİZM	0.71	1.16	0.89	0.60	1.76	1.06
KONUT	2.29	30.78	13.69	1.80	34.33	14.82
EGİTİM	3.29	0.22	2.06	3.50	0.23	2.19
SAGLIK	1.29	0.24	0.87	1.14	0.24	0.78
DİĞER	7.89	5.10	6.77	7.60	5.05	6.58
TOPLAM	100.00	100.00	100.00	100.00	100.00	100.00

Uygulanmakta olan kalkınma stratejisi ile özel sektörün ihracat, kalkınma hızı ve istihdam konularında önemli bir rol oynaması beklenmektedir. Öngörülen husus özel sektör imalat sanayi yatırımlarında bir canlanmadan ziyade bu sektörün dinamik ve sürükleyici bir rol oynamasıdır.

Özel yatırımların 1985-89 döneminde yılda ortalama yüzde 10.85 oranında artması, yalnız sanayi ürünleri ihracat hedeflerinin gerçekleşmesi için değil, kalkınma sürecinin daha da hızlanması yönünden de gereklidir.

1980-85 arasında özel yatırımlar sabit fiyatlarla 1976-77 yıllarına kıyasla yüzde 35 oranında gerilemiştir. Özel yatırımlardaki bu gerileme kendini imalat sanayiinde açıkça göstermektedir. DPT verileri özel sektörün imalat sanayi yatırımlarının 1979 yılından başlayarak düştüğünü göstermektedir.

1979-85 yılları arasında imalat sanayiinde özel yatırımlar 1977 yılı düzeyinin yüzde 55'ine inmiş bulunmaktadır. 1983 sabit fiyatlarıyla 1977'de 452 milyar TL. olan özel imalat sanayi yatırımları 1980'den sonra 235 milyar TL. civarında kalmıştır. İlk yıllarda ana sınırlayıcı faktörler ithal hammadde yetersizliği ve işçi-işveren ilişkilerinin bozuk olması bunların sonucunda da kapasite kullanımının düşük olmasına karşılık, bugün özel sektörü olumsuz yönde etkileyen en önemli sorunlar yüksek kredi maliyetleri ile iç talep yetersizlikleridir. İmalat sanayiinde 1985 yılının ilk dokuz ayında kapasite kullanım oranı yüzde 72.5 olmuştur. 1984 yılı ortalaması ise yüzde 72.0'dır.

Şirketlerin kapasitelerinin büyüklüğü konusunda verdikleri bilgilerin olduğundan yüzde 10 yüksek olduğu kabul edilse dahi, kapasite kullanım oranları yeni yatırımları uyaracak düzeyde değildir. 1970'li yıllarda kapasite kullanımının yüzde 80 civarında olduğu, bu vesile ile hatırlanmalıdır. Bazı fabrikaların tam kapasite ile çalışıyor olmalarının yatırım eğilimini büyük oranda etkilemesi beklenemez. Sonuç olarak, ortalama kapasite kullanımı yatırımı arttıracak bir ortam oluşturmamaktadır.

Hükümet politikası Kamu İktisadi Teşebbüslerinin ekonomideki rollerinin kısıtlanması ve özel imalat sanayiine ağırlık verilmesi yönündedir. Özel yatırım düzeyinin düşük olması nedeni ile yatırım politikasında bir değişiklik yapıp Kamu İktisadi Teşebbüslerinin ağırlığını arttırma yoluna gidilmemelidir. Bunun yerine Ocak 1980'den beri uygulanmakta olan istikrar politikalarının yatırımları aksatan yönleri bilimsel olarak araştırılmalıdır. Yatırımların canlandırılması bakımından her ne pahasına olursa olsun sermaye piyasasının harekete geçirilmesi ve yatırım finansman maliyetlerinin düşürülmesi hayati önem arz etmektedir.

Özel sektör yatırımlarındaki gerileme toplam sabit sermaye yatırımlarının içinde özel sektörün payına bakıldığında daha iyi görülmektedir. 1970'lerde yüzde 50 olan özel sektörün toplam içindeki payı 1981-85 döneminde yüzde 40'a düşmüştür. Özel sektör yatırımlarının GSMH'ya oranı da bu düşüşü gayet açık bir şekilde göstermektedir. 1975-79 yıllarında yüzde 10.8 olan bu oran 1980-85 yıllarında yüzde 7.6'ya gerilemiştir. Özel sektör yatırımlarının canlanması finans sektöründeki gelişmelere bağlıdır. Finans sektöründe arzu edilen gelişmeler ise şöyle özetlenebilir:

- Yatırımlarla ilgili kredilerin reel faiz oranlarının düşürülmesi gerekmektedir. Bu tür faizlerin yüzde 70 civarında olduğu gözönüne alınırsa 1985 yılında yüzde 45 civarında bir enflasyon ile karşılaştırıldığında çok yüksek bir reel faiz yükü oluşmaktadır.

- Orta ve Uzun vadeli kredilerin özel sektörün ihtiyaçlarını karşılayacak miktara ulaşması için gerekli kurumsal düzenlemelerin yapılması uygun olacaktır.
- Sermaye piyasasının işler hale getirilmesi ile özel sektörün yeni sermaye kaynaklarına kavuşması mümkün olacaktır.
- Bankacılık sisteminde aracılık maliyetinin düşürülmesine imkan verecek yeni düzenlemelere ihtiyaç bulunmaktadır.
- Banka kredilerinin 1447 milyar arttığı Ağustos 1984 - Ağustos 1985 döneminde menkul kıymet cüzdanlarının 631 milyar artması kamu sektörünün finansmanına bankaların yaptığı katkının önemini göstermektedir.

Faiz oranlarının yükselmesine neden olan etkenlerin en önemlisi bankaların aracılık maliyetlerinin yüksek oluşudur. Diğer bir etken de hükümetin bütçe dengesini sağlayamaması ve kısa dönemli ve yüksek faizli olarak borçlanmasıdır. Fonların kamu ve özel kesimce ortaklaşa kullanıldıkları düşünülürse, kamu kesiminin mevcut fonların büyük bir kısmını kendine çekmesi halinde özel kesime çok kısıtlı miktarda kaynak kalacağı ortadadır. Kamu kesiminin aşırı borçlanma eğilimi faiz oranlarının yüksek düzeyde kalmasına neden olacaktır. Buna karşılık, enflasyonun düşürülebilmesi ve buna paralel olarak da enflasyonist beklentilerin halâ yüksek oluşu faiz oranlarının düşmesini engellemektedir. Bunların gerisinde vergi gelirlerinin GSMH'nin oranı olarak gerilemesi, buna karşılık bütçe harcamalarının kısılanamaması önemli olumsuz faktörler olarak sayılabilir.

Enflasyonun düşürülmesini engelleyen diğer bir faktör de Kamu İktisadi Teşebbüslerinin fiyat politikasıdır. Yapı değişikliği, reorganizasyon ve maliyetleri düşürmek yerine KİT'ler kolay yolu seçerek özellikle monopol durumunda oldukları sahalarda fiyat arttırımına gitmişlerdir. KİT ürünlerinin çoğu özel sektör tarafından girdi olarak kullanıldığından, KİT'lerde yapılan zamlar özel sektörde yeni zamlar doğurmaktadır.

Buna karşılık, önümüzdeki yıllarda yatırım eğiliminin artacağına dair olumlu bazı gelişmeler şöyle özetlenebilir:

- 1985 yılının ilk sekiz ayında verilen inşaat ruhsatnameleri 1984'ün eşdönemine göre sayıca yüzde 16.5 yüzölçüm olarak yüzde 27.8 ve değer olarak 95.5 artmıştır.
- Özel yatırım eğiliminin bir diğer göstergesi de yatırım teşvik belgeleridir. Ocak-Kasım 1985 döneminde verilen teşvik belgelerinin yatırım değeri geçen senenin aynı dönemine göre yüzde 257 artış göstermiştir. 1985 yılının ilk onbir aylık döneminde ortalama enflasyon oranının yüzde 45 olduğu hesaba katılırsa dahi nominal olarak yüzde 108 artış hemen hemen yüzde 210 gerçek artışa eşit olmaktadır.
- Özel imalat sanayiinde kapasite kullanımı 1985 yılının üçüncü üç ayında ortalama olarak yüzde 72.5'e yükselmiştir. 1984'ün aynı döneminde kapasite kullanımı yüzde 71.7 idi. Bazı alt sektörlerde fabrikaların tam kapasiteye ulaştıkları ve tevsi yatırımları yaptıkları anlaşılmaktadır.
- Sanayi ürünleri ihracatı yılın ilk on ayında yüzde 19.2 oranında artarken toplam ihracat içindeki payı yüzde 77.6'ya yükselmiştir. Sanayi ürünleri ihracatı artış oranı kapasite kullanımında ve yatırımların uyarılmasında olumlu etkiler yapacaktır. Nitekim tüketim malları sanayiinde tevsi yatırımlarının sürdürüldüğü anlaşılmaktadır.

- Tamamlanmamış yatırımlar marjinal yatırımlar için potansiyel bir saha oluşturmaktadır. Bunalım ve bunu takip eden istikrar dönemlerinde durdurulmuş olan bu yatırımların yeniden canlandırılması faiz oranlarının düşmesine ve orta ve uzun vadeli kredinin bollaşmasına bağlıdır.

- 1984 yılında 500 büyük firmanın vergi öncesi bilanço kârı satış hasılatının yüzde 8.3'ünü oluşturmaktadır. Zarar eden kuruluşlar çıkarıldığında özel sektör kuruluşlarının vergi öncesi bilanço kârlarının satış hasılatının yüzde 14.3'ünü, öz sermayelerinin yüzde 44'ünü oluşturduğu görülmektedir. 655 milyar TL. olan vergi öncesi bilanço kârının vergiler ödendikten sonraki kısmının otofinansman için kullanılması beklenmektedir.

Otofinansmanın toplam özel tasarrufların yüzde 15'i olduğu tahmin edilmektedir. Geriye kalan yüzde 85'in özel yatırımlar için kullanılması çeşitli borçlanma yollarından yapılmaktadır. Kamu kesiminin finansman ihtiyacı bu yüzden 85'in önemli bir kısmının kamu kesimine aktarılması sonucunu doğurmaktadır. Kamu kesiminin ise bu fonları nasıl kullandığının araştırılması önemli bir konudur.

Yatırımlar hammadde ve mamul mal stokları, fabrika ve teçhizat ve yeni konutlardan oluşmaktadır. Üretim ve satış düzeyi ne kadar yüksekse istenen envanter stoku da o kadar yüksek olacaktır. Faiz oranları da stokları etkilemektedir. Reel faiz oranı yüksek ise arzu edilen envanter stoku da okadar düşük olacaktır. Özellikle 1980'den beri yüksek olan faiz oranları stokların en aza indirilmesine neden olmuştur. Son yıllarda çok şiddetli dalgalanmalar gösteren yeni konut yatırımlarının GSMH'ya oranı yüzde 2 ile 6 arasında değişmiştir. Konut yatırımları 1979 yılında GSMH'nın yüzde 6.11'ine yükseldikten sonra 1980'de yüzde 4.21'e ve 1982-84 yıllarında yüzde 2.3'e gerilemiştir. Konut yatırımlarındaki bu önemli gerilemenin toplam talep üzerinde çok olumsuz etkileri olmuştur. Bunların başında gelir ve istihdamı azaltıcı etkiler gelmektedir. Yakın zamana kadar konut inşa eğilimi GSMH'nın yüzde 3.1'i civarında idi. Son toplu konut fonu uygulamasının bu açıdan olumlu bir etki yaratması beklenmektedir. 1985 yılında özel kesim konut yatırımlarında bir canlanma olması ve konut yatırımlarının GSMH'ya oranının 2.54'e yükselmesi beklenmektedir.

Öte yandan konut yatırım talebini etkileyen ekonomik ve ekonomik olmayan faktörler mevcuttur. Örneğin, demografik ve kültürel faktörler aile teşkili konusunda etkili olmaktadır. Diğer yandan ailelerin ortalama gelir ve servetleri konut yatırımlarını finanse etmeye yetmemektedir. Konut sahibi olabilmek için borçlanmak gerekirken, yüksek faiz oranları yeni konut alımlarını olumsuz yönde etkilemiştir. İnşaat sanayiinin çok sayıda sanayiden girdi alması nedeni ile konut inşaatındaki gerileme bütün bu sanayilerde gelir ve istihdam açısından olumsuz gelişmelere neden olmuştur.

Toplam talepteki sürekli artışlar da mevcut kapasite ile karşılanmadığı takdirde yeni fabrika ve teçhizat yatırımlarını gerektirmektedir. Kapasite kullanımının 70 civarında olması yani mevcut kapasitenin artan talebi rahatça karşılaması yeni yatırımların gündeme getirilmesini ertelemektedir. Sonuç olarak, yüksek faizlerin cari olduğu 1981-84 döneminde konut yatırımları GSMH'nın

yüzde 2.1'i, makine ve benzeri teçhizat yatırımları yüzde 5.2'si oranında kalırken, özel sektör sabit sermaye yatırımları yüzde 7.3 civarına düşmüştür. Aynı dönemde yatırım malı ithalatının 2.0 milyar dolar ve çimento üretiminin 15.5 milyon ton civarında olması faizler düşmedikçe özel yatırımların nisbi ağırlıklarında bir değişme olmayacağına işaret etmektedir. 1985 yılında yatırım malı ithalatının duraklaması çimento satışlarının ise yüzde 16 oranında artması prodüktif yatırımlardan çok, konut yatırımlarının nisbi payının arttığını göstermektedir.

Yatırım projelerinin daha az sermaye yoğun daha fazla istihdam sağlayıcı olmaları beklenebilir. Ancak özel sektörün teknoloji seçeneklerinin ve kredi olanaklarının sınırlı olması ve uluslararası rekabete açılmasının en son teknolojinin seçilmesini gerektirmesi nedeniyle teorinin öngördüğü bir gelişme uygulamada gerçekleşmemektedir.

1985 ve 1986 Yılları Yatırım Teşvik Önlemlerinin Karşılaştırılması

1986 yılında, 1985'de olduğu gibi teşvik alan yatırımlar gümrük bağımsızlığı yatırım indirimi, özel önem taşıyan sektörler ile kalkınmada öncelikli yörelerde çalışanların ücretlerinin vergilendirilmesinde indirim, yatırım finansman fonundan faydalanma, bina inşaat harcı istisnası, vergi resim harç istisnası, döviz tahsis, konut inşaatında ve kalkınmada öncelikli yörelerde yapılacak yatırımlarda vergi, resim ve harç istisnası ve bağımsızlığı ve KDV erteleme teşviklerinden yararlanabileceklerdir. Bunlara ek olarak 1986 yılında kaynak kullanım destekleme primi, teşvik primi, yatırım malı imalatçısı teşvik kredisi ile rıhtım resmi muafiyeti yeni tedbirler olarak Yatırımların Teşviki ve Yönlendirilmesi ile ilgili tebliğde belirlenmiştir.

Geçen sene uygulanan tedbirlerden faiz farkı iadesi teşvik priminin gündeme getirilmesiyle 1986'da kaldırılmıştır.

1986 yılı teşvik tebliğinde teşvik edilmeyen yatırım konularında da bazı değişiklikler olmuştur. Tarım ve hayvancılık sektöründe 1985 yılında hayvan yetiştirmenin alt sınırları belirlenirken 1986'da bu kısıtlamalar kaldırılmış ve sadece çift tırnaklı geviş getirmeyen hayvancılık yatırımı teşvik edilmiştir. Kimya sanayiinde teşvik edilebilecek amonyak, fosfat yatırımlarında yatırım kapasitesi demir çelikte de yüksek fırın ve sıvı çelik kapasiteleri alt sınırları yükseltilmiştir.

Madeni eşya sanayiinde patinaj zinciri üretimi teşvik kapsamına alınırken, elektrik makineleri ile elektronik sanayilerinin tümü kapsam içine alınmıştır.

Hizmetler sektöründe ithali teşvik edilen gemi yarıları küçültülmüş, imaline izin verilen gemi tonajları yükseltilmiştir.

İstanbul ve Kocaeli illeriyle Ankara, Bursa ve İzmir illeri Belediye sınırları içinde izin verilen yeni kuruluş konuları genişletilmiş ve deri ve tekstil konfeksiyon yan sanayii ve entegrasyon yatırımları, inşaat kalıpları, ambalaj üretimi, mücevherat, kıymetli metal ve cam işleme, el halıcılığı, her türlü sağlık yatırımları teşvik kapsamına alınmıştır.

Bu bölgelerdeki yatırımlarda getirilen yeni uygulama, kira ile tutulan iş yerindeki yatırım için verilen teşvik belgesi kapsamındaki makine ve donanımın 5 yıl süre ile başka bir yere taşınamayacağı hususudur. Uygulamanın beş yıllık kira sözleşmesiyle yapılması gerekecektir.

Tesvik belgesinin alınma aşamasında gümrüğe gelen makine ve donanımın teminat ödenmek suretiyle gümrüksüz olarak çekilmesi işlemlerine açıklık getirilmiş ve teminat süresi altı ay olarak belirlenmiştir.

Uygulama sırasında yılda iki kez yatırım takip formu, yıl sonuna doğru yatırım indirimi bildirimi ve gümrükten çekmeyi takiben çeki listelerinden ve nüshasının TUB'a bir nüshasının Maliye ve Gümrük Bakanlığına gönderilmesi gerekiyordu. Bu izleme bilgi ve belgelerine ek olarak,

- Tesvik Belgesiyle orta süreli kredi alındıktan sonra, bir ay içinde, Bankaca kredi işlemi kayıt edilmiş Tesvik Belgesi fotokopisinin TUB'a gönderilmesi,

- İhracat taahhüdünün her yılın sonunda kapatılması,

- Makine dış alımı için bankalardan döviz tahsisi alındığında Tesvik Belgesine işlenmesi ve bir ay içinde durumun TUB'a bildirilmesi,

- Çeki listesine konu makine ve donanım dışalımı yapıldıktan sonra ithal müsaadesi TUB'a gönderilecektir.

Tesvik kapsamı içinde alınması uygun görülen üç konu daha tebliğde yer almaktadır.

a) Yatırım tutarı, 1 milyar liranın üzerindeki baraj, tünel, yol, hava alanı içme suyu, kanalizasyon, sulama ihalesi alan kuruluşlara Tesvik Belgesi verilecektir.

b) Dış turizme dönük en az 10 birim otobüs yatırımı ile en az 100 birimlik otomobil kiralama yatırımları beş yıl süre ile yılda 500.000 \$ ihracat taahhüt etmeleri koşulu ile teşvik edileceklerdir.

c) Kiralık makinelerle komple yeni yatırım en az beş yıl kiralama koşulu ile teşvik edilecektir. Mevcut makineleri en az 5 yıldan beri kiralık olan kuruluşlarda yeni makinelerin en az beş yıl süre ile kiralınması koşulu ile teşvik araçlarından yararlandırılacaklardır.

Finansal kiralama (leasing) işlemi teşvik kapsamına alınmış ve teşviklerden yararlandırılacağı belirtilmiştir. Teşviklerden yararlanabilmek için kiracının teşvik belgesi için başvurması gerekmektedir.

1985-86 Yılları Yatırım Teşvik Önlemleri ve Uygulamalarının
Sayısal Oranlarının Karşılaştırılması

	1985	1986
1)Teşvik belgesi alabilecek toplam yatırım tutarının alt sınırı:		
Gerice yöreler	40 milyon	50 milyon TL.
Öteki yöreler	80 milyon	120 milyon TL.
2)Teşvik formuna başvurmak için toplam yatırım tutarı üst sınırı	600 milyon	1.000 milyon TL.
(Daha yüksek tutarda yatırım için yapılabilirlik raporu gerekli)		
3)TC Merkez Bankası'na yatırılacak teminat tutarı: Toplam yatırım tutarının	%01	%01
4)TC Merkez Bankası'na yatırılacak teminat tutarının üst sınırı	5 milyon	10 milyon
5)Yatırımların finansmanında uygulanacak en düşük özsermaye oranı: TYT*1 milyarın altında ise(1985'te 600 milyon)	%40	%40
Gelişmiş yöreler(Istanbul ve Kocaeli illeriyle, Bursa, Ankara, İzmir Belediye sınırları içinde)	%50	%50
Normal bölgeler	%40	%40
Normal bölgede yatırım tutarı 5 milyardan fazla ise	%30	%30
Kalkınmada öncelikli bölgelerde	%30	%30
Tarım ve hayvancılıkta	%20	%25
(1985'te TYT 600 milyon TL.sından fazla ise)		
Gemi yatırımı	%10	%20
İnşa edilecek gemilerde	% 5	%15
Kredinin tamamının dış kredi veya döviz kredisi olması halinde bu oranlara bağlı kalınmayacağı, ancak dış kredi tutarının TYT'nin %85'ini geçmeyeceği belirtilmektedir.		
6)Makine ve donanım dış alımında ihracat Teşvik Fonu'na ödenen tutar:(CIF tutarın)	% 2	% 5
7)Yerli temin edilen makine ve donanıma ihracatı teşvik fonundan ödenecek teşvik primi	% 6	%15
8)Kaynak kullanımı destekleme fonundan ödenecek primler		
a)Sabit Yatırım Tutarı 1 milyarı geçen yatırımlarda gerçekleşen toplam sabit yatırım üzerinden:		
Gemi inşaatı	%15	%15
Kalkınmada öncelikli yörelerde	%20	%20
Normal bölgelerde	% 7	% 7
Konaklama tesislerinde	% -	% 7-20
(Özkaynak oranına ve yatak sayısına göre) (Konaklama tesisi öncelikli turizm bölgesinde ise 1 milyar sabit yatırım koşulu aranmaz)		

	1985	1986
b)Öncelikli turizm bölgelerindeki turistik tesislerde konuklama, yat, çekek vb.)	-	%20
Gelişmiş yörelerde	%10	%10
c)Zorunlu yer değiştiren kuruluşlar: (Haliç ve Kazlıdere'den kuruluşlar için)		
Gelişmiş yörelerde	%10	%10
Normal bölgelere taşınmada	-	%15
d)Kalkınmada öncelikli yörelerde		
1.derecede kalkınmada öncelikli yöre	%20	%20
2.derecede kalkınmada öncelikli yöre	%15	%15
e)TSY 1 milyar liranın altında olan yatırımlarda:		
Kullanılan kredinin	% 7	% 7
(1 milyar liralık SYT barajına bağımlı olmayan b, c, d bölümlerinde yazılı olan yatırımlarda ya SYT üzerinden ya da kullanılan kredi üzerinden prim alınır)		
9)Yatırım İndirim Oranları		
Gelişmiş yöreler	%30	%30
Normal bölgeler	%40	%40
Zirai yatırımlar	%60	%60
Gerice yöreler	%60-100	%60-100

*TYT: Toplam Yatırım Tutarı

Kamu Yatırımlarının Sektörel Gerçekleşme Durumu

1985 yılının ilk dokuz aylık döneminde kamu yatırımlarının nakdi gerçekleşme durumu yüzde 74.3, fiziki gerçekleşme durumu ise yüzde 63.8 olmuştur.

En yüksek nakdi gerçekleşme imalat (yüzde 91.6), enerji (yüzde 91.8) ve ulaştırma (yüzde 73.0) sektörlerinde gerçekleşmiştir. Fiziki gerçekleşmenin en yüksek olduğu sektörler sırası ile imalat (yüzde 79.7), enerji (yüzde 78.6) ve konut (yüzde 74.4) olmuştur.

Geçen sene aynı dönemde kamu yatırımlarında nakdi gerçekleşme yüzde 67, fiziki gerçekleşme ise yüzde 51 olmuştur. En yüksek nakdi gerçekleşmeler bu sene olduğu gibi geçen sene de imalat (yüzde 75.0) ve enerji (yüzde 90) sektörlerinde gerçekleşmiştir. Fiziki gerçekleşmelerin en yüksek olduğu sektör ise ulaştırma idi (yüzde 64).

1985 YILI KAMU YATIRIMLARININ SEKTÖREL GERÇEKLEŞME DURUMU (EYLÜL SONU)

(CARI FİYATLARLA, MİLYON TL)

SEKTÖRLER	ODENEK		HARCAMA		YÜZDE GERÇEKLEŞME	
	PROGRAM(1)	REVİZE(2)	NAKDI(3)	FİZİKİ(4)	NAKDI(3/2)	FİZİKİ(4/2)
TARIM	245407	256460	129395	128239	50.5	50.0
MADENCİLİK	228710	236582	173711	115801	73.4	48.9
İMALAT	291715	296057	271329	235824	91.6	79.7
ENERJİ	575868	656052	602289	515686	91.8	78.6
ULAŞTIRMA	577495	675403	492894	398532	73.0	59.0
TURİZM	15700	17078	7879	7927	46.1	46.4
KONUT	49300	49932	35339	37168	70.8	74.4
EGİTİM	99150	101133	62530	63584	61.8	62.9
SAGLIK	36210	37587	19725	16992	52.5	45.2
DİĞER HİZMETLER	290921	335205	181624	178900	54.2	53.4
TOPLAM	2410476	2661489	1976715	1698653	74.3	63.8

KAYNAK:DPT KAMU YATIRIMLARI RAPORU

Yatırım Teşvik Belgeleri

1985 yılının Ocak-Kasım aylarını kapsayan onbir aylık dönemde toplam yatırım tutarı 3.374.8 milyar TL. olan 1646 proje teşvik belgesi almıştır. Bu projelerin gerçekleşmesi için gereken döviz miktarı 3.263 milyar dolardır. Geçen sene ise 912.3 milyar TL tutarında 1018 projeye teşvik belgesi verilmişti.

TEŞVİK BELGELERİNİN MAHİYETLERİNE GÖRE DAĞILIMI

	BELGE ADEĐİ	TOPLAM YATIRIM MN TL	DÖVİZ GEREĞİ 000 \$	BES YILLIK İSTİHDAM	
				İHRACAT TAAHHUTU 000 \$	(KİSİ)
KOMPLE YENİ YATIRIM	1040	2757986	2746881	154151	71925
TEVSI	323	252560	211140	30372	13837
TAMAMLAMA	40	23000	14873	5800	967
MODERNİZASYON	89	144516	138669	12125	3805
DARBOGAZ GİDERME	41	28726	22465	8000	1029
YENİLEME	57	43712	38119	19840	3878
KALİTE DÜZELTME	32	42731	39156	8006	568
ENTEGRASYON	24	81540	51777	1800	816
TOPLAM	1646	3374771	3263080	240094	96825

YATIRIM TESVİK BELGELERİNİN SEKTOREL DAĞILIMI

	BELGE SAYISI	TOPLAM YATIRIM MİLYON TL	DOVİZ GEREGI 1000 \$	5 YILLIK İHRACAT TAHHUDU 1000 \$	İSTİHDAM (KİSİ)
TARIM	90	39539	10035	2000	2154
BITKİSEL ÜRETİM	8	2703	751	0	268
HAYVANCILIK	76	33111	6933	2000	1591
SU ÜRÜNLERİ	5	2741	1585	0	218
ORMANCILIK	1	984	760	0	77
MADENCİLİK	82	132866	140117	1110	6694
İMALAT	861	843539	629165	140608	47585
GIDA-İÇİ	186	123136	71428	14225	9107
DOKUMA VEĞİYİM	269	257139	230624	86138	16860
ORMAN ÜRÜNLERİ	16	4208	1713	0	412
KAGIT	8	40391	21956	1000	742
DERİ VE KOSELE	25	7727	5250	8500	1020
LASTİK	11	3698	9455	624	300
KİMYA	45	126389	73308	7715	3019
CAM	9	17362	11338	3615	2365
DEMİR-ÇELİK	27	46766	33385	3600	1161
DEMİRDİSİ METAL	8	4221	4215	1440	96
TASIT ARAÇLARI	17	19342	15308	0	495
MADENİ EŞYA	46	45559	32651	0	2272
MESL.BİL.ÖLCÜ.KONT.VE					
OPT.DONA.	8	5359	3054	2000	221
MAKİNA İMALAT	27	14710	11127	0	708
ELEKTRİK MAK.	14	7100	6191	0	437
ELEKTRONİK	11	15188	15537	3830	789
CİMENTO	30	28360	23273	3785	631
PİSMİS KİL VE CİMENTODAN					
GEREÇLER	58	48699	29951	0	5070
SERAMİK	1	295	337	170	0
DİĞERLERİ	45	27890	29064	2435	1880
ENERJİ	20	1511372	1601531	0	2102
HİZMETLER	593	847455	882232	96376	38290
ULASTIRMA	363	691055	801636	70214	26612
TURİZM	82	90918	24384	14187	6751
TİCARET	56	24222	14349	9175	3022
DİĞERLERİ	92	41260	41863	2800	1905
TOPLAM	1646	3374771	3263080	240094	96825

TESVIK BELGELERİNİN YATIRIM DEĞERLERİNİN SEKTÖREL DAĞILIMI

(%)

	İMALAT	HİZMETLER	TARIM	MADENCİLİK	ENERJİ	DİĞER	TOPLAM
1981	48.1	43.5	4.4	2.8		1.2	100.0
1982	41.0	48.7	4.7	2.7	0.2	2.7	100.0
1983	47.4	39.2	3.8	5.4	0.5	3.7	100.0
1984	50.5	21.4	2.0	19.4	2.3	4.4	100.0
1985 (1)	25.0	25.1	1.2	3.9	44.8		100.0

(1) OCAK-KASIM

TESVIK BELGELERİNİN BÖLGESEL DAĞILIMI (%)

	1981	1982	1983	1984	1985 (1)
MARMARA	51.4	57.8	52.4	46.3	35.2
EGE	6.9	7.1	8.1	19.2	28.3
AKDENİZ	12.1	8.9	14.4	8.2	7.0
İÇ ANADOLU	16.1	10.4	10.7	11.3	17.1
KARADENİZ	5.7	8.0	2.6	5.7	4.0
DOĞU ANADOLU	3.5	2.3	1.6	3.8	1.3
GÜNEYDOĞU ANADOLU	4.2	5.5	10.2	5.4	7.1
TOPLAM	100.0	100.0	100.0	100.0	100.0

(1) Ocak-Kasım

Doğu Anadolu Bölgesi'ndeki yatırımların toplam yatırımlar içindeki payı, bu yılın ilk onbir ayında yüzde 1.3'e kadar gerilemiştir. Bu bölgedeki yatırımların payı yıl sonu itibarıyla 1981 yılında yüzde 3.5 olarak gerçekleştiğinden sonra, 1982'de yüzde 2.3, 1983'te ise yüzde 1.6 gerilemiş ve geçen yıl yüzde 3.8 olmuştur.

Geri kalmış bölgelerden biri olan Güneydoğu Anadolu Bölgesi'ndeki yatırımların toplam içindeki payı ise, yüzde 7.1 olarak belirlendi.

Onbir ay sonunda Marmara'nın payı yüzde 35.2, Ege'nin payı yüzde 28.3, İç Anadolu'nun payı ise yüzde 17.1 olmuştur. Akdeniz ve Karadeniz Bölgeleri de sırasıyla yüzde 7 ve 4 pay aldı. Ege Bölgesi'nin payının önceki yılların çok üzerine çıkmasında, bu bölgedeki enerji yatırımları etkili olmuştur.

OCAK-KASIM DÖNEMİNDE VERİLEN
TEŞVİK BELGELERİ

	(Milyar TL.)				
	1985	1984	1983	1982	1981
Tarım	25	16	28	46	100
Madencilik	239	519	109	79	100
İmalat	49	37	32	38	100
Hizmetler	52	17	23	44	100

1981 yılının ilk onbir aylık dönemine göre 1985'de imalat sanayiinde öngörülen yatırımlar cari fiyatlarla yüzde 96 oranında artmıştır. Ancak, aynı dönemdeki enflasyonun etkisi düşüldüğünde, imalat sanayii yatırımlarının 1981'e göre yüzde 51 oranında azaldığı ortaya çıkmıştır.

Hizmetler sektöründe de 1981'e göre sabit fiyatlarla yüzde 48 oranında bir düşüş olduğu belirlendi. Madencilik sektöründe ise, sabit fiyatlarla 1981'e göre yüzde 33'lük bir yatırım artışı gerçekleşti.

Bu arada enerji yatırımlarında 1981 yılına göre çok büyük bir artış ortaya çıktı. Ancak, bu artış, kamu tarafından yapılan enerji yatırımlarının DPT'nin teşvik tablosunda gösterilmeye başlanması ve özel sektörün de enerji yatırımına olanak tanınmasından kaynaklandı.

Tarım yatırımlarının toplam içindeki payı 1985'te yüzde 1'e, imalatın payı yüzde 25'e, hizmetlerin payı da yüzde 25'e gerilerken, madencilik yatırımlarının payı yüzde 4'e yükseldi. Ancak geçen seneye göre tarım, imalat ve hizmetler sektörüne yapılan yatırımlarda artış gözlenmektedir.

İnşaat Faaliyetleri

1985 yılında inşaat faaliyetlerinde bir canlanma gözlenmektedir. DİE tarafından yayınlanan verilere göre inşaat ruhsatnamelerinin sayısı Ocak-Ağustos döneminde yüzde 16.5, ruhsatnamelerin temsil ettiği yüzölçüm ise yüzde 27.8 oranında artmıştır. Henüz başlamamış, ileriye ait planları yansıtan inşaat ruhsatnamelerinin temsil ettiği yüzölçüm 1983 yılında yüzde 16.7 oranında, 1984 yılında yüzde 11.9 oranında artmıştır. 1985 yılında inşaat ruhsatnameleri yüzölçümünün yüzde 20 artarak 34 milyon metrekareye yükseleceği tahmin edilmektedir. Bu suretle inşaat yüzölçümleri 1979'da ulaşılan 34 milyon metrekarelik yüzölçüme 6 yıl sonra tekrar erişmiş olacaktır. Ancak inşaat ruhsatnamelerinin gösterdiği yüzölçümün İstanbul şehri için 1979 yılı düzeyinin altında bulunduğu sanılmaktadır. Buna karşılık Ankara ve İzmir'de 1979 düzeylerinin büyük çapta aşılmış olduğu tahmin edilmektedir.

İnşaat faaliyetlerinde son yıllarda görülen gerilemenin başlıca nedenleri işçi, memur ve bunların emeklilerinin reel gelirlerinin tazminat ve ikramiyelerinin bir daire satın alamayacak düzeylere gerilemesi ve inşaat maliyetlerinin son yıllarda süratle artmasıdır. 1985 yılının ilk sekiz ayında inşaat ruhsatnamelerine göre inşaat metre kare maliyetinin yıllık artış hızının yüzde 53'e yükseldiği anlaşılmaktadır. İnşaat malzemeleri toptan fiyatlarındaki gelişme de aynı maliyet artış oranını göstermektedir.

INSAAT FAALİYETLERİ
(OCAK-AGUSTOS)

		INSAAT		YAPI KULLANMA	
		RUHSATNAMELERİ		İZİN KAGITLARI	
		1984	1985	1984	1985

GENEL TOPLAM					
	A	39180	45653	32437	29338
	B	18310832	23398686	8881572	8228792
	C	472294943	923453782	228156822	317447888
	D	117143	170952	69266	61838
EV					
	A	20699	22426	13601	11008
	B	3111287	3303894	1620425	1317832
	C	73680128	117210801	38483211	46570426
	D	28193	30463	15504	12892
APARTMAN					
	A	11537	16911	17600	16831
	B	10680064	15423804	5594538	5289505
	C	284757619	624340347	148431403	206665136
	D	88950	140489	53762	48946
TICARI YAPILAR					
	A	2583	3267	972	954
	B	1973124	2493517	1065782	1036581
	C	49774706	96138919	26163696	37895179
SINAI YAPILAR					
	A	1870	753	314	203
	B	1040260	612096	325341	288699
	C	26470566	23974104	8216336	10719190
SIHHİ, SOSYAL KÜLTÜREL YAPILAR					
	A	284	435	85	58
	B	459408	769452	91336	69953
	C	12041730	31666741	2295391	2804876
DİĞER YAPILAR					
	A	2207	1861	405	282
	B	1046689	795923	184150	226222
	C	25570194	30122870	4566785	12793081

KAYNAK: DİE

A: SAYI

B: YUZOLCUM (METRE KARE)

C: DEĞER (000 TL)

D: DAİRE SAYISI

INSAT MALZEMELERİ TOPTAN FİYATLARI

	İNDEKS PUANI EYLÜL	AYLIK	ARTIŞ (%) 9 AYLIK	YILLIK
GENEL	17054.6	10.2	29.1	53.2
CIMENTO	13073.2	0.0	37.7	50.1
TUĞLA	16433.8	4.6	17.5	78.1
İNSAAT				
DEMİRİ	11553.2	16.0	32.4	47.9
BORU DEMİR	12602.8	1.0	16.9	31.3
KİREMIT	14270.9	0.0	65.0	106.3
KERESTE	23389.4	23.7	34.6	38.6
CAM	9222.0	0.0	20.2	38.2
KİREC	24156.9	0.0	63.2	97.4
ALCI	16000.0	0.0	36.7	85.3
CİNKO	14343.5	-1.5	21.0	21.0

Apartmanların birim maliyetleri 1983 yılında yüzde 45.4, 1984 yılında yüzde 42.7 artmıştır. Ağustos 1985'te ise yıllık artış yüzde 51'e yükselmiştir. Ocak-Ağustos döneminde verilen inşaat ruhsatnamelerinden ortalama apartman dairelerinin 1984'te 120.1 metre kareden 1985'te 109.8 metre kareye gerilemiş olduğu anlaşılmaktadır. Evler için de aynı eğilim mevcuttur. 1984 yılında 110.4 olan ortalama ev yüzölçümü 1985 yılında 108.5'e gerilemiştir.

Yapı kullanma izin kağıtlarına göre hem sayılarda, hem de yüzölçümde gerilemeler olmuştur. Yılın ilk sekiz ayında yapı kullanma izin kağıtlarının sayısında yüzde 9.6, yüzölçümünde yüzde 7.3 ve daire sayısında yüzde 10.7 oranlarında gerilemeler görülmektedir.

İnşaatın önemli bir göstergesi olan yurtiçi çimento satışlarının seyri çok daha yoğun bir inşaat faaliyetinin 1985 yılında cereyan ettiğini göstermektedir.

YURTIÇİ CİMENTO SATIŞLARI

(000 TON)

	AYLIK		KUMULATİF		% DEĞİŞİM	
	AYLIK	KUMULATİF	AYLIK	KUMULATİF	AYLIK	KUMULATİF
OCAK	615	615	552	552	-10.2	-10.2
SUBAT	663	1278	438	990	-34.0	-22.5
MART	1027	2305	883	1873	-14.0	-18.7
NİSAN	1073	3378	1465	3338	36.5	- 1.2
MAYIS	1387	4765	1825	5163	31.6	8.4
HAZİRAN	1183	5948	1323	6486	11.8	9.0
TEMMUZ	1268	7216	1831	8317	44.4	15.3
AĞUSTOS	1546	8762	1510	9827	-2.3	12.2
EYLÜL	1310	10072	1862	11689	42.1	16.1
EKİM	1511	11583	1662	13351	10.0	15.3
KASIM	1120	12703				
ARALIK	896	13599				

1985 yılının ilk üç ayında büyük bir gerileme gösteren çimento satışları inşaat mevsiminin başlamasıyla hızla artmıştır. Eylül ayı sonuna kadar satılan çimento miktarı 1984 yılının ilk dokuz ayında satılan çimento miktarından yüzde 16 oranından daha fazla olmuştur.

Çimento satışlarından hareketle 1985 yılında yatırım faaliyetlerinin hızlanmış olduğunu tahmin edebiliriz. Ancak resmi verilerde bu kadar büyük bir artışa rastlanmamaktadır. 1985 yılında sabit sermaye yatırımlarının GSMH içindeki payı değişmemiş, yüzde 18.5'te sabit kalmıştır. Bu durum yatırımlardaki artışın GSMH'nin reel artış oranı olan yüzde 4.9 civarında olduğunu göstermektedir. Ayrıntıya inildiğinde özel ve kamu sektörü sabit sermaye yatırımlarının hemen aynı hızla artmış olduğunu görüyoruz. Ancak özel yatırımların üçte birini oluşturan konut yatırımlarının 1985'te beklenen artışın yüzde 17 olduğu anlaşılmaktadır. Başlatılan, devam eden ve tamamlanan özel yatırımlar hakkında da verilerin toplanması gerekmektedir. Şimdi olduğu gibi yalnız planlanan yatırımlar hakkında bilgi toplanması yeterli değildir.

4. Kamu Maliyesi

Eylül ayı sonu itibarıyla, bütçe gelirleri 3.535 milyar liralık bir büyüklüğe ulaşmış bulunmaktadır. İlk on aylık dönemde 2.951 milyar liraya ulaşan vergi gelirlerinin toplam gelirler içindeki payı yüzde 83.5 olmuştur. Bu dönemde toplam harcamalar 3.936 milyar lira olarak gerçekleşmiştir. Bunun 1.477 milyar lirası cari, 805 milyar lirası yatırım harcaması, 494 milyar lirası faiz ödemeleri ve 1.160 milyar lirası transferlerdir. Bu durumda bütçe açığı on ayın sonunda 401 milyar lira olarak belirlenmiştir.

1985 yılı Ocak-Ekim dönemi iç borç faiz ödemeleri 152 milyar liralık büyüklüğüyle 1984 yılının 111 milyar liralık faiz ödemesine göre yüzde 37 oranında artış göstermiştir. Dış borç faiz ödemeleri ise 342 milyar liraya ulaşmıştır.

BÜTÇE UYGULAMASI
(Milyar TL.)

	1 9 8 5		1984
	Ekim	Eylül	Aralık
A. Gelirler	3.535	3.109	2.831
1) Vergi	2.951	2.540	2.369
2) Vergi Dışı	584	569	462
B. Harcamalar	-3.936	-3.379	-3.733
1) Cari	-1.477	-1.273	-1.472
2) Yatırım	- 805	- 687	- 685
3) Transfer	-1.160	- 942	-1.201
4) Faiz	- 494	- 477	- 375
a) İç Borç	- 153	- 152	- 111
b) Dış Borç	- 342	- 325	- 264
Bütçe Açığı	- 401	- 270	- 902
- Avanslar	- 186	- 220	- 129
- Emanetler	- 223	- 198	73
Nakit Açığı	- 810	- 688	- 958
Finansman			
Dış Borçlanma	- 153	- 130	319
- Sağlanan	192	190	555
- Ödenen	- 345	- 320	- 236
İç Borçlanma	116	130	137
- Sağlanan	278	292	195
- Ödenen	- 162	- 162	- 58
Merkez Bankası	351	355	190
Hazine Bonosu	426	378	284
Nakit Değişimi*	70	- 45	28

* (+) azalış, (-) artış

Bütçe uygulamasında nakit açığı ise 810 milyar liraya ulaşmaktadır. Nakit açığı, bütçe açığı üzerine, bütçe uygulaması kapsamındaki "avans ve "emanet" hesaplarının eklenmesiyle hesaplanmaktadır.

1984 yılı sonunda 190 milyar lira olan Merkez Bankası avansları bu yıl Ocak Eylül döneminde 351 milyar liraya çıkmış bulunuyor. Hazine Bonosu satışları bu yıl Ekim ayı sonu itibariyle 426 milyar liralık yeni borçlanma artışı göstermektedir.

1985 Ocak-Ekim döneminde 192 milyar liralık yeni dış borç bütçe finansmanı için kullanılırken, dış borç ana para ödemeleri 345 milyar liraya ulaşmıştır.

Vergi gelirleri yılın ilk 9 aylık döneminde geçen yılın aynı dönemine göre reel olarak yüzde 12.2 oranında artmış bulunmaktadır. Vergi gelirlerinin aynı dönemler itibariyle cari artışı ise yüzde 62.9 oranındadır.

Maliye ve Gümrük Bakanlığı'nın verilerine dayanılarak yapılan hesaplamalara göre, yılın ilk 9 ayında cari fiyatlarla 2 trilyon 693.5 milyar lira vergi toplandı. Ancak enflasyonun yarattığı aşınma dikkate alındığında, aynı dönemin vergi gelirleri 1984 fiyatlarıyla 1 trilyon 855.3 milyar lira düzeyinde kalıyor. Geçen yılın Ocak-Eylül döneminde 1 trilyon 653.6 milyar liralık vergi geliri elde edilmişti.

Öte yandan, gelir, servet ve hizmet üzerinden alınan vergiler 9 aylık dönemler itibariyle bu yıl geçen yılın aynı dönemine göre reel olarak gerilemiştir. Gelir vergisi tahsilatı bu yıl cari fiyatlarla yüzde 35.8 oranında artmış görünürken, reel olarak yüzde 6.4 oranında gerilemiştir. Servet üzerinden alınan vergilerde ise cari fiyatlarla yüzde 24.3 oranında bir artış söz konusuysa, reel olarak yüzde 14.3'lük bir gerileme gözlenmiştir. Hizmet vergileri de cari olarak yüzde 28.4 oranında artarken reel olarak yüzde 11.5 oranında azalmıştır.

Bu arada, dış ticaretten alınan vergilerin yılın ilk 9 ayında geçen yılın eş dönemine göre cari olarak yüzde 57, reel olarak ise yüzde 8.2 oranında arttığı görülmektedir. Mal üzerinden alınan vergilerde de cari fiyatlarla yüzde 118.7, sabit fiyatlarla yüzde 50.6 oranında artış belirlenmiştir.

Toplam vergi gelirlerinde geçen yıla göre reel olarak artış görülmesine karşılık, bazı vergi kalemlerindeki gelişmenin negatif olması, KDV uygulamasına geçilmesi nedeniyle bazı vergilerin kaldırılmasından ve kaldırılan bu vergilerden elde edilen gelirin ilgili kalemlere eklenememesinden kaynaklanmıştır. Geçen yıl ilgili bölümde yer alan bu vergilerin, 1985 yılına sarkan tahsilatı, vergi kalemlerine ayrı ayrı yansıtılamayınca tek bir kalemde gösterildi. Böylece, bazı vergi kalemlerinin tahsilatı geçen yıla göre gerilediği görülmektedir.

GENEL BÜTÇE VERGİ GELİRLERİ
(Ocak-Eylül)

(Milyar TL)

	1984	1985		% Fark	
		Cari	Sabit	Cari	Sabit
Vergi	1.653.6	2.693.5*	1.855.3	62.9	12.2
Gelir	956.3	1.298.3	895.1	35.8	- 6.4
Servet	30.1	37.4	25.8	24.3	-14.3
Mal	227.2	496.7	342.2	118.7	50.6
Hizmet	185.7	238.4	164.3	28.4	-11.5
Dış Ticaret	254.3	399.3	275.3	57.0	8.2
Kaldırılan Vergiler		223.4	122.4	-	-

* Tahkim Yasası gereği Saymanlıklarca tahsil edilen 167.4 milyar lira toplama dahildir.

Not: Sabit rakamlar bulunurken, DİE'nin toptan eşya fiyat endeksi kullanılmıştır.

Aşağıdaki tabloda aylar itibariyle Katma Değer Vergisi tahakkuk ve tahsilat rakamları verilmiştir. Buna göre Eylül ayı sonunda tahakkuk gerçekleşmesi yüzde 95.7, tahsilat gerçekleşmesi yüzde 84.2 oranına varmış bulunuyor. Bu sonuçlarıyla KDV uygulamasının başarılı olduğu söylenebilir.

1985 EYLÜL AYI SONU İTİBARIYLA KATMA DEĞER VERGİSİ TAHAKKUK
VE TAHSİLATINA İLİSKİN BİLGİLER
(AYLIK VE KÜMÜLATİF)

(MİLYON TL)

AYLAR	DAHİLDE ALINAN KDV		EK KDV		İTHALDE ALINAN KDV		TOPLAM KDV	
	TAHAKKUK	TAHSİLAT	TAHAKKUK	TAHSİLAT	TAHAKKUK	TAHSİLAT	TAHAKKUK	TAHSİLAT
OCAK	8	8	3	2	11703	11703	11914	11913
SUBAT	27036	16147	393	250	17646	17646	45075	34043
MART	26241	26341	16006	182	21733	21733	64180	45436
NISAN	68388	55654	31481	401	30305	30305	130174	86360
MAYIS	48270	39639	18547	279	32537	32537	99354	72475
HAZİRAN	50676	42185	6765	13962	26504	26504	84145	82651
TEMMUZ	71792	64524	12471	3727	30774	30774	115037	99025
AĞUSTOS	18420	26189	-12574	18639	29603	29603	35449	74431
EYLÜL	77720	72985	31788	24435	34836	34836	144344	132256
EKİM								
KASIM								
ARALIK								
TOPLAM	388551	343692	105080	61877	236041	236041	729672	641610
TAHSİLAT %Sİ		88.4		58.9		100.0		87.9
BÜTÇE TAHMİNİ	230000		170000		362000		762000	
TAHAKKUK GERÇEKLEŞMESİ%		168.9		61.8		65.2		95.7
TAHSİLAT GERÇEKLEŞMESİ%		149.4		36.4		65.2		84.2

1985 yılının ilk dokuz ayında geçen yılın aynı ayına göre toplam vergi gelirlerindeki tahakkuk eden meblağ yüzde 50.6, tahsilat ise yüzde 56.7 artmıştır.

1984-1985 YILLARI EYLUL AYLARI TAHAKKUK-TAHSILAT MIKTARLARI
ILE DEGISME ORANLARI

(MILYON TL)

GELIRIN CESIDI	TAHAKKUK			TAHSILAT		
	1984	1985	% DEGISIM	1984	1985	% DEGISIM
KONSOLIDE BUTCE TOPLAMI	2981221	4569010	53.3	2202621	3519978	59.8
A) GENEL BUTCE TOPLAMI	2805379	4136918	47.5	2026779	3087886	52.4
1) VERGI GELIRLERI TOPLAMI	2359139	3553565	50.6	1653649	2591803	56.7
a) GELIRDEN ALINAN VERGI.	1377748	1919074	39.3	956282	1251136	30.8
b) SERVETTEN ALINAN VERGI.	66609	85227	28.0	30150	36859	22.3
c) MAL VE HIZMETLERDEN ALINAN VERGILER	636437	806518	26.7	405710	686763	69.3
d) DISTICARETTEN ALINAN VERGILER	245980	452252	83.9	245980	452252	83.9
e) KALDIRILAN VERGI ARTIK.	32365	290494	797.6	15527	164793	961.3
2) VERGI DISI NORMAL GEL	268560	368544	37.2	195450	281274	43.9
3) OZEL GELIRLER VE FONLAR	177680	214809	20.9	177680	214809	20.9
B) IC ISTIKRAZ	128273	292204	127.8	128273	292204	127.8
C) KATMA BUTCE GELIRLERI	47569	139888	194.1	47569	139888	194.1

KAYNAK: MALIYE BAKANLIGI

Vergi gelirleriyle ilgili bu verilere göre 1981 yılında yüzde 18.2 seviyesine çıkan vergi yükü oranı, 1984 yılında yüzde 13.0 seviyesine kadar düştükten sonra 1985 yılında yeniden küçük bir artışla yüzde 13.4 seviyesine yükselmiştir.

KONSOLIDE BUTCE
VERGI GELIRLERININ GSMH'YA ORANI

(MILYAR TL)

	1980	1981	1982	1983	1984	1985(1)
GSMH	4435.1	6553.6	8735.0	11549.1	18316.8	27509.2
VERGI GELIRLERI	750.1	1190.5	1305.9	1938.2	2375.8	3695.0
VERGI YUKU	16.9	18.2	14.9	16.8	13.0	13.4

KAYNAK: DIE

(1) TAHSILAT TAHMINI

Bu gelir ve harcama tahminlerinden sonra, 1980'e kadar yükselip daha sonra yine düşmeye başlayan bütçe açığının gayri safi milli hasılaya oranının 1984 yılında tekrar yüzde 2.2 seviyesine yükseldiği anlaşılmaktadır. Bütçe açığının GSMH'ya oranının 1985 yılı sonunda yüzde 1.9'a düşeceği tahmin edilmektedir.

KONSOLIDE BUTCE ACIKLARI VE GSMH

YILLAR	KONSOLIDE BUTCE HARCAMA.	KONSOLIDE BUTCE GELİRLERİ	KONSOLIDE BUTCE ACIKLARI	GSMH(1) CARI FIYATLARLAGSMH'YA	KON.BUTCE ACIKLARI. GSMH'YA ORANI %
1975	116.3	115.1	-1.2	535.8	0.2
1976	157.2	153.8	-3.4	674.9	0.5
1977	240.6	200.4	-40.2	872.9	4.6
1978	350.7	327.0	-23.7	1290.7	1.8
1979	616.8	556.6	-60.2	2199.5	2.7
1980	1115.5	955.7	-159.8	4435.1	3.6
1981	1564.7	1461.9	-102.8	6553.6	1.6
1982	1689.5	1546.1	-143.4	8735.0	1.6
1983	2792.3	2571.9	-220.4	11549.1	1.9
1984	4278.0	3804.0	-474.0	18316.8	2.6
1985	4915.0	4285.0	-630.0	27590.2	2.3

KAYNAK: KESİN HESAP KANUNLARI

(1) DİE (15 AGUSTOS TAHMINİ)

Bir yıl öncesine göre Hazine'den ödenecek Devlet Borçlarının toplamında muhtelif kalemlerde meydana gelen 228.243.3 milyon TL. tutarındaki artış ve 21.315.7 milyon TL. tutarındaki eksilişlerin sonucu 206.931.6 milyon TL.lik bir yükseliş kaydedilmiştir.

Devlet iç Borçlanma tahvilleri her yıl bütçelerine dayanılarak ve bütçe açıklarını kapatmak üzere çıkarılan Devlet Tahvillerini, Özel Amaçlı Borç Tahvilleri ise 1979 yılında Karadeniz Bakır İşletmeleri A.Ş.'nin 1982 yılında Asil Çelik Sanayi ve Ticaret A.Ş.'nin hisselerinin Hazine'ce devralınması karşılığı verilen Devlet tahvillerini içermektedir.

30.6.1984 İLE 30.6.1985 TARİHLERİNDEKİ İÇ BORÇLARIN KARŞILAŞTIRILMASI (Milyon TL.)

	Borç Miktarı 30.6.1984	Borç Miktarı 30.6.1985	Artış	Eksiliş
A. HAZİNE'DEN ÖDENECEK	1.422.302.3	1.629.233.9	228.247.3	21.315.7
a) İstikrazlar	513.666.2	591.310.7	79.606.5	1.962.0
- Devlet iç Borç Tah.	505.725.2	585.331.7	79.606.5	-
- Özel Amaçlı Borç T.	7.941.0	5.979.0	-	1.962.0
b) Konsolide Borçlar	908.636.1	1.037.923.2	148.640.8	19.353.7
- Kur Farkları	785.781.7	818.182.4	32.400.7	-
- Tahkim Edilen Bel.B.	19.440.4	86.7	-	19.353.7
- Diğerleri	103.414.0	219.654.1	116.240.1	-

228.247.3 Artışlar

21.315.7 Eksilişler

206.931.6 Fark (Artış)

Kamu İktisadi Teşebbüsleri

İşletmeci KİT'lerin karının, görev zararı düşüldükten sonra 1985 yılında 783.9 milyar lira düzeyinde gerçekleşmesi beklenmektedir.

DİE verilerine göre, Kasım ayı itibariyle son bir yılda kamu kesiminde fiyatlar yüzde 55 oranında artmış bulunuyor. Aynı dönemde özel sektörün neden olduğu fiyat artışının ise yüzde 40.4 olduğu belirlendi.

KİT'lerin karlılığı ile, kamu sektörünün fiyatları arasında geçmiş yıllarda da belli bir paralellik vardı. 1983 yılında kamu sektörü fiyat artışının, özel sektörün gerisinde kaldığı ve bu yılı KİT'lerin zararla kapattıkları anlaşıyor. Fiyatların kamu ve özel sektördeki artışı ile KİT'lerin karlılığına ilişkin veriler aşağıdaki tabloda verilmektedir.

	%			(Milyar TL)
	Toplam	Kamu	Özel	KİT Karı
1983	30.5	27.3	31.7	- 34.4
1984	50.3	47.7	51.4	464.9
1985*	44.4	55.0	40.4	783.9

* Fiyat artışları Kasım ayı itibariyle yıllıktır.

1984 yılında kamu zamlarının özel sektörden daha düşük görünmesine, özel sektörün yılın ilk aylarında yaptığı zamların yüksek oranlı olması yolaçmıştır. 1984'ün Şubat-Haziran döneminde özel sektörün yüzde 31.2 oranına ulaşan zamları, Haziran-Kasım döneminde yüzde 9.2'ye kadar indi. DİE'nin, toptan esya fiyat endeksinde kamu sektörünün yüzde 28.55, özel sektörün ise yüzde 71.45 düzeyinde ağırlıklandırması nedeniyle, kamudaki hızlı fiyat artışının toplam artışa olan etkisi düşük kalmaktadır.

Gelecek yıl işletmeci KİT'lerin 1.6 trilyon lira kar etmeleri öngörülmektedir. Bu miktardan görev zararı düşüldükten sonra bile KİT'ler için önemli miktarda bir karlılık hedeflendiği ortaya çıkmaktadır. Bu da, kamu sektörü zamlarının devam edeceğini göstermektedir.

Gelecek yıl 1 trilyon 783.7 milyar liralık yatırım gerçekleştirmeleri öngörülen KİT'lerden yalnızca SEKA ve Petkim'in zarar etmesi bekleniyor. KİT'ler arasında en fazla karın Türkiye Elektrik Kurumu'nca gerçekleştirilmesi öngörülmektedir. TEK'in gelecek yıl, 399.258 milyar lira kar etmesi programlanmıştır. TEK'i 300.933 milyar liralık kar ile TPAO, 280.806 milyar lira ile PTT ve 117.355 milyar lira ile Tekel izleyecektir.

KİT'ler arasında en fazla yatırımı, kar rekoru kırması beklenen TEK'in gerçekleştirmesi beklenmektedir. TEK'in önümüzdeki yıl 483.4 milyar liralık yatırım yapması hedeflenmiştir. 1986 yılında TPAO 212,3 milyar liralık, PTT 301.8 milyar liralık, TCDD 108,2 milyar liralık yatırım yapacaktır.

KİT'lerin 1 trilyon 783.686 milyar lira olarak hedeflenen 1986 yılı yatırımlarının 828.503 milyar liralık bölümü öz kaynaklardan, kalan bölümün 50 milyar lirası sermaye arttırmalarından, 100 milyar lirası görev zararları karşılığı hazine yardımlarından, 46.697 milyar lirası Devlet Yatırım Bankası'ndan, 758.486 milyar lirası diğer kaynaklardan karşılanacaktır.

Son on yılda KİT'ler tarafından istihdam edilenlerin sayısında genel bir artış olmasına rağmen, 1980'de yüzde 0.2 ve 1981 yılında yüzde 4.6 bir azalma kaydedilmiştir.

1985 yılında KİT istihdamının yüzde 3.7 arttığı tahmin edilmektedir. Ücret ve maaşlar toplamındaki artış tahmini yüzde 36.1, üretim değerindeki artış oranı tahmini ise yüzde 44.3'dür. Buna göre bir tür verimlilik göstergesi olan personel gideri/üretim değeri oranının 1984 yılındaki yüzde 21 seviyesinden 1985 yılında yüzde 19.8 seviyesine inmesi beklenmektedir.

İŞLETMECİ KİT'LERİN PERSONEL GİDERLERİ VE ÜRETİM DEĞERİ

(CARI FİYATLARLA)

İSÇİ	PERSONEL SAYISI(KİŞİ)			PERSONEL GİDERİ(MİLYAR TL)				ÜRETİM DEĞERİ		PERSONEL	YILLIK	PERSONEL	
	MEMUR	TOPLAM	% ARTIŞ	ÜCRET	MAAS	TOPLAM	% ARTIŞ	MİLYAR TL	% ARTIŞ	GİDERİ/	ORTALAMA	BASINA	
	TEKNİK									ÜRETİM	MAAS VE	ÜRETİM(TL)	
	PERSONEL									DEĞERİ(%)	ÜCRET(TL)		
1978	376534	158042	534936		72.6	19.6	92.2		177.4		51.97	172357	331628
1979	388473	159963	548436	2.52	112.2	30.7	142.9	54.99	305.1	71.98	46.84	260559	556309
1980	386636	160735	547371	-0.19	187.8	48.4	236.2	65.29	699.6	129.30	33.76	431517	1278109
1981	367400	154567	521967	-4.64	251.3	59.6	310.9	31.63	1147.3	64.0	27.10	595632	2198032
1982	369554	159063	528617	1.27	293.4	76.8	370.2	19.07	1628.2	41.92	22.74	700318	3080113
1983(1)	403241	177131	580372	9.79	364.9	99.1	464.0	25.34	2255.3	38.51	20.57	799487	3885956
1984(2)	389673	178263	567936	-2.14	488.4	137.6	626.0	34.90	3220.9	42.81	19.43	1102151	5671238
1984(3)	467315	190781	658096	13.39	570.7	148.1	718.8	54.91	3425.5	51.89	20.98	1092224	5205168
1985(4)	479842	202854	682696	3.74	771.8	206.4	978.2	36.09	4943.2	44.31	19.79	1432897	7240705

(1)1983 YILINDA TÜRKİYE ELEKTRİK KURUMU 12454 ADETİŞİ OLMAK ÜZERE TOPLAM 26855 ADET PERSONELİ BELEDİYELERDEN DEVRALMIŞTIR.1983 YILINDA TEK'İN DEVİR İŞLEMLERİNİN GERÇEKLEŞTİĞİ TARİHLERDEN SONRA ÖDEDİĞİ MAAS VE ÜCRETLER DİKKATE ALINMIŞTIR.

(2)233 SAVILI K.H.K. İLE KİT KAPSAMINA GİREN KURULUŞLAR DAHİL DEĞİLDİR.

(3)233 SAVILI K.H.K.GERİĞİNCE ASIL ÇELİK, ÇINKUR, TEKEL, TİĞEN, ORUS VE DAHI KİT KAPSAMINA DAHİL EDİLMİŞ, TRT KAPSAMINDAN ÇIKARILMIŞTIR.

(4)GERÇEKLEŞME TAHMİNİ

5. Üretim

Tarımsal Üretim

1985 yılı tarımsal üretim tahminlerine göre buğday, arpa, bakliyat, patates, ayçiçeği, yer fıstığı ve sebze üretimi artarken, şeker pancarı, elma ve üzüm üretimleri aynı seviyede kalmıştır. Üretimi azalan ürünler arasında pirinç, çığit, şeftali, zeytin, bostan sayılabilir.

1970-85 döneminde en yüksek üretim artışı şeker pancarında gerçekleşmiştir. Bunu ayçiçeği, arpa, patates ve incir üretimi izlemektedir.

TARIM ÜRÜNLERİ ÜRETİM ENDEKSİ

YILLAR	BUĞDAY	ARPA	PIRINC	PATATES	PAMUK	TUTUN	SEKER PAM.	AYÇİÇEĞİ	ZEYTİN	FINDIK	UZUN	İNCİR
1970	100.0	100.0	100.0	100.0	100.0	100.0	100.0	100.0	100.0	100.0	100.0	100.0
1971	135.0	128.3	109.4	189.7	130.5	116.0	140.0	124.0	47.9	65.1	100.1	91.1
1972	122.0	114.6	76.3	114.9	135.9	120.0	138.6	149.3	149.6	74.5	89.2	100.9
1973	100.0	89.2	99.4	114.9	128.2	99.5	119.8	149.3	48.8	98.0	86.9	88.8
1974	110.0	102.5	93.7	118.8	149.6	135.8	134.2	112.0	123.3	95.7	86.9	73.1
1975	147.5	138.5	93.7	130.0	120.0	133.7	163.4	130.1	82.4	124.3	84.3	81.8
1976	165.0	150.8	98.8	148.8	118.7	216.2	221.1	146.7	161.1	96.1	80.0	87.8
1977	165.0	146.2	103.1	146.2	143.7	165.5	211.5	121.3	58.7	113.7	82.6	81.8
1978	167.0	146.2	118.8	143.6	118.8	195.2	207.7	129.3	161.5	121.6	90.8	86.4
1979	175.0	161.2	140.6	149.9	119.1	144.5	205.9	157.3	63.1	117.6	90.9	93.5
1980	165.0	163.8	89.4	156.7	125.0	152.1	159.1	200.0	198.2	98.0	93.5	95.8
1981	170.0	181.5	123.8	156.7	122.0	112.1	262.5	153.3	58.7	137.3	96.1	116.8
1982	175.0	196.9	131.3	156.7	122.3	138.8	299.3	160.0	193.8	86.3	94.8	130.8
1983	164.0	166.9	118.1	159.3	130.5	152.8	300.2	190.7	58.7	153.7	88.3	154.2
1984	172.0	200.0	105.0	167.1	138.3	129.4	260.9	189.3	117.5	117.6	85.7	154.2
1985(1)	173.0	203.1	99.4	182.8	125.0	128.1	258.8	213.3	80.8	86.3	85.7	154.2

KAYNAK: DİE

(1)TAHMİN

BITKİSEL URUNLER URETİM TAHMİN VE
GERCEKLESMELERİ

(000 TON)

URUNLER	1983 URETİM	1984 URETİM	1985(1)
HUBUBAT			
BUGDAY	16400	17200	17300
ARPA	5425	6500	6600
PIRINC	189	168	159
BAKLIYAT	1364	1312	1437
ENDUSTRI BITKILERI			
PAMUK(SAF)	522	521	500
TUTUN	229	194	192
SEKER PANCARI	12770	11100	11000
YUMRU BITKILER			
PATATES	3050	3200	3500
YAGLI TOHURLAR			
AYCICEGI	715	710	800
CIGIT	835	834	799
YER FISTIGI	50	48	59
MEYVELER			
SEFTALI	270	235	200
ELMA	1750	1900	1900
NARENCIYE	1299	1334	1276
FINDIK	392	300	220
ZEYTIN	400	800	550
INCIR	330	330	330
CAY	436	569	550
UZUM	3400	3300	3300
BOSTAN	4610	4800	5500
SEBZELER	8030	8561	9458

KAYNAK: DİE

(1) Tahmin

Sınai Üretim

1985 yılının ilk dokuz aylık döneminde DPT tarafından üretimi takip edilen 100 adet temel mal ve hizmetten 54 tanesinin üretimi artmış, 39 tanesinin üretimi azalmış ve yedi tanesinin üretimi de aynı kalmıştır.

En önemli üretim artışları doğal gaz (yüzde 563.7), perlit (yüzde 116.0), şarap (yüzde 100.0) ve yonga levha (yüzde 135.0) görülmüştür. Öte yandan fosfat (yüzde 60.5), traktör grayder lastiği (yüzde 56.6), boraks dekahidrat (yüzde 50.0) amonyum nitrat (yüzde 68.3), normal super fosfat (yüzde 100.0), blister bakır (yüzde 64.9) ve dizel lokomotif (yüzde 67.7) üretimi önemli ölçüde azalmıştır.

SINAI URETİM
(OCAK-EYLÜL)

000 TON

	1985	1984	% DEĞİŞİM
MADENCİLİK(K)			
TAS KÖMÜR	2698	2800	-3.6
LİNYİT	20038	14841	35.0
HAM PETROL(K+O)	1523	1674	-9.0
DOĞAL GAZ(000 METRE KUP)	38190	5754	563.7
KROMİT	167	125	33.6
BAKIR KONSANTRE	99	76	30.3
ALUMİNA	75	48	56.3
VOLFRAM KONSANTRE(TON)	153	92	66.3
KOLEMANİT	324	164	97.6
KÜKÜRT	28	24	16.7
FOSFAT	15	38	-60.5
PERLİT(TON)	5400	2500	116.0
BARİT(TON)	31	24	29.2
BORAKS	238	228	4.4
GIDA(K)			
PAKETLİ ÇAY	71	87	-18.4
KIRMIZI ET	41	41	0.0
BEYAZ ET(TON)	5800	5800	0.0
SEKER	339	626	-45.8
PASTÖRİZE SÜT(000 LT)	33	28	17.9
ÇİĞ SÜT(MN LT)	109	85	28.2
YEM	410	341	20.2
İÇKİ-TUTUN(K)			
FİLTRELİ SİĞARA	40	39	2.6
FİLTRESİZ SİĞARA	4.6	5.5	-16.4
RAKİ(MN LT)	33	29	13.8
VOTKA(000 LT)	3548	2251	57.6
BİRA(MN LT)	15	25	-40.0
SARAP(000 LT)	7090	3543	100.1
LASTİK(D)			
BİNEK LASTİKLERİ(000 ADET)	920	1471	-37.5
KAMYON-OTOBUS LAS.(000 ADET)	773	1299	-40.5
TRAKTOR-GRAYDER LAS.(000 ADET)	165	380	-56.6
İÇ LASTİK(000 ADET)	1210	1938	-37.6
KAGİT(K)			
KAGİT(TOPLAM)	357	359	-0.6
YAZI TABİ KAGIDI	56	69	-18.8
GAZETE KAGIDI	110	114	-3.5
SARGILIK KAGIT	40	37	8.1
OLUKLU MUKAVVA	34	39	-12.8
SİĞARA KAGIDI	2.9	1.7	70.6
KARTONLAR	34	35	-2.9
KRAFT TORBA KAGIDI	95	63	50.8
ORMAN URUNLERİ(K)			
KERESTE(000 MT KUP)	306	253	20.9
YONGA LEVHA(000 MT KUP)	47	20	135.0
PARKE(000 MT KARE)	296	319	-7.2
LİF LEVHA(000 MT KUP)	12	14	-14.3
AMBALAJ SANDIGI(000 ADET)	496	895	-44.6
KİMYA(K)			

BORAKS DEKAHIDRAT	12	24	-50.0
BORIK ASIT	13	16	-18.8
SODYUM PERBORAT	13	9.4	38.3
KARPIT	15	16	-6.3
TUZ	636	604	5.3
ETIL ALKOL(000 LT)	7435	5315	39.9
PETROKIMYA(K)			
POLIVINIL KLOLUR(TON)	26964	31370	-14.0
POLIETILEN(TON)	21948	22397	-2.0
KARBON SIYAHİ(TON)	17283	18808	-8.1
SENTETİK KAUCUK(TON)	14988	18438	-18.7
POLISTREN(TON)	12294	12248	0.4
KAPROLAKTAM(TON)	10396	9414	10.4
PETROL URUNLERI(K+O)			
BENZİN	1719	1484	15.8
MOTORİN	3704	3414	8.5
FUEL OİL	2823	4421	-36.1
HAM PETROL İSLEME	13324	11858	12.4
GÜBRE			
GÜBRE(TOPLAM)(K+O)	5204	5394	-3.5
AMONYAK(K)	177	249	-28.9
SÜLFÜRİK ASİT(K+O)	425	400	6.3
FOSFORİK ASİT(K+O)	87	73	19.2
AMONYUM SÜLFAT(K+O)	212	205	3.4
AMONYUM NİTRAT(K)	13	41	-68.3
KALSİYUM AMONYUM NİTRAT(K)	770	758	1.6
URE(K)	230	307	-25.1
NORMAL SUPER FOSFAT(K)	0	34	-100.0
TRIPLE SUPER FOSFAT(K+O)	349	489	-28.6
DİAMONYUM FOSFAT(K+O)	252	212	18.9
KOMPOZE GÜBRE(K+O)	804	694	15.9
TARIM ALET VE MAKİNALARI(K+O)			
TRAKTÖR(ADET)	27161	32741	-17.0
BAHÇE TRAKTÖRÜ(ADET)	577	770	-25.1
DEMİR-ÇELİK(K)			
KÖK KÖMÜRÜ	1865	1882	-0.9
HAM DEMİR	2202	2162	1.9
PIK DEMİR	135	180	-25.0
SİVİ ÇELİK(K+O)	2265	2171	4.3
ÇELİK ÇEKME BORU	6	5	20.0
DEMİR DİŞİ METALLER(K)			
BLİSTER BAKIR	6265	17869	-64.9
SİVİ ALUMİNYUM	38693	30381	27.4
FERROKROM(DK)	8457	7975	6.0
FERROKROM(YK)	31213	16850	85.2
ELEKTROLİTİK BAKIR(K+O)	16760		
CİMENTO VE REFRAKTER(K)			
CİMENTO(K+O)	11067	10332	10.2
BAZİK REFRAKTEER(TON)	26664	25739	6.7
ASİDİK REFRAKTER(TON)	21289	16180	7.0
ENERJİ(K+O)			
ELEKTRİK ENERJİSİ(M.Kwh)	26615	24138	10.3
KARAYOLU TAŞITLARI(O)(ADET)			
OTOBUS-MİDİBUS	2992	2694	11.1
MINİBUS	4867	5034	-3.3
OTOMOBİL	29816	28897	3.2
KAMYON	12355	11556	6.9
KAMYONET	5857	5086	15.2
ÇEKİCİ	537	825	-34.9
DEMİRYOLU TAŞITLARI(K)(ADET)			

DİZEL LOKOMOTİF	10	31	-67.7
DEMİRYOLU ULASTIRMASI (K)			
YOLCU TASIMASI (M.YOL.KM)	4795	4731	1.4
YUK TASIMASI (M.TON-KM)	5678	5455	4.1
YOLCU-YUK TASIMASI (M.YOL.KM)	17577	17167	2.4
DENİZ ULASTIRMASI (K)			
YOLCU TASIMALARI (M.TON-MİL)	410	432	-5.1
ARAC TASIMALARI (M.OTO-MİL)	21	26	-19.2
YUK TASIMALARI (M.TON-MİL)	14075	11218	25.5

KAYNAK: DPT

K: KAMU

O: ÖZEL

K+O: TOPLAM

Sanayi Üretim Endeksi

1985 yılının ikinci üç aylık döneminde sanayi üretim endeksi devlet ve özel sektörlerinde üretimin hem geçen yıl sonuna, hem de geçen senenin aynı dönemine göre arttığını göstermektedir. Geçen yılın aynı dönemine göre kamu kesimi üretiminde artış yüzde 3.6, özel kesimde yüzde 4.8 olmuştur. Toplam üretim yüzde 4.3 artış göstermiştir.

Geçen sene Nisan-Haziran döneminde gıda içki tütün sanayiinde özel kesim üretimi yüzde 8.1, dokuma giyim eşyası ve deri sanayiinde kamu üretimi yüzde 13.6, kağıt kağıt ürünleri ve basım sanayiinde hem özel hem de kamu kesimi üretimi, sırası ile yüzde 12.3 ve yüzde 4.3 oranlarında düşüş göstermiştir. Ancak en önemli üretim düşmesi metal eşya makina ve teçhizat, ulaşım aracı, ilmi ve mesleki ölçme aletleri sanayiinde kamu kesiminde görülmüştür (yüzde 34.0).

Diğer tüm sektörlerde 1985'in Nisan-Haziran döneminde geçen senenin aynı dönemine göre üretim artışları tespit edilmiştir. En yüksek üretim artışı taş, toprağa dayalı sanayide gerçekleşmiştir. Bu sanayide özel kesim üretimi yüzde 16.8, kamu kesimi üretimi yüzde 27.1 ve toplam üretim yüzde 18.0 artmıştır. Bu sektörü yüzde 10.1 oranındaki üretim artışı ile metal ana sanayi takip etmektedir.

Özel Sektör İmalat Sanayiinde Kapasite Kullanımı

1985 yılının üçüncü üç ayında tartılı kapasite kullanım oranı yüzde 72.5 olmuştur. Geçen sene aynı dönemde bu oran yüzde 71.7 idi. Ancak kapasite kullanım oranında 1985'in ikinci üç aylık döneminde yüzde 72.9'luk orana göre bir düşme görülmektedir.

1985 yılının Temmuz-Eylül döneminde firmaların yüzde 6.6'sı yüzde 0-39 arasında, yüzde 16.4'ü yüzde 40-59 arasında, yüzde 34.5'i yüzde 60-79 ve yüzde 42.3'ü yüzde 80-100 arasında kapasite kullandıklarını belirtmişlerdir. En yüksek kapasite kullanım oranı yüzde 86.9 ile lastik sanayiinde en düşük oran ise yüzde 54.1 ile ayakkabı sanayiinde görülmüştür.

İMALAT SANAYIİNDE KAPASİTE KULLANIM ORANLARI (TARTILI)

%

	1984					1985		
	OCAK- MART	NİSAN- HAZİRAN	TEMMUZ- EYLÜL	EKİM- ARALIK	1984 ORTALAMA	OCAK- MART	NİSAN- HAZİRAN	TEMMUZ- EYLÜL
GIDA-İÇİ-TUTUN	74.2	68.4	75.2	69.7	71.9	72.4	68.7	75.6
DOKUMA-GİYİM-DERİ	77.4	74.7	74.1	74.8	75.2	74.8	74.9	75.4
ORMAN URUNLERİ-MOBİLYA	54.3	50.7	56.5	56.8	54.7	52.0	57.0	61.5
KAGIT-KAGIT URUNLERİ-MOBİLYA	77.1	77.7	74.8	74.5	75.7	78.2	74.8	74.3
KİMYA-PETROL-LASTİK-PLASTİK	75.8	74.7	75.5	71.1	74.1	75.1	74.8	77.0
TASA TOPRAĞA DAYALI SANAYİ	77.7	80.7	75.7	81.0	79.5	79.4	80.6	80.1
METAL AN SANAYİ	70.6	64.7	68.2	65.6	67.1	71.6	74.6	67.7
METAL ESYA-MAKİNA SANAYİ	68.0	68.3	65.1	72.2	69.3	69.9	69.4	64.8
DİĞER	73.1	72.9	72.6	72.3	72.5	72.0	72.3	77.1
TOPLAM	72.7	71.5	71.7	71.6	72.0	72.8	72.9	72.5

Kaynak: ISO

İMALAT SANAYIİNDE TAM KAPASİTEYİ KULLANMAMA NEDENLERİ (%)

	1985					1985		
	OCAK- MART	NİSAN- HAZİRAN	TEMMUZ- EYLÜL	EKİM- ARALIK	1984	OCAK- MART	NİSAN- HAZİRAN	TEMMUZ- EYLÜL
TALEPTEKİ YETERSİZLİK	48.2	50.1	50.4	51.8	49.4	53.3	53.4	52.8
İÇ TALEPTEKİ YETERSİZLİK	34.0	34.8	35.5	36.2	34.7	36.8	37.1	35.9
DİŞ TALEPTEKİ YETERSİZLİK	14.2	15.2	14.9	15.6	14.7	16.5	16.3	16.8
MALİ SORUNLAR	24.8	25.5	26.6	26.2	25.9	24.7	24.8	25.8
HAMMADDE YETERSİZLİĞİ	19.0	17.5	17.5	15.6	17.5	14.7	14.4	14.9
VERLİ HAMMADDE YETERSİZLİĞİ	9.9	9.4	9.3	8.4	9.3	7.7	8.3	8.5
İTHAL HAMMADDE YETERSİZLİĞİ	9.1	8.1	8.2	7.2	8.2	7.0	6.1	6.4
ENERJİ	4.3	3.4	3.0	3.2	2.8	3.7	3.8	3.3
İSCİ	2.5	2.8	2.2	2.6	3.8	2.5	2.8	2.6
DİĞER	0.8	0.3	0.1	0.4	0.4	0.6	0.5	0.3

1985 yılının üçüncü üç ayında son dört yıldır olduğu gibi işyerlerinin tam kapasiteyi kulanamama nedenlerinin başında yine talepteki yetersizlik bulunmaktadır. Ancak 1985 yılının ilk ikinci ve üçüncü üç aylarında az da olsa 1984 yılının aynı dönemlerine göre talepteki yetersizliğin payında artış görülmektedir. Talep yetersizliğinden en çok etkilenen sektör yüzde 63.5 ile taş ve toprağa dayalı sanayi koludur. Oldukça ağırlıklı bir sektör olan ilaç sanayiinde mali sorunlarda yüzde 33.3'lük oran diğer sektörlerle göre oldukça yüksektir.

Öretim ve Satışlar

1985 yılının üçüncü üç ayında imalat sanayiinde üretimin 926.0 milyar TL. satışların da 907 milyar TL olduğu, böylece satışların üretimin altında kaldığı anlaşılmaktadır. 1985 yılının ilk üç ayında üretim satışlardan yüzde 6.0, ikinci üç ayında yüzde 3.0 civarında fazla iken, üçüncü üç ayda üretim satışları yüzde 2.1 üstünde gerçekleşmiştir. 1985 yılının üçüncü üç ayında stoklardaki artış gıda maddeleri kesiminden kaynaklanmaktadır. Üçüncü üç ayda toplam imalat sanayiinde 19.1 milyar TL olan stok artışı, gıda kesiminde 28 milyar TL.sıdır. Gıda sektöründeki bu önemli artışa neden ise salça üretimindeki artıştır. Üte yandan tekstil, deri ve ayakkabı sektöründe stok değişimi yok gibidir.

Sonuç olarak gıda ve ana kimya alt sektörlerinde görülen yüksek miktarda stok artışları dışında ilk dokuz ayda satışlarda bir hareketlenme vardır.

İMALAT SANAYİNDE ÜRETİM, SATIŞLAR VE STOK DEĞİŞİMLERİ

1984

SEKTÖRLER	OCAK-MART			NİSAN-HAZİRAN			TEMMUZ-EYLÜL			EKİM-ARALIK			1984		
	ÜRETİM	SATIS	ÜRETİM/ SATIS	ÜRETİM	SATIS	ÜRETİM/ SATIS	ÜRETİM	SATIS	ÜRETİM/ SATIS	ÜRETİM	SATIS	ÜRETİM/ SATIS	ÜRETİM	SATIS	ÜRETİM/ SATIS
GIDA-İÇKİ-TUTUN	41362	41353	1.00	53303	53276	1.00	74967	62773	1.19	82368	89363	0.92	251999	246766	1.02
DOKUMA-GİYİM-DERİ	73190	68635	1.06	77234	73582	1.04	88999	86489	1.02	127198	132239	0.91	366622	360945	1.01
ORMAN ÜRÜNLERİ-MOBİLYA	6689	6450	1.03	3080	2815	1.09	3432	3592	0.95	5388	5760	0.93	14705	14450	1.02
KAGIT-KAGIT ÜR.-BAŞIN	12928	12351	1.04	14220	13067	1.08	17860	16390	1.05	25854	22972	1.12	70863	65281	1.08
KİMYA-PETROL-LASTİK-PLASTİK	123901	111588	1.11	146325	137394	1.06	156684	146868	1.06	189715	179400	1.05	616625	575251	1.07
TASA TOPRAĞA DAVALI SANAYİ	21147	16108	1.31	8865	24353	1.18	26690	25462	1.08	27234	31529	0.86	103936	96553	1.07
ANA METALLER	47969	46811	1.02	55444	52043	1.06	69848	65899	1.05	81027	82178	0.98	254288	246931	1.02
METAL ESVA MAKİNE	161169	156197	1.03	145436	147203	0.98	155544	154082	1.00	234776	248057	0.94	696925	705539	0.98
Diğer	3122	2368	1.31	3754	3514	1.06	2912	2985	0.97	4654	4072	1.14	14442	12939	1.12
TOPLAM	487592	47694	1.06	527665	507249	1.04	596936	564141	1.05	778214	795571	0.98	2390406	2324655	1.03

KAYNAK: İSO

(MİLYON TL)

1985

SEKTÖRLER	OCAK-MART			NİSAN-HAZİRAN			TEMMUZ-EYLÜL		
	ÜRETİM	SATIS	ÜRETİM/ SATIS	ÜRETİM	SATIS	ÜRETİM/ SATIS	ÜRETİM	SATIS	ÜRETİM/ SATIS
GIDA-İÇKİ-TUTUN	67625	71874	0.93	77361	78842	0.98	121114	93121	1.30
DOKUMA-GİYİM-DERİ	120162	110881	1.08	125591	124516	1.01	149225	149045	1.00
ORMAN ÜRÜNLERİ-MOBİLYA	3893	3617	1.07	4765	4897	0.97	3941	4796	0.82
KAGIT-KAGIT ÜR.-BAŞIN	16459	16126	1.02	30592	27932	1.09	32908	31411	1.04
KİMYA-PETROL-LASTİK-PLASTİK	180560	174909	1.03	238529	232078	1.02	245740	239526	1.02
TASA TOPRAĞA DAVALI SANAYİ	29360	27181	1.08	37066	37149	0.99	38578	37485	1.02
ANA METALLER	84850	79485	1.06	111001	100257	1.10	103784	107317	0.96
METAL ESVA MAKİNE	216442	194647	1.11	262184	259494	1.01	225963	239541	0.94
Diğer	3586	2592	1.38	4286	4118	1.04	4786	4714	1.01
TOPLAM	722838	681313	1.06	891376	869282	1.03	926021	906957	1.02

6. İstihdam

DPT verilerine göre 1985 yılında işgücü arzının 18 milyon 269 bin kişiye, işgücü talebinin ise 15 milyon 877 bin kişiye ulaşması beklenmektedir. Bu durumda toplam işgücü fazlası 3 milyon kişi ve işsizlik oranı da yüzde 16.7 olmaktadır. DPT işsizlerden iş aramayanların oranının yüzde 7.1 olduğu belirtilmektedir. Bu oran 1983'te yüzde 7.1 iken, 1984'te yüzde 6.7'ye inmişti.

TÜRKİYE'DE İSGÜCÜ PİYASASI (EKİM AYLARI İTİBARIYLA) (15+YAS KADIN-ERKEK)

(BİN KİŞİ)

	1983	1984	1985(1)
SİVİL İSGÜCÜ ARZI	17773.0	18016.0	18269.0
SİVİL İSGÜCÜ TALEBİ	15577.0	15776.2	15877.8
TARIM DIŞI İSGÜCÜ FAZLASI	2196.2	2239.8	2391.2
TARIMDA EN FAAL MEVSİM İSGÜCÜ FAZLASI	665.0	665.0	665.0
TOPLAM YURTICI İSGÜCÜ FAZLASI	2861.0	2902.3	3056.2
İSGÜCÜ FAZLASI ORANI(%)	16.1	16.7	16.7
TARIM DIŞI İSGÜCÜ FAZLASI ORANI(%)	12.4	12.4	13.1
ACIK İSSİZLER ORANI(%)	5.3	6.1	6.0
TARIMDAKİ GİZLİ İSSİZLER ORANI(%)	3.7	3.7	3.6
İŞ ARAMAYANLAR ORANI(%)	7.1	6.7	7.1

KAYNAK:DPT-1986 YILI PROGRAMI
(1)AĞUSTOS 1985 VERİLERİNE GÖRE

Tarımda istihdamın 30 bin kişi civarında azalarak 9 milyon 420 binden 9 milyon 390 bine inmesi beklenmektedir. Buna karşılık sanayi kesiminde 38 bin kişiye yakın bir istihdam artışı olacağı tahmin edilmektedir. Hizmetler kesiminde de istihdam 4 milyon 371 bin kişiden 4 milyon 465 bin kişiye yükselecektir.

TURKIYE'DE SEKTOREL İSTİHDAM
(EKİM AYLARI İTİBARIYLA)
(15+YAS)

(BİN KİSİ)

	1983	1984	1985(1)
TARIM	9450.8	9420.4	9390.0
SANAYİ	1910.7	1984.2	2022.8
MODENCİLİK	109.4	111.7	112.5
İMALAT	1684.9	1748.2	1774.9
ENERJİ	116.4	124.2	135.4
HİZMETLER	4215.2	4371.6	4465.0
İNSAAT	586.3	605.6	625.6
TİCARET	696.4	730.5	742.0
BANKACILIK, SİGORTA- CİLİK, G. MENKUL	217.0	223.7	229.0
ULASTIRMA	507.3	522.6	529.4
HİZMETLER	1935.2	2016.2	2066.0
BİLİNMEYENLER	273.0	273.0	273.0
TOPLAM	15576.7	15776.2	15877.8

KAYNAK: DPT

(1) AGUSTOS 1985 VERİLERİNE GÖRE

SEKTOREL İSTİHDAM

(MİLYON KİSİ)

	1983	%	1984	%	1985	%
TARIM	9.4	60.7	9.4	59.7	9.4	59.1
SANAYİ	1.9	12.3	2.0	12.6	2.0	12.6
HİZMETLER	4.3	27.0	4.3	27.7	4.5	28.3
TOPLAM	15.6	100.0	15.7	100.0	17.2	100.0

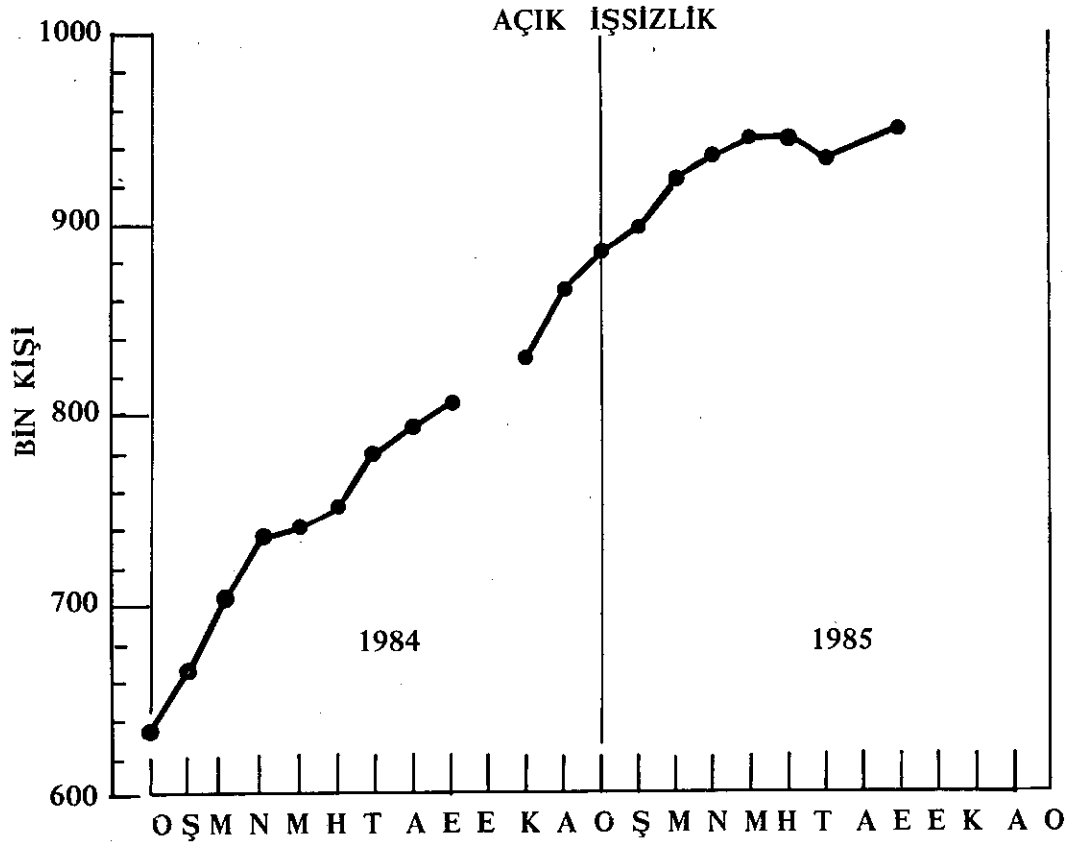
KAYNAK: DPT

İş ve İşçi Bulma Kurumuna kayıtlı açık işsizlerin sayısı Eylül 1985'te geçen senenin aynı ayına göre yüzde 17.4 artarak 944.998'e ulaşmıştır. Geçen sene kayıtlı açık işsiz sayısı 676.369 idi.

Sivil işgücü arzının 1985'de 250 bin, istihdamın sadece 100 bin ve kayıtlı işsizlerin 1 sene içinde 140 bin artması tüm istihdam göstergelerinde bir gerilemeye işaret etmektedir. Ayrıca işe başvuranlar Eylül 1985 itibariyle yüzde 27.9, işyerlerinin işgücü istemi yüzde 22.7 ve işe yerleştirilenler yüzde 13.8 azalırken, yurt dışına giden işçilerin sayısı yüzde 18.2 artmıştır.

ACIK ISSIZLIK

	1983 % DEGISIM		1984 %DEGISIM		1985 % DEGISIM	
OCAK	486341	34.6	633147	30.2	882197	39.3
SUBAT	502235	30.6	664934	32.4	896823	34.9
MART	524210	27.3	701268	33.8	921662	31.4
NISAN	529024	24.4	736271	39.2	935778	27.1
MAYIS	527426	22.5	743542	40.9	941279	26.6
HAZIRAN	535806	25.3	753351	40.6	941055	24.9
TEMMUZ	538434	25.7	780589	45.0	934699	19.7
AGUSTOS	553592	26.8	794665	43.5	940177	18.3
EYLUL	569109	30.1	805150	41.5		
EKIM	587689	30.2	n.a.			
KASIM	608928	34.7	833322	36.9		
ARALIK	626175	33.6	863589	37.9		

Ortalama Sigortalı İşçi Ücretleri

Günlük ortalama sigortalı ücretlerde görülen nominal artışlar hükümetin enflasyon tahmininin üstündedir. Fakat gerçekleşen enflasyon oranının çok altında kalmıştır. Ocak 1984'te reel ücretler bir evvelki yılın aynı ayına göre yüzde 7, Ocak 1985'te ise yüzde 9.6 azalmıştır.

Ortalama günlük ücretlerin fert başına GSMH'ya oranı 1982 ve 1983 yıllarında sırasıyla 166.52 ve 166.6 olmuştur. 1984 yılında bu oran 141.72'ye gerilemiştir. 1985 yılında daha da gerileyerek 105.66 olarak belirlenmiştir.

Ancak ortalama sigortalı işçi ücretlerinin ücretlerin gerçek durumun aks ettirdiğini iddia etmek mümkün değildir. Türkiye'nin en büyük 500 firmasında 600 bine yakın personel çalışmaktadır. 1983 yılında personel başına aylık ücret ve maaş 70.492 lira olarak belirlenmiş, 1984 yılında yüzde 42 artışla 100.167 liraya yükselmiştir. Bu artış oranına rağmen reel ücretler yüzde 2.4 oranında gerilemiştir. Ödenen maaş ve ücretlerin net katma değerden aldığı pay 1983 yılında yüzde 55.5'ten 1984 yılında yüzde 46.4'e gerilemiştir. Özel büyük firmalarda yüzde 42.7'den yüzde 38.2'ye, kamu kuruluşlarında ise yüzde 74.9'dan yüzde 57.4'e gerilemiştir.

GÜNLÜK ORTALAMA SIGORTALI İŞÇİ ÜCRETLERİ

	İSTANBUL		GERCEK ÜCRET	% DEĞİŞİM
	CARI ÜCRET	GECİNME ENDEKSİ ARALIK 1979:100		
OCAK 1980	310.8	110.3	281.8	-
OCAK 1981	468.3	181.3	258.3	-8.3
OCAK 1982	560.0	236.0	237.3	-8.1
OCAK 1983	913.0	303.9	300.4	26.6
OCAK 1984	1160.0	415.4	279.2	-7.1
OCAK 1985	1547.0	612.0	252.5	-9.6
HAZİRAN 1985	1621.0	704.9	230.0	-8.9

YILLIK ORTALAMA NOMİNAL VE REEL ÜCRETLER

	ORTALAMA İSTANBUL		ORTALAMA	
	GÜNLÜK ÜCRET	GECİNME ENDEKSİ ARALIK 1979:100	GÜNLÜK REEL ÜCRET	% DEĞİŞİM
1980	427.0	145.9	292.6	
1981	543.8	200.8	270.8	-7.5
1982	691.0	266.5	250.8	-7.4
1983	922.0	343.3	268.6	7.1
1984	1254.0	499.6	251.0	-6.6

	ORTALAMA GUNLUK UCRET (TL)	ORTALAMA GUNLUK FERT BASINA GSMH (TL)	UCRETIN FERT BASINA GSMH'ya ORANI
1980	427.00	225.54	189.32
1981	543.80	319.44	170.23
1982	691.00	414.96	166.52
1983	921.00	552.83	166.60
1984	1254.00	884.86	141.72
1985 (*)	1621.00	1534.13	105.66

(*)HAZIRAN

İş ve İşçi Bulma Kurumu çalışma metodları itibariyle iş piyasasında henüz nazım bir rol oynamadığından, kuruma vaki müracaatların toplam iş talebi ve işsizlik durumunu aksettirdiğini söylemek güçtür. Bazı işverenler ilan suretiyle işçi bulurken, bazı işçiler de kesinlikle kuruma başvurmamaktadırlar. Ayrıca, DPT'nin genel nüfus rakamlarına istinaden verdiği işsizlik oranlarının gerçeği aksettirmede DiE'nin şehirlerde yaptığı anketlerle teyit edilmiştir. Bu durumda cari işsizliğin boyutlarını saptamak için milli işgücü arz ve talebinin serbestçe karşılaşacağı piyasalara ihtiyaç vardır.

Bu amaçla, özel sektöre iş bulma büroları kurma ve işsizlere iş bulma serbestisinin sağlanması lazımdır. Bilgisayar yardımıyla iller itibariyle bu bürolardan sağlanacak rakamlar toplanarak ülkemizde gerçek işsizliğin seyri konusunda daha güvenilir istatistikler sağlamak mümkündür.

BÖLÜM II

PARASAL GELİŞMELER

Ekonomideki parasal genişleme 1985 yılında enflasyon hızına yakın bir düzeyde gerçekleşmiş, reel kredi hacminde ise daralma olmuştur.

Yılın ilk onbir ayında emisyon yüzde 47.2 civarında artışla geçen yılın aynı döneminde gözlenen emisyon artış hızının iki katına çıkmıştır. Geniş tanımlı para arzında da geçen yıla oranla bir miktar hızlanma gözlenmiştir.

Merkez Bankası özel sektöre yönelik sıkı kredi politikasına devam etmiş, Merkez Bankası'nın kamu sektörüne açtığı toplam kredi hacmi yüzde 8.2 dolayında artış gösterirken, özel sektöre yönelik kredilerde yüzde 23'lük bir daralma olmuştur.

Ekonomideki toplam kredi stoku geçen yıla oranla daha hızlı bir genişleme göstermesine karşın, genişleme hızı yine de genel fiyat düzeyindeki artış hızının gerisinde kalmıştır. Toplam kredi stokundaki genişleme önemli ölçüde mevduat banka kredilerinde 1985 yılında geçen yıla oranla gözlenen hızlanmadan kaynaklanmıştır. Kalkınma ve yatırım banka kredilerinde ise geçen yıla oranla bariz bir yavaşlama gözlenmiştir.

Toplam mevduatta 1984'e göre bir miktar hızlanma olmakla birlikte, yüksek mevduat faizleri banka sektörüne mevduat akışı sağlama konusunda 1981-1982 yıllarında sağlanan başarıyı tekrarlamaktan uzak kalmıştır. Vadeli tasarruf mevduat artış hızında geçen yıla oranla bir yavaşlama gözlenirken, vadesiz mevduat geçen yılki azalışa karşın, 1985'te yüzde 31.2 civarında artış göstermiştir.

1985'te tüketici fiyat endekslerindeki artış hızının toptan esya fiyatlarına nisbetle daha düşük seyretmesi, enflasyonun oluşumunda talep faktörünün halen önemini koruduğuna işaret etmektedir.

BASLICA
PARASAL GOSTERGELER

	YUZDE DEGISME	
	OCAK-KASIM 1984	OCAK-KASIM 1985*
EMISYON	26.90	47.20
PARASAL TABAN	36.70	34.80
PARA ARZI (M1)	0.50	23.60
PARA ARZI (M2)	40.80	45.70
MERKEZ BANKASI KREDILERI	-9.50	-3.40
KAMU	-6.20	8.20
OZEL	-17.50	-23.00
MEVDUAT BANKA KREDILERI	21.00	46.70
YATIRIM BANKA KREDILERI	30.40	11.00
TOPLAM KREDI STOKU	20.70	36.80
TOPLAM KONSOLIDE MEVDUAT	39.90	48.70
TASARRUF MEVDUATI	60.10	58.80
a)VADESIZ	-34.70	31.20
b)VADELI	96.10	62.30
TOPTAN ESYA FIYAT ENDEKSI	50.90	35.70
TUKETICI FIYAT ENDEKSI	47.00	41.90

*29 Kasim itibariyle

1. Para Politikası

1985 yılında uygulanan ekonomik politika yüzde 5.5 civarında reel bir büyüme ile enflasyon hızının yüzde 25'ler düzeyine çekilmesini, bu amaçla ekonomideki parasal genişleme hızının yavaşlatılmasını öngörmektedir. Buna karşın, bütçe gelir ve gider tahminlerinde önemli sapmalar olmuş, sonuç olarak beklenenin üzerinde bir bütçe açığı ile karşılaşmıştır. Bütçe açığı, bir yandan yüksek oranda iç istikraz yolu ile fon piyasasında önemli bir talep baskısı yaratıp faiz oranlarında kayda değer bir düşüşe engel olurken, diğer yandan Hazine'nin yüksek orandaki kısa vadeli nakit ihtiyacı Merkez Bankası kaynaklarını tehlikeli bir biçimde zorlamıştır.

Kısacası, 1985'te bütçe gelişmelerinden bağımsız bir para politikası izlenememiş, parasal hedefler feda edilerek Merkez Bankası bütçenin bir uygulama aracı haline getirilmiştir.

Para politikası kısa vadede satın alma gücünü kontrol amacıyla parasal genişlemeyi dar tanımlı para arzından daha geniş tanımlara kaydırmayı hedeflemiş, bu amaçla vadesiz mevduat faizlerini yüzde 5 düzeyinde tutarken, bir yıl vadeli mevduat faiz oranını 1984'te yüzde 45'ten Temmuz 1985'te yüzde 56'ya yükseltmiştir. Ağustos ayında mevduat faiz oranları birkaç puan geriletilmekle birlikte, faiz oranları vade yapısı itibariyle uzun vadeli mevduatı teşvik etmeye devam etmiştir. Bu politika sonucu, dar tanımlı para arzı 1985'te yüzde 25 civarında tutulurken, geniş tanımlı para arzı ise yüzde 45 civarında bir artış göstermiştir.

"Merkez Bankasınca yaratılan para" olarak tanımlanan rezerv paranın kontrolünde 1985 yılında da etkinlik sağlanamamıştır. Rezerv para, Merkez Bankası net dış varlıklarındaki azalmaya karşın net iç varlıklardaki genişleme etkisiyle yüzde 35 civarında artış göstermiştir. Nisan ayında Merkez Bankası'na yatırılması zorunlu karşılık oranları yüzde 25'ten yüzde 19'a, bu karşılıklara ödenen faiz de yüzde 39.6'dan yüzde 10.83'e, yıl sonuna doğru da yüzde 5.42'ye düşürülmüştür. Zorunlu karşılıklara uygulanan faiz oranının yarıya indirilmesi, Merkez Bankasındaki 1.300 milyar TL. civarındaki zorunlu karşılıklara yapılan faiz ödemelerinin 70 milyara gerilemesi sonucunu getirecektir. Bu değişiklik banka sektörünün kârlılığını azaltan bir vergi niteliğinde sayılabilir.

Mevduat Faiz Oranları
(1.8.1985 itibariyle)

Vadesiz Mevduat	5
3 Ay Vadeli Mevduat	45
6 Ay Vadeli Mevduat	50
1 Yıl Vadeli Mevduat	55

2. Emisyon ve Para Arzı

1985 yılında emisyonda gözlenen istikrarsızlık ve yüksek orandaki genişleme parasal genişlemeyi makul sınırlar içinde tutmada karşılaşılan güçlüklerle işaret etmektedir. Emisyon 1985'in ilk onbir ayında yüzde 47.2 oranında artışla 1.352.8 milyar TL.sına ulaşmıştır. Geçen yılın aynı döneminde emisyon artışı yüzde 27 ile sınırlandırılmıştı.

Emisyondaki hızlanma yanında aylık bazdaki istikrarsızlık da dikkat çekicidir. Nitekim, Şubat 1985'te yüzde 5.8'e kadar gerileyen emisyon yıllık artış hızı, Ağustos ayında yüzde 60'a kadar yükselmiş, yılın son çeyreğinde ise tekrar gerilemeye başlamıştır. Rakamsal olarak ifade edersek; 1985'in ilk dört ayında 1 trilyonun altında tutulan emisyon, Mayıs-Haziran döneminde yüzde 50 oranında arttırılarak 1 trilyon 463 milyara ulaşmıştır. Bu dört aylık dönemde en düşük aylık artış oranı yüzde 6.4 ile Temmuz'da, en yüksek artış ise yüzde 15.4 ile Ağustos'ta gözlenmiştir.

İlk onbir ayda dolaşımdaki para emisyon genişlemesinin üzerinde yüzde 48.8 oranında bir artış sergilemiştir.

EMİSYON

(MİLYAR TL)

	1984	1985*	Yıllık Yüzde Değişme		Aylık Yüzde Değişme	
			1984	1985	1984	1985
Ocak	671.40	998.40	38.21	48.70	-8.08	8.06
Şubat	660.40	622.10	37.04	-5.80	-1.63	-37.60
Mart	718.20	966.10	47.41	34.52	8.75	55.20
Nisan	721.40	974.10	36.50	35.03	0.45	0.80
Mayıs	704.90	1068.90	42.03	51.64	-2.28	9.70
Haziran	812.90	1190.20	59.24	46.41	-15.32	11.34
Temmuz	800.40	1267.50	42.34	58.36	-1.53	6.40
Ağustos	910.50	1463.50	62.36	60.74	13.76	15.40
Eylül	900.50	1376.28	66.17	52.84	-1.09	-6.04
Ekim	895.20	1327.10	34.05	48.25	-0.58	-3.57
Kasım	927.10	1352.80	36.68	45.90	3.56	1.90
Aralık	918.90		25.79		-0.87	
Ortalama						
Yıllık % değişme hızı			43.99	43.93		

*29 Kasım itibarıyla

Reserv parayı kontrolün parasal kontrolde önemli bir yer teşkil ettiği gözönüne alınırsa, cari para politikasının rezerv parayı kontrolde geçen yıllarla oranla önemli bir başarı sağlayamadığı anlaşılmaktadır. Reserv para Kasım sonu itibarıyla yıllık yüzde 46 oranında artışla 2.83 trilyona ulaşmıştır. Diğer yandan, rezerv para geçen yılın Ocak-Kasım döneminde yüzde 36.7 artış gösterirken, bu oran 1985'in eş döneminde yüzde 34.8'e gerilemiştir.

RESERV PARANIN BELİRLENMESİ

	1984 Sonu	29 Kasım 1985
Net İç Varlıklar	1.712.5	3.520.7
Net Dış Varlıklar	368.2	-687.3
Reserv Para	2.101.4	2.833.4

Yılın ilk onbir aylık döneminde, net dış varlıklardaki 1.073.5 milyarlık azalma rezerv parayı daraltıcı net iç varlıklardaki yüzde 100'ün üzerindeki artış ise genişletici yönde etki yapmıştır.

Para arpanı

M2 = mB

ilişkinde

M2: geniş tanımlı para arzını

B : rezerv parayı (Parasal taban)

m : para çarpanını

göstermektedir.

m bir birim rezerv para karşılığı olarak kaç birim para arzı yaratıldığını göstermekte olup, 1985 yılında m, 1984 sonunda 2.33'ten Kasım sonu itibariyle 2.53'e yükselmiştir. Para arpanındaki nisbi hızlanmayı banka dışı kesimin, fırsat maliyetinin yüksekliği nedeniyle daha düşük nakit balans tutma tercihiyle açıklamak mümkün gözükmektedir.

PARA ARZI (M2)

(MİLYAR TL)

	1984	1985*	Yıllık Yüzde Değişme	
			1984	1985
Ocak	3098.80	4754.40	30.35	53.43
Subat	3242.40	5177.60	34.93	59.68
Mart	3474.60	5389.60	42.51	55.11
Nisan	3497.70	5588.00	39.55	59.76
Mayıs	3638.30	5825.80	44.11	60.12
Haziran	3857.10	6113.90	49.72	58.51
Temmuz	3887.20	6396.70	45.57	64.56
Ağustos	4116.70	6825.80	53.47	65.81
Eylül	4214.80	6908.20	56.96	63.90
Ekim	4371.30	7010.10	53.99	60.37
Kasım	4576.90	7118.50	57.21	55.53
Aralık	4893.50		48.81	
Ortalama				
Yıllık % Değişme			46.43	59.71

*29 Kasım itibariyle

1985'in ilk onbir ayında emisyon yüzde 47.2, dolaşımdaki para miktarı yüzde 48.8, vadesiz ticari mevduat yüzde 5.8, vadesiz tasarruf mevduatı yüzde 31.2 oranında artış, Merkez Bankasındaki mevduat ise yüzde 70.0 oranında azalma göstermiş, bu gelişmeler sonucunda M1 (yeni dar tanımlı) para arzı, geçen yılın eş dönemindeki yüzde 0.5'lik artışa karşın 1985'te yüzde 23.6 oranında bir büyüme göstermiştir. Geçen yıla oranla M1'deki hızlanma vadesiz tasarruf mevduatında 1985'te gözlenen yüzde 31.2 artıştan kaynaklanmıştır.

Vadeli tasarruf mevduatı ve mevduat sertifikalarını da içeren M2 (geniş tanımlı) para arzı ise genel fiyat düzeyindeki artış hızına yakın bir büyüme hızı göstermiştir. Geçen yılın ilk onbir ayında yüzde 40.8 oranında artış gösteren M2'nin 1985 eşdöneminde yüzde 45.7 arttığı gözlenmiştir. M2 yıllık artış hızı ise Kasım sonu itibariyle yüzde 55.0 ile aynı dönemdeki yıllık enflasyon hızına yakın bir oranda seyretmiştir.

İlk onbir ayda, emisyon ve M2 para arzının genel fiyat düzeyindeki artış oranının üstünde bir hızla artmış olması, parasal büyüklükleri kontrolün enflasyonu aşağı çekmede hala kritik bir önem arzettiğine işaret etmektedir.

3. Mevduat Gelişmeleri

1983 sonunda uygulamaya konan faiz politikasının amacı anti-enflasyonist çerçevede bankalardaki mevduatın vade yapısını daha uzun vadelere kaydırmak ve sıkı para politikası gereği dar tanımlı para arzını kontrol etmektir. Tasarruf sahiplerine pozitif faiz ödemeyi amaçlayan bu politika faiz oranlarının enflasyondaki gelişmelerin paralelinde üçer aylık dönemler itibariyle yeniden gözden geçirilmesini öngörmekteydi.

1984 yılında bir önceki yıla oranla toplam mevduatta bir hızlanma görülmüş olmakla birlikte, mevduat artış hızı enflasyon hızının altında kalmıştı.

1985 yılında da 1984'e oranla toplam mevduatta bir miktar hızlanma gözlenmiştir. Yılın ilk onbir ayında toplam mevduat yüzde 48 civarında artışla 7.003.4 milyar TL.sına ulaşmış ve mevduattaki artış hızı aynı dönemde gözlenen enflasyon hızının bir miktar üzerine çıkmıştır. Tasarruf mevduatı geçen yılın aynı dönemine yakın bir artış hızı gösterirken, bu mevduat kategorisinin toplam mevduat içindeki payı da 1984 sonunda yüzde 66'dan, 1985 Kasım sonu itibariyle yüzde 71'e yükselmiştir. Tasarruf mevduatında yüzde 58.8'lik artışa paralel olarak, vadeli tasarruf mevduatı yüzde 53.9, vadesiz tasarruf mevduatı ise yüzde 31.2 oranında artış göstermiştir. Vadeli tasarruf mevduatında geçen yıla oranla 1985'te gözlenen nisbi yavaşlama kısmen mevduat sertifikalarında aynı yıl içinde gözlenen 368.8 milyar TL. civarındaki artışla açıklanabilir.

Vadesiz mevduatta ise geçen yılın aynı dönemindeki yüzde 35'lik azalmaya karşın, bu yıl yüzde 31.2'lik bir artış gözlenmiştir.

ÇEŞİTLİ BANKALARIN MEVDUAT PAYI (Milyar TL.)

	1985	Ocak-Kasım % Artış 1984	1985
Kamu Mevduat Bankaları	3.191.0	44.6	56.0
Özel Mevduat Bankaları	3.680.4	35.9	43.1
Yabancı Mevduat Ban.	131.7	43.6	36.5
Toplam	7.003.4	39.9	46.6

1985 yılı içinde, mevduat artış hızında kamu mevduat bankaları ilk, özel mevduat bankaları ikinci sırayı alırken, yabancı mevduat bankalarının toplanan mevduatta ise bir miktar yavaşlama gözlenmiştir. 1985 Kasım sonu itibariyle toplam mevduatın yüzde 52.5'i özel, yüzde 45'i kamu, yüzde 2.5 kadarı da yabancı mevduat bankalarında bulunmaktadır.

TOPLAM KONSOLIDE MEVDUAT

(MİLYAR TL)

	1984	1985*	Yıllık Yüzde Değişme	
			1984	1985
Ocak	3087.90	4902.00	40.54	58.75
Subat	2985.70	4986.40	39.32	67.01
Mart	3283.50	5392.50	45.04	64.23
Nisan	3423.40	5529.80	51.42	61.53
Mayıs	3531.10	5732.00	50.09	62.33
Haziran	3675.40	5889.30	52.39	60.24
Temmuz	3741.10	6206.00	53.19	65.89
Ağustos	3822.90	6351.60	52.96	66.15
Eylül	3978.60	6659.60	58.72	67.39
Ekim	4117.90	6842.40	60.21	66.16
Kasım	4344.10	7003.40	65.84	61.22
Aralık	4714.80		52.92	
Ortalama				
Yıllık % Değişme			51.89	63.72

*29 Kasım itibariyle

TASARRUF MEVDUATI
VADE DAĞILIMI

(MİLYAR TL)

	1984			1985*		
	Vadesiz	Vadeli	Toplam	Vadesiz	Vadeli	Toplam
Ocak	548.20	1428.30	1976.50	341.50	3083.90	3425.40
Subat	402.70	1718.60	2121.30	381.80	3178.60	3560.40
Mart	389.50	1859.20	2248.70	376.00	3373.30	3749.30
Nisan	421.30	1891.50	2312.80	392.10	3519.70	3911.80
Mayıs	362.10	2046.10	2408.20	403.00	3705.90	4108.90
Haziran	322.30	2173.60	2495.90	423.90	3857.80	4281.70
Temmuz	304.30	2268.30	2572.60	427.30	4062.10	4489.40
Ağustos	331.70	2336.70	2668.40	449.40	4159.80	4609.20
Eylül	340.40	2418.80	2759.20	473.60	4271.10	4744.70
Ekim	345.90	2530.90	2876.80	474.20	4371.60	4845.80
Kasım	339.50	2689.30	3028.80	465.70	4518.40	4984.10
Aralık	356.30	2787.30	3143.60			

*29 Kasım itibariyle

ALTERNATİF TASARRUF ARAÇLARININ NİSBİ GELİRLERİ

	Yıllık bazda % Geliri	
	<u>Kasım 1985</u> <u>İtibariyle</u>	<u>Kasım 1984</u> <u>İtibariyle</u>
Banka Mevduatı (net) (1 yıl vadeli mevduat)	49.5	40.5
Devlet Tahvili		
A tertibi senetler	46.0	-
B tertibi senetler	21.0	-
Keban Barajı (1)		
A tertibi senetler	44.0	-
B tertibi senetler	20.0	-
Keban Oymapınar (1)		
A tertibi senetler	60.0	-
B tertibi senetler	45.0	-
C tertibi senetler	40.0	-
Altın (2)	30.0	39.6
ABD Doları (2)	30.5	60.5
Batı Alman Markı (2)	59.9	42.4

- (1) Beklenen yıllık geliri
(2) Yıllık bazda değer artışı

NOMİNAL VE REEL FAİZ ORANLARI

	<u>Nominal</u> <u>Faiz Oranı¹</u>	<u>Reel Faiz</u> <u>Oranı²</u>
1980	30.00	-33.07
1981	49.17	8.40
1982	50.00	13.04
1983	42.50	10.63
1984	53.00	5.08
1985	55.00	6.89 ³

¹1 yıl vadeli mevduata ödenen

²Istanbul geçinme endeksiyle deflate edilmiştir

³Geçinme endeksi 1985 sonu itibariyle %45 kabul edilmiştir.

Alternatif tasarruf araçları arasında, Kasım 1985 sonu itibariyle son bir yılda en yüksek getiriyi Batı Alman Markına yapılan yatırım sağlamış, Amerikan doları ise 1984'teki ölçüde bir prim sağlamamıştır. Banka mevduatı, devlet tahvili gibi araçlar enflasyonun bir miktar üstünde getiri sağlarken, Batı Alman Markındaki değer artışı enflasyonun oldukça üstüne çıkmış, altın ve doların getirileri de reel olarak negatif olmuştur.

4. Kredi Gelişmeleri

a) Toplam Kredi Stoku

Ekonomideki toplam kredi stokunun 1985 yılında daha hızlı bir genişleme gösterdiği, bu genişlemenin büyük oranda, mevduat banka kredilerinde geçen yıla oranla gözlenen artıstan kaynaklandığı görülmektedir. İlk onbir ayda toplam kredi stoku yüzde 36.8'lik artışla 5.538.8 milyara ulaşmıştır. Bu artış geçen yılın aynı döneminde yüzde 20 civarında kalmıştı.

1985 yılının Kasım ayında toplam banka kredilerindeki son bir yıllık artış yüzde 43.9 olmuştur. Mevduat bankaları kredileri yüzde 48.9, kalkınma ve yatırım bankaları kredileri yüzde 17.2 artarken Merkez Bankası dolaysız kredileri yüzde 21.8 artış göstermiştir. Böylece toplam kredi stokunda Kasım 1985'de geçen senenin aynı ayına göre artış yüzde 40.0 olarak gerçekleşmiştir.

KREDİ GELİŞMELERİ			(MİLYAR TL)		
	1984	1985*	Yüzde Değişme		
			1984 (Ocak-Kasım)	1985 (Ocak-Kasım)	1985 (Kasım-Kasım)
TOPLAM BANKA KREDİLERİ	3342.00	4706.40	21.70	40.80	43.9
a)Mevduat Bankaları	2793.70	4098.20	20.20	46.70	48.9
b)Kalkınma ve Yatırım Bankaları	548.20	608.20	30.40	11.00	17.2
MERKEZ BANKASI DOLAYSIZ KREDİLERİ	707.90	832.40	16.00	17.60	21.8
TOPLAM KREDİ STOKU	4049.80	5538.80	20.70	36.80	40.0

*29 Kasım itibarıyla

MERKEZ BANKASI TOPLAM KREDİLERİ

(MİLYAR TL)

	1984	1985*	Yıllık Yüzde Değişme	
			1984	1985
Ocak	1118.50	1470.80	33.60	31.50
Şubat	1097.70	1389.30	25.75	26.56
Mart	1128.50	1025.60	28.30	-9.12
Nisan	1132.60	1000.70	26.20	-11.65
Mayıs	1109.50	990.70	26.40	-10.71
Haziran	1268.90	1125.40	40.90	-11.31
Temmuz	1212.90	1062.00	24.80	-12.44
Ağustos	1264.20	1219.60	32.60	-3.53
Eylül	1200.60	1120.00	24.30	-6.71
Ekim	1199.50	1120.00	13.30	-6.63
Kasım	1204.70	1183.10	11.20	-1.79
Aralık	1204.40		-2.40	

*29 Kasım itibarıyla

MERKEZ BANKASI KREDİLERİ
KESİMSEL DAĞILIMI

(MİLYAR TL)

	1983	1984	1985*
KAMU SEKTÖRÜ	657.80	769.30	832.40
Hazine Avansları	338.60	467.20	711.00
Destekleme Kredileri	162.10	146.20	121.40
Sanayi	115.20	115.10	0.00
Devlet Yatırım Bankası	41.00	40.80	0.00
ÖZEL SEKTÖR	590.50	455.80	350.70
Mevduat Bankaları	499.60	385.00	238.50
Tarım	50.20	29.80	15.30
Küçük Sanatkar	20.80	20.50	24.90
Diğer Krediler	0.00	0.00	26.60
Diğ. Kalk.ve Yat. Bank	19.50	20.10	45.40
Tahkim edilen Krediler	2.40	2.40	0.00
TOPLAM	1248.3	1225.1	1183.10

*29 Kasım itibarıyla

Mevduat banka kredileri ilk onbir ayda yüzde 46.7 oranında artışla 4.098.2 milyara ulaşmış, bu kredilerin toplam kredi stoku içindeki payı ise 1984 sonunda yüzde 69'dan, 1985 sonlarında yüzde 73'e yükselmiştir. Merkez Bankası dolaysız kredileri geçen yıla oranla bir miktar daha hızlı artış eğilimi sergilerken, kalkınma ve yatırım banka kredilerinde de önemli bir yavaşlama gözlenmiştir. Nitekim, kalkınma ve yatırım bankalarının açılan krediler 1985'in ilk onbir ayında sadece yüzde 11.0 oranında artış göstermiştir.

Merkez Bankası reeskont kredilerindeki daralmanın banka kesimini önemli boyutta etkilediği görülmektedir. Nitekim, mevduat bankalarının Merkez Bankası reeskontu kaynaklı kredileri 1985 yılında yüzde 40'lık bir daralma ile 1984 sonunda 421.2 milyar liradan 253.8 milyar liraya gerilemiş bulunmaktadır. Kalkınma ve yatırım bankalarının Merkez Bankası kaynaklı kredilerinde de geçen yıla oranla önemli bir daralma gözlenmiştir.

Banka mevduatlarının krediye dönüşme hızında geçen yıl gözlenen yavaşlamanın 1985'te de devam ettiği görülmektedir. 1983 yılında 1 birim mevduat 0.73 birim mevduat banka kredisine dönüşürken, bu oran 1984'te 0.59'a, 1985'te de 0.58'e gerilemiştir.

MEVDUATIN KREDİYE DÖNÜŞÜMÜ
(%)

	1983	1984	1985
Kamu Mevduat Bankaları	82	70	67
Özel Mevduat Bankaları	66	50	49
Yabancı Mevduat Bank.	79	59	100
Mevduat Bankaları	73	59	58

Mevduatı krediye dönüştürmede karşılaşılan güçlük özellikle özel mevduat bankası durumunda sözkonusu olup, yabancı bankalar ise tüm mevduatlarını krediye çevirme imkanına kavuşmuşlardır. Mevduatın krediye dönüştürülmesinde yaşanan iki temel nedenden, paranın yüksek maliyeti nedeniyle azalan kredi talebi ve kredilerin geri dönüşü konusunda bankaların giderek artan risk tedirginliklerinden kaynaklanmaktadır. Buna karşın, topyekun fon kaynaklarının kullanımında Hazine ve diğer devlet tahvillerinin nisbi payı bir süredir mütemadiyen artmaktadır. Sözkonusu bu mali araçlar bankalar açısından kredilendirmeye ikame edilebilecek yeterlilikte yüksek getiri sağlamamakla birlikte, en azından geri dönüş riski taşımamaktadır.

b) Merkez Bankası Kredileri

Merkez Bankası toplam kredileri 1985'in ilk onbir ayında yüzde 3.4 civarında gerilemiştir. Kasım sonu itibariyle Merkez Bankası toplam kredileri 1.183.1 milyar civarında olup, bu seviye 1983 yılı sonundaki kredi hacminin de altında bulunmaktadır.

Merkez Bankası toplam kredileri içindeki özel sektör payı azalma eğilimini 1985'te de sürdürmüştür. Kamu payı ise artmaya devam etmiştir. Diğer bir ifadeyle, toplam Merkez Bankası kredilerinin "sıkı" para-kredi politikası çerçevesinde 42 milyar gerilediği bir dönemde, özel sektöre açılan kredilerin 105.1 milyar gerilerken, kamuya açılan kredilerin 63.1 milyar artış göstermesi, sözkonusu "sıkı" para-kredi politikasının kamudan ziyade özel sektöre yönelik olduğuna işaret etmektedir. Hazinenin yüksek orandaki nakit ihtiyacı, kredi genişlemesinin belli sınırlar içinde tutulmaya çalışıldığı bir dönemde kaçınılmaz olarak özel sektörün düşük kredilendirilmesine yol açmaktadır.

Merkez Bankası toplam kredilerinin yüzde 60 kadarı halen Hazine'ye kısa vadeli finansman biçiminde olup, bu durum Hazine'nin nakit açığının Merkez Bankası kaynakları üzerine ne denli bir baskı yaptığını göstermektedir. 1985 içinde destekleme kredileri 24.8 milyar civarında daraltılırken, Merkez Bankası kamu sanayi kredileri sıfırlanmıştır.

MEVDUAT BANKA KREDİLERİ

(MİLYAR TL)

	1984	1985*	Yıllık Yüzde Değişme	
			1984	1985
Ocak	2403.20	2764.90	37.49	15.05
Şubat	2448.80	2748.60	40.70	12.24
Mart	2477.90	2806.10	34.95	13.25
Nisan	2587.20	2992.30	39.95	15.66
Mayıs	2606.20	3109.00	38.41	19.29
Haziran	2616.40	3196.80	27.93	22.18
Temmuz	2685.60	3394.20	33.53	26.39
Ağustos	2683.60	3556.90	33.86	32.54
Eylül	2681.80	3582.10	28.27	33.57
Ekim	2770.70	3888.80	31.16	40.35
Kasım	2752.30	4098.20	28.93	48.90
Aralık	2793.70		15.56	
Ortalama				
Yıllık % Değişme			32.56	25.40

*29 Kasım itibariyle

c) Banka Kredileri

1985'te tüm banka kredileri 1984'e göre daha hızlı oranda bir artış göstermiş ve Kasım sonu itibariyle 4.706.4 milyara ulaşmıştır. Banka kredilerindeki artış büyük çapta mevduat banka kredilerindeki genişlemeden kaynaklanmış, kalkınma ve yatırım bankaları kredilerinde 1984 yılında gözlenen canlanma aynı hızını 1985'te de devam ettirememiştir.

Merkez Bankası reeskontlarındaki mutlak daralmadan en yüksek oranda etkilenen banka kesimi özel mevduat bankaları olmuştur.

Kredi hacmindeki nominal gelişme fiyat etkisinden arındırıldığında, toptan esya fiyat endeksinde ilk onbir ayda gözlenen yüzde 35-36 civarındaki artış karşısında Merkez Bankası kredileri, kalkınma ve yatırım bankaları kredilerinde reel bir daralma, mevduat kredilerinde ise reel bir artış olduğu görülmektedir.

GSMH'da beklenen yüzde 4.9'luk reel büyümeye karşın, toplam kredi stokundaki nominal genişlemenin enflasyonun altında kalması, ekonominin 1984'e göre 1985'te birim GSMH başına daha düşük oranda reel kredi ile çalıştığını göstermektedir.

5. Sermaye Piyasası

1985 yılı, özellikle son aylar, sermaye piyasasının düzenlenmesi açısından oldukça yoğun geçmiştir. Piyasanın düzenlenmesi ile ilgili gelişmeleri şu şekilde özetlemek mümkündür.

Piyasanın düzenlenmesi konusunda önemli bir adım, yılın son günlerinde İstanbul Menkul Kıymetler Borsasının açılması ile gerçekleştirilmiştir. 10 Ekim 1984 tarih ve 91 sayılı kararnameye dayanılarak başlatılan çalışmalar, borsanın organizasyonu, alım satım işlemleri konusunda gerekli yönetmeliklerin hazırlanması ve borsa binasının düzenlenip açılması ile sonuçlandırılmıştır. Şimde önemli olan finansal varlık adet ve türü itibariyle sıkıntının mevcut olduğu, talebin başka alanlara kaydığı bir ekonomik ortamda, borsanın ne derece etkili olabileceğidir.

Piyasanın düzenlenmesine yönelik bir başka gelişme, yeni vergi düzenlemeleridir. Her ne kadar bu düzenlemelerin sonuçları 1986 yılı içinde görülecek ise de 1985 yılının düzenlemeleri olması nedeniyle bu yenilikleri kısa başlıklar halinde şu şekilde belirtmek mümkündür:

- Primli hisse senedi ihraçlarında ihraç primleri hisse senetleri borsaya kote edilmek ve dağıtılmak koşuluyla kurumlar vergisinden muaf tutulmuştur.

- Halka açık şirketlerde kurumlar vergisini Bakanlar Kurulu'nun yüzde 40'a kadar indirmeye yetkisi vardır.

- Temettü gelirlerinden sadece stopaj kesilecek, bu gelirleri vergi beyanmesine dahil etmek gerekmeyecektir.

- Yeminli mali müşavirlik sistemi vergi usul kanununa dahil edilmiştir.

- İştirak hisselerinin satışı yoluyla şirketlerin sağladıkları karlar için belirli koşullarla vergi istisnası getirilmiştir.

Bu düzenlemelerde, sermaye piyasasını ilgilendiren genel amacın, yatırımcılara güven duygusu sağlamak, arz ve talep güçlerini harekete getirmek olduğu söylenebilir.

Kamu kesiminin 1985 yılında da devam eden yüksek borçlanma eğilimi fon piyasasında önemli bir talep baskısı yaratmış, bir yandan özel sektörün borçlanma imkanlarını daraltırken, faiz oranlarının geriletilmesini de zorlaştırmıştır. Nitekim, banka kesiminde mevduatın krediye dönüşünde gözlemlenen kayda değer yavaşlamanın piyasa kuralları içinde faizleri aşağı çekmesi beklenebilirken, bankalardaki fon fazlalığı kamu borçlanmaları yoluyla mass edilmiştir.

Tahvil ve hisse senetleri kesimleri itibariyle bakıldığında, tahvil piyasası ve bu piyasada da birinci el piyasası oldukça aktif geçmiştir.

1984 yılında olduğu gibi 1985'de de kamu kesiminin para piyasası araçları ile bu kesime egemen olduğu görülmektedir.

1985 yılında 1560 milyar TL'lik hazine bonosu ve tahvil ihraç edilmiştir. Bu miktarın 828.5 milyar TL'lik kısmı bir yıl vadeli, 385.5 milyar TL'lik kısmı altı ay vadeli ve 25.1 milyar TL'lik kısmı iki yıl vadeli devlet tahvilidir. Bir önceki yıla göre artış oranı resmi enflasyon oranından daha yüksektir. (Yüzde 53)

Yıl içinde kamunun hazine bonosu ve tahvil satışı yoluyla iç borçlanmasında iki önemli değişiklik görülmektedir. Birincisi bu ihraçların büyük bir kısmı, ihale yoluyla satılmış olup faiz oranı da ihaleye giren kuruluşların teklifi ile belirlenmiştir. Yüzde 53 ile başlayan faiz oranı yıl sonunda yüzde 50.2'ye inmiştir. İkinci bir gelişme, bir önceki yıl ihraç edilen bonoların büyük bir kısmı altı ay vadeli iken, 1985 yılında bir yıl vadeli ihraçlar ağırlık kazanmıştır.

Bir önceki yıl 10 milyar tutarında olan gelir ortaklığı senedi ihracı 1985'de 151 milyar TL'sına ulaşmasına rağmen, sağladığı getiri oranı enflasyonun altında kaldığı için talep istenen ölçüde olmamıştır.

Özel kesimde ise, bir taraftan arttırılan sermayelerin sağladığı imkan, diğer yandan üç ay vadeli den 6 ay vadeli mevduata kayan faiz politikasının etkisiyle (böylece tahvil faizlerinde alt ve üst bant genişlemiştir) tahvil ihraçları özellikle yılın ikinci yarısında çok hızlı artarak Kasım sonuna kadar 26 milyar 365 milyon TL'sına ulaşmıştır. Bir önceki yıla göre yüzde 118'lik bir artışı ifade etmektedir.

Yılın son günlerinde, İstanbul menkul kıymetler borsasının faaliyete geçmesi ile ikinci el piyasasında fiyatlarla ilgili sınırlama kaldırılmıştır. Ayrıca Merkez Bankası yayınladığı bir diğer tebliğ ile de, tahvil faizlerinin 0.7 olan alt sınırını kaldırmıştır.

Hisse senedi piyasasında ise 15 Kasım'a kadar olan veriler, birinci el piyasasında 881.2 milyar TL'sı sermaye arttırımı ve 892.8 milyar TL'sı yeni kurulan şirketlere ait toplam 1.774 milyar TL'lik hisse senedi ihracı olduğunu göstermektedir.

Genelde gelişmiş ülkelerin borsalarında 1985 yılında görülen canlanma, ülkemizde de ikincil el hisse senedi piyasasında görülmüştür. Hisse senedi fiyat endeksi 1985 yılında yüzde 27.6 oranında artmıştır. Bir önceki yıl artış oranı ise yüzde 5'dir. Enflasyon artış oranına yakın olmakla birlikte ikincil el piyasasında görülen canlanma, yeniden değerlendirme sonucu dağıtılan bedelsiz hisse senedi dağıtımının yarattığı talep ile şirketlerin 1985 yılında dağıttıkları temettü miktarının yüksek olması gibi faktörlere bağlanabilir.

Sermaye Piyasası Kurulu'nca 1983 yılından buyana halka arz edilmek üzere izin verilen özel sektör tahvil ihraçlarının yıllar itibariyle tutarlarına baktığımızda, 1985 yılında dikkati çeken bir artış olduğu gözlenmektedir.

1984 ve 1985 yıllarındaki ihraç izinlerinin ilk on ay itibariyle bir karşılaştırmasını yaparsak, tahvil ihraç edecek ortaklık sayısında yüzde 72, tahvil ihraç tutarında ise yüzde 266'lık bir artış görülmektedir.

Sermaye Piyasası Kurulu'nca 1985 yılının ilk on ayında halka arz edilmek üzere 31 şirkete toplam 23 milyar 995 milyon lira tutarında tahvil ihraç izni verilmiştir.

İHRACINA İZİN VERİLEN TAHVİL MİKTARI
(Milyon TL)

	<u>Firma Sayısı</u>	<u>1983</u>	<u>Firma Sayısı</u>	<u>1984</u>	<u>Firma Sayısı</u>	<u>1985</u>
Ocak	7	1.095	1	1.000	3	725
Şubat	5	1.330	1	350	3	1.700
Mart	3	318	2	530	1	80
Nisan	2	410	1	1.950	1	4.750
Mayıs	4	2.450	3	120	2	800
Haziran	4	2.650	2	800	4	4.000
Temmuz	-	-	-	-	2	2.550
Ağustos	4	990	3	700	5	1.590
Eylül	10	4.150	-	-	3	2.300
Ekim	4	2.150	5	1.100	7	5.500
	43	15.543	18	6.550	31	23.995

KESİMLERARASI FON TRANSFERİ
(Milyar TL.)

	<u>1984</u>	<u>1985</u>
Kamu Yatırımı	2,022.7	2,846.0
Kamu Tasarrufu	1,423.6	2,240.6
Kamu Yatırım-Tas.Den.	-599,1	-605,4
Özel Yatırım	1,618.1	2,365.2
Özel Tasarruf	1,703.9	2,543.8
Özel Yatırım-Tas.Den.	85,8	178,6
Dış Tasarruf	513,3	426,8

DPT gerçekleşme tahminlerine göre 1985 yılında kamu fon açığı yüzde 1 civarında artışla 605.4 milyar TL.sına ulaşmış, özel kesim ise fon fazlası sağlayan kesim niteliğini sürdürmüştür. Kamu fon açığı 1984 yılında yüzde 14 oranında özel sektör fon fazlalığı ile karşılanırken, bu oranın 1985'te yüzde 30'a ulaştığı tahmin edilmektedir.

Yüksek faiz oranlarıyla kamu borçlanmalarının önemli boyutlara ulaştığı bir ortamda, özel sektör yatırım gerçekleştirmelerinin plan hedeflerinin altında kalması doğal karşılanmalıdır. Beşinci Beş Yıllık Plan, özel yatırım harcamalarının GSMH içindeki payını 1985'te yüzde 8.64'den 1989'da yüzde 10.23'e yükseltmeyi öngörmektedir. Buna karşılık 1985 gerçekleşme tahminleri, özel yatırım/GSMH oranının yüzde 7.4'ü aşmadığını göstermektedir.

Özetle, yatırım ve büyümeye ilişkin plan hedeflerindeki gerçekleşme önemli ölçüde fon piyasasının talep kesiminde kamu payının azaltılmasına bağlı bulunmaktadır.

6. Fiyatlar

1985 yılında hedeflenen yüzde 25 düzeyindeki enflasyon (geçinme endeksleri son oniki aylık oranları) hedefi yılın oniki aylık döneminde aşılarak yüzde 45 olmuştur. Ancak bu yıl beklenen enflasyon oranının ilk KDV uygulamasına rağmen geçen yılın altında olması yine de başarılı sayılmalıdır. Çeşitli geçinme endekslerine göre enflasyon oranı yüzde 40 - yüzde 45 arasında değişmektedir.

DİE'nin yayınladığı 1978-79=100 bazlı tüketici fiyatları endeksine göre, bu yılın ilk onbir aylık döneminde Türkiye genelindeki artış yüzde 41.9'a, oniki aylık artış ise yüzde 44.5'e ulaşmıştır. Aynı oranlar geçen yılın eşdönemi itibariyle sırasıyla yüzde 47.0 ve 53.1'dir. Tüketici fiyatlarının illere göre dağılımında ise bu yılın ilk onbir aylık döneminde (Ocak-Kasım) görülen en yüksek artış yüzde 47.5 ile Ankara ilinde gerçekleşmiştir. Bu oran geçen yılın aynı döneminde yüzde 50.4 idi. En düşük artış ise yüzde 38.3 ile Antalya ilinde görülmektedir. İstanbul'da ise aynı dönemde tüketici fiyatları yüzde 45.5, İzmir'de ise yüzde 43.5 oranında artışlar göstermiştir.

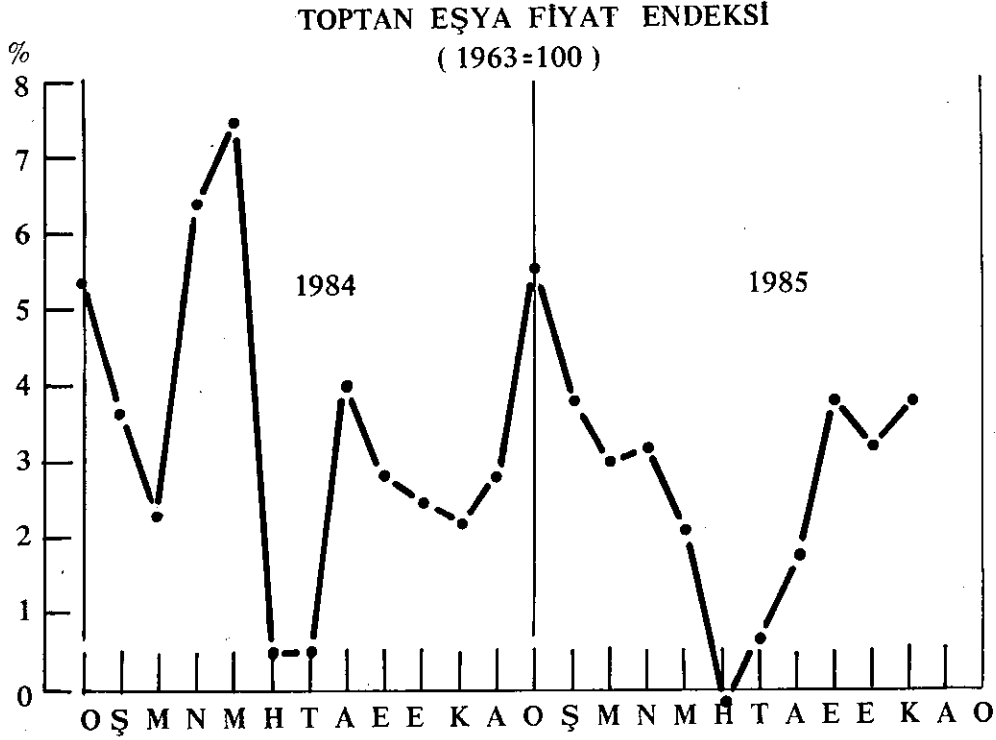
Son verilere göre 1985 yılı Aralık ayında tüketici fiyatları endeksindeki oniki aylık ortalama artış oranı yüzde 45 olmuştur. Geçen sene bu oran yüzde 48.4 idi.

DİE tüketici fiyat endeksine göre 1985 sonunda İstanbul'da artış yüzde 47.4, Ankara'da ise yüzde 50.4 olmuştur. Geçen sene İstanbul'da artış yüzde 50.3, Ankara'da ise yüzde 48.5 olmuştur.

TOPTAN ESYA FİYATLARI ENDEKSİ HAZINE VE DİS TİCARET MÜSTESARLIĞI (1963:100)

	ENDEKS	YÜZDE DEĞİŞİMLER							
	PUANI	KASIM		İLK 11 AY		SON 12 AY		YILLIK ORTALAMA	
	1985 KASIM	1984	1985	1984	1985	1984	1985	1984	1985
GENEL ENDEKS	13575.0	2.2	3.8	44.4	34.9	52.5	38.6	30.7	52.0
A) GIDA MADDELERİ	11634.3	1.9	4.5	46.5	31.3	57.4	35.5	26.5	61.3
1) NEBATI GIDA	9806.4	0.6	3.8	49.6	34.3	62.0	36.5	19.5	63.1
- HUBUBAT	9790.7	0.4	2.8	45.1	32.3	56.6	31.7	20.4	64.1
- BAKLIYAT	18836.4	8.5	8.0	76.8	68.6	98.1	75.6	11.5	52.9
- DİĞER	9839.5	0.1	5.2	57.0	33.4	70.7	40.6	18.6	62.8
2) HAYVANLAR	16694.5	5.0	2.3	37.5	16.8	52.7	30.1	47.6	44.8
3) HAYVAN MAHSULLERİ	13427.7	2.9	6.7	67.3	25.4	72.9	28.5	24.3	61.6
4) HAYVAN YEMLERİ	13201.3	1.9	5.4	21.0	48.9	29.5	49.8	32.4	76.5
B) SİNAİ HAMMADDELERİ VE YARI									
MAHULLERİ	16809.6	2.5	3.0	41.9	39.2	46.9	42.4	35.3	41.9
1) YAKACAK	24643.8	0.1	1.1	42.1	48.0	42.1	48.0	37.6	30.7
2) MADENLER	12323.7	9.6	0.4	61.6	22.9	62.8	23.2	25.9	39.0
3) DOKUMA MADDELERİ	9748.0	0.1	3.6	31.0	21.0	36.8	23.4	44.5	47.5
4) DERİLER	19711.9	-2.6	2.9	24.5	67.8	28.6	75.6	22.3	49.0
5) SİNAİ VE MADEHİ YAĞLAR	25605.4	4.0	3.0	49.9	34.6	70.0	42.8	28.0	52.1
6) KAGITLAR	10373.5	11.9	0.0	78.0	39.3	78.0	39.3	22.3	52.8
7) YAPI MALZEMELERİ	19790.1	8.8	10.8	49.8	49.8	56.8	59.3	46.6	53.3

KAYNAK: HAZINE VE DİS TİCARET MÜSTESARLIĞI

Hazine ve Dış Ticaret Müsteşarlığı geçinme endekslerine göre 1985 yılı sonunda oniki aylık ortalama artışlar Ankara'da yüzde 44.9, İstanbul'da yüzde 45.0 olmuştur. Bu iki ilde geçen seneki artışlar yüzde 47.3 ve yüzde 45.6 olarak gerçekleşmişti.

DİE'nin yayınladığı 1981=100 bazlı toptan eşya fiyat endeksine göre ise, bu yılın ilk onbir aylık döneminde (Ocak-Kasım) gerçekleşen artış yüzde 35.7, oniki aylık artış oranı ise yüzde 38.3 olarak gerçekleşti. Aynı oranlar geçen yılın eşdöneminde yüzde 50.9 ve yüzde 57.5 olarak daha yüksek oranda belirlenmişti. Aralık ayı sonu itibariyle ise oniki aylık ortalama artış 1984 yılında yüzde 50.3 iken, 1985'de yüzde 43.2 olarak gerçekleşmiştir.

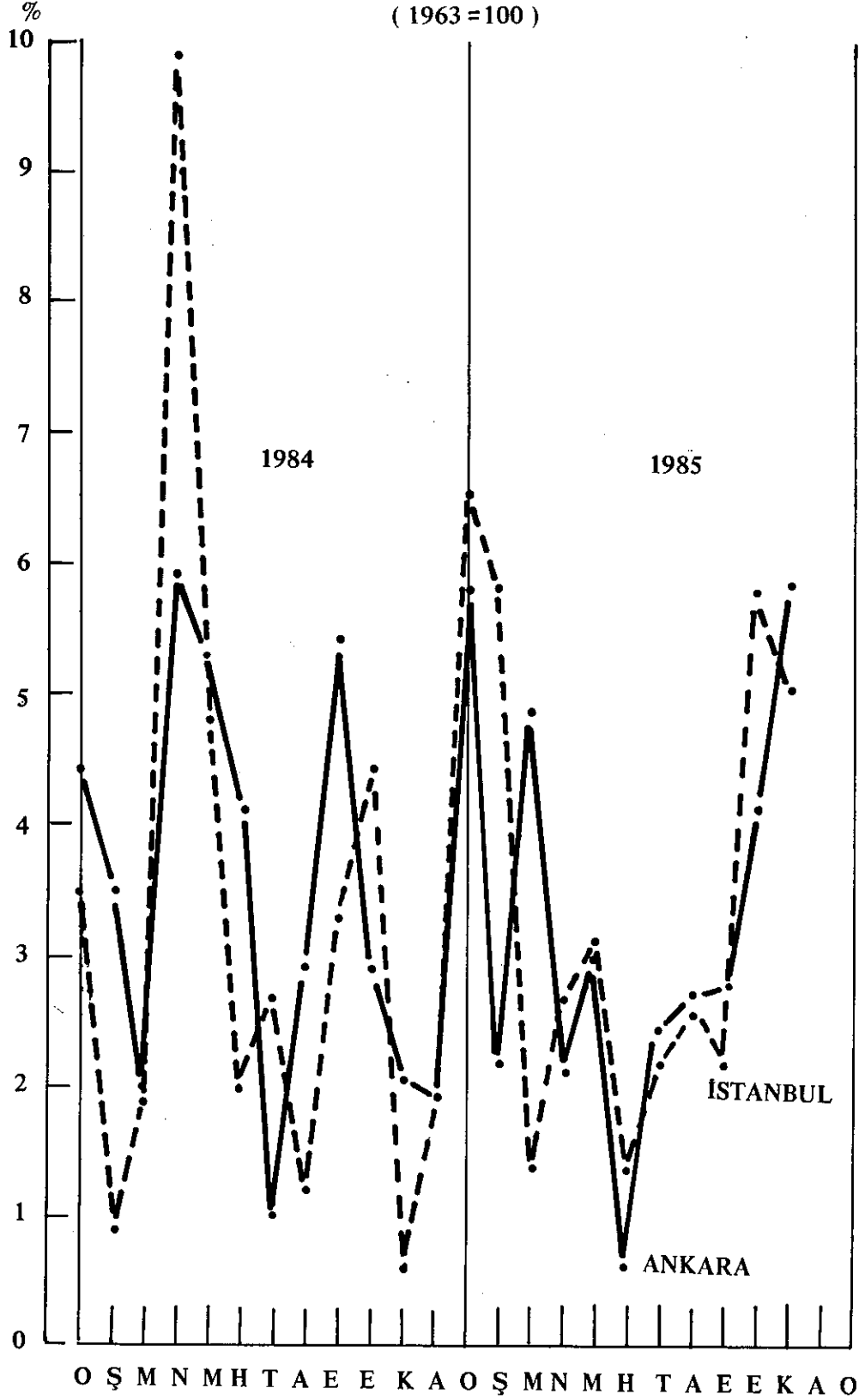
Hazine ve Dış Ticaret Müsteşarlığı'nın yayınladığı, toptan eşya fiyat endeksine göre ise bu yılın ilk onbir aylık döneminde gerçekleşen artış (yıl sonuna göre) yüzde 34.9'dur. Aynı oran geçen yılın eşdöneminde yüzde 44.4 olarak belirlenmişti.

Aynı endeksin Kasım ayı itibariyle oniki aylık değişimi ise yüzde 38.6'ya yükselmiştir. Bu artış, 1984 yılının aynı döneminde ise yüzde 52.5 gibi daha yüksek olarak belirlenmişti.

Hazine'nin verilerine göre 1985 yılı sonunda oniki aylık ortalamalara göre toptan eşya fiyatlarındaki artış yüzde 40.0 olarak belirlenmiştir. Bu oran geçen sene sonunda yüzde 51.6 olmuştur. Bu durumda 1985 yılı sonunda toptan eşya fiyat endekslerindeki gerileme, tüketici fiyatlarındaki gerilemeye göre daha fazla olmuştur.

ANKARA ve İSTANBUL GEÇİNME ENDEKSLERİ

(1963 = 100)

GECİRME ENDEKSLERİ
(1963:100)
HAZINE VE DİŞ TİCARET MÜŞTŞRRLİĞİ

	ENDEKS	YÜZDE DEĞİŞİMLER							
	PUANI	KASIM		İLK 11 AY		SON 12 AY		YILLIK	ORTALAMA
	1985 KASIM	1984	1985	1984	1985	1984	1985	1984	1985
ANKARA									
GENEL	13098.1	2.0	5.9	47.0	42.7	51.9	45.3	30.8	47.3
GIDA	12178.8	1.0	6.3	51.6	38.4	58.2	41.4	27.8	51.5
HUBUBAT	10052.9	0.5	6.7	65.3	41.6	74.7	41.6	19.2	61.4
ETLER	12903.1	0.0	0.5	37.2	31.9	40.6	38.3	47.6	40.0
SUT VE MAMULLERİ	12503.2	3.0	0.6	48.6	25.5	56.7	26.8	29.9	48.2
KURU SEBZE VE YEMİŞ	15111.5	3.8	12.2	48.9	65.2	50.3	73.3	25.2	51.8
AYDINLATMA VE ISITMA	20203.2	1.6	13.1	21.1	62.9	27.8	63.9	37.7	28.9
GIYIM	16527.6	0.4	6.0	39.4	58.0	40.1	59.5	34.6	42.4
DİĞER	16424.1	7.1	1.6	52.0	34.9	55.2	37.2	31.6	47.6
İSTANBUL									
GENEL	16025.1	0.6	5.1	40.6	46.0	46.8	48.8	28.8	45.6
GIDA	14239.5	1.1	4.6	45.1	37.5	52.4	41.1	27.4	49.1
HUBUBAT	14061.0	0.0	0.8	42.7	36.1	56.5	36.2	28.6	51.6
ETLER	19335.5	0.0	1.1	42.8	29.5	45.0	34.6	36.4	45.2
SUT VE MAMULLERİ	15400.7	2.9	10.2	46.7	34.5	54.7	39.6	24.1	50.3
KURU SEBZE VE YEMİŞ	18863.1	3.5	6.0	50.1	67.2	52.3	74.3	19.1	44.5
AYDINLATMA VE ISITMA	20964.8	0.4	7.5	40.1	72.9	41.1	74.1	28.6	26.6
GIYIM	17930.7	0.9	10.3	28.7	69.2	29.0	69.2	25.1	34.6
DİĞER	21467.7	-1.8	1.4	34.9	52.6	44.4	53.9	39.2	49.2

KAYNAK:HAZINE VE DİŞ TİCARET MÜŞTŞRRLİĞİ

Toptan Eşya Fiyat Endeksleri Alt Grupları

Hazine ve Dış Ticaret Müştaşarlığı'nca yayınlanan toptan eşya fiyat endeksi- alt grupları itibariyle incelendiğinde 1985 yılının ilk onbir aylık döneminde gıda maddeleri alt grubunda gerçekleşen artış yüzde 31.3 ile hem genel endeks- ten, hem de yüzde 39.2'lik artış gösteren sınai hammadde ve yarı mamûlleri gru- bundaki artıştan daha düşük gerçekleşmiştir. Gıda maddelerinin alt gruplarında- ki artışlar genel olarak geçen yılın aynı dönemine oranla daha düşük artışlar kaydetmişlerdir. Sadece bu yılın onbir aylık döneminde yüzde 48.9'luk artış kay- deden hayvan yemleri bu düşüşün dışında kalmaktadır. Onbir aylık dönemde nebati gıdada yüzde 34.3, hayvanlarda yüzde 16.8, hayvan mahsullerinde ise yüzde 25.4' lük artışlar kaydedilmiştir. Bu artışlar geçen yılın eşdöneminde çok daha yüksek belirlenmiştir.

HAZINE VE DİŞ TİCARET MÜSTESARLIĞI
TOPTAN EŞYA FİYAT ENDEKSİ
(1963:100)

%

	1983		1984		1985	
	YIL SONUNA 12 AYLIK GÖRE	DEĞİŞİM	YIL SONUNA 12 AYLIK GÖRE	DEĞİŞİM	YIL SONUNA 12 AYLIK GÖRE	DEĞİŞİM
OCAK	4.0	25.0	5.3	42.6	5.5	48.7
ŞUBAT	5.7	24.9	9.1	45.4	9.5	49.0
MART	8.9	24.1	11.6	44.8	12.8	49.9
NİSAN	11.3	23.7	18.7	50.3	16.4	45.4
MAYIS	12.7	24.1	27.5	59.4	18.9	38.3
HAZİRAN	17.0	29.5	28.1	54.2	18.5	37.2
TEMMUZ	19.1	30.2	28.8	52.4	19.3	37.5
AĞUSTOS	21.4	31.0	34.0	55.5	21.4	34.4
EYLÜL	24.3	32.5	37.9	56.2	26.0	35.6
EKİM	27.4	36.0	41.3	56.1	30.0	36.5
KASIM	33.4	39.9	44.4	52.5	34.9	38.6
ARALIK	40.9	40.9	48.4	48.4		

1984 yılında Ankara ve İstanbul illerindeki bu artışlar (12 aylık) yüzde 51.9 ve 46.8 olarak belirlenmişti.

Kasım ayı itibariyle yıllık ortalama artışlar dikkate alındığında ise, kaydedilen artış oranları geçen yılın aynı dönemine oranla daha düşük gerçekleşmiştir. Hazine ve Dış Ticaret Müsteşarlığının toptan eşya fiyat endeksi yıllık ortalama olarak (Kasım itibariyle) bu yıl yüzde 41.0, DİE'nin toptan eşya fiyat endeksi ise yüzde 44.4'lük artışlar göstermektedir. Geçen yılın aynı döneminde bu oranlar sırasıyla yüzde 51.2 ve 49.4 olarak belirlenmişti. Aynı artışlar bu yıl Ankara ve İstanbul geçinme endekslerinde sırasıyla 45.1 ve 44.6, geçen yılın aynı döneminde ise yüzde 46.1 ve 45.2 olarak belirlenmişti.

14 ILDE TÜKETİCİ FİYATLARI GENEL ENDEKS
SAYILARI VE ARTIŞ ORANI
(1978-1979:100)

	ENDEKS PUANI		1984 ARALIK	KASIM		İLK 11 AY		SON 12 AY		KASIM İTİ. 12 AYLIK
	EKİM	KASIM		1984	1985	1984	1985	1984	1985	DÖNEMLER
ADANA	1289.4	1364.1	977.5	3.5	5.8	43.4	39.5	51.2	42.8	42.7
ANKARA	1432.1	1511.4	1024.4	4.9	5.5	50.4	47.5	55.8	49.5	50.6
ANTALYA	1376.9	1425.9	1030.9	4.7	3.6	50.7	38.3	55.5	41.6	46.6
BURSA	1324.4	1374.0	981.2	4.2	3.7	46.7	40.0	52.2	42.5	44.7
DIYARBAKIR	1326.7	1397.1	983.3	4.5	5.3	48.8	42.1	56.0	45.3	44.6
ERZURUM	1258.3	1331.1	941.5	4.8	5.8	43.4	41.4	51.8	45.2	46.1
ESKİŞEHİR	1273.3	1326.2	933.3	3.9	4.2	44.2	42.1	51.3	43.2	42.4
İSTANBUL	1463.3	1533.1	1053.4	3.0	4.8	46.3	45.5	51.9	49.6	48.6
İZMİR	1314.2	1383.2	963.7	3.6	5.3	45.0	43.5	50.8	46.0	45.9
KAYSERİ	1429.7	1494.7	1029.6	3.5	4.5	46.1	45.2	50.6	47.5	47.0
ORDU	1361.5	1418.0	1007.0	3.9	4.1	46.4	40.8	49.8	43.3	45.8
SAMSUN	1279.5	1334.9	921.1	2.2	4.3	43.9	44.9	47.7	47.2	45.1
TRABZON	1345.1	1381.4	987.7	3.5	2.7	50.9	39.9	56.7	42.8	45.4
ZONGULDAK	1298.9	1353.6	93.5	2.6	4.2	49.6	39.0	59.3	40.7	42.8
TÜRKİYE	1284.5	1344.1	947.2	3.9	4.6	47.0	41.9	53.1	44.5	45.4

KAYNAK: DİE

Sınai hammadde ve yarı mamuller grubu içinde ise en yüksek artış bu yılın onbir aylık döneminde yüzde 67.8 ile derilerde görülmektedir. Yakacaklardaki artış yüzde 48.0, yapı malzemelerinde görülen artış ise yüzde 49.8'dir.

DİE'nin (1981=100) bazlı toptan eşya fiyatları endeksinin alt grupları içinde bu yılın onbir aylık döneminde tarım (genel) sektöründe yüzde 29.2, madencilik sektöründe yüzde 50.9, imalat sanayiinde yüzde 36.2 artış kaydedilirken, enerji sektöründeki artış yüzde 73.7 ile en yüksek değere ulaşmaktadır.

Geçinme Endeksleri Alt Grupları

Hazine ve Dış Ticaret Müsteşarlığının yayınladığı Ankara ve İstanbul illeri geçinme endekslerinin alt grupları itibariyle bu yılın ilk onbir ayında gıda maddeleri grubunda geçen yıla oranla düşüş kaydedilirken, aydınlatma-ısıtma ve giyim eşyaları gruplarında geçen yıla oranla daha yüksek artışlar kaydedildi.

Ankara geçinme endeksinin, gıda maddeleri alt grubunda bu yılın ilk onbir aylık döneminde yüzde 38.4'lük artış kaydedilirken geçen yılın aynı dönemi içinde bu oran yüzde 51.6 olarak gerçekleşmişti. Aydınlatma-ısıtma giderlerinde ise bu yılın aynı dönemindeki artış yüzde 62.9'a ulaşırken, geçen yıl aynı oran ancak yüzde 21.1 idi. Giyim harcamalarında ise bu yılın onbir ayında gerçekleşen yüzde 58.0'lik artış, geçen yılın yüzde 39.4'lük artışına oranla daha yüksektir.

İstanbul geçinme endeksi alt gruplarında ise benzer gelişmeler kaydedilmiştir. Bu yılın ilk onbir ayında gıda maddelerindeki artış geçen yıla oranla gerileme kaydederken, aydınlatma-ısıtma ve giyim harcamaları geçen yıla oranla daha yüksek oranda artışlar göstermektedir. İstanbul'da bu yılın ilk onbir ayında gıda maddeleri yüzde 37.5 artış gösterirken, aydınlatma-ısıtma harcamaları yüzde 72.9, giyim harcamaları ise yüzde 69.2'lik artışlar kaydedildi.

DİE TOPTAN ESVA FİYATLARI ENDEKSİ
(1981:100)

	YÜZDE DEĞİŞİM						
	KASIM		11 AYLIK		12 AYLIK	KASIM İTİ.	
	1984	1985	1984	1985	1984	1985 YILLIK ORT	
GENEL	3.7	3.1	50.9	35.7	57.5	38.3	44.4
TARIM(GENEL)	5.6	4.6	59.5	29.2	66.3	31.6	39.6
TAHILLAR	2.8	3.5	52.7	31.3	63.2	29.9	33.0
BAKLIYAT	16.6	3.0	85.4	70.6	88.5	72.9	99.8
DİĞER TARLA URUNLERİ	-1.8	8.2	64.9	16.8	71.5	17.7	37.7
SEBZE VE MEVUA	13.5	5.0	75.0	25.6	76.9	31.9	52.1
CANLI HAYVANLAR	1.1	0.4	14.9	27.7	17.6	41.9	30.7
HAYVANSAL URUNLER	0.4	6.3	43.0	22.6	60.6	19.3	32.8
SU URUNLERİ	-6.9	1.3	93.9	3.4	95.7	111.6	78.3
MADENCİLİK(GENEL)	-2.4	0.5	47.4	50.9	52.3	54.3	64.1
KÖMÜR MADENLERİ	3.8	0.3	46.5	39.2	47.6	41.1	55.9
HAM PETROL	2.4	0.3	49.3	44.0	59.1	45.4	55.6
METAL MADENLERİ	0.6	0.4	30.6	85.0	35.4	101.6	90.4
TAS OCAKLARI	5.6	3.1	62.6	48.9	67.4	50.7	66.3
İMALAT SANAYİİ(GENEL)	1.8	2.7	45.0	36.7	54.2	38.6	42.7
GIDA-İÇİ-TUTUN	1.8	7.8	47.3	38.4	67.3	40.2	41.6
TEKSTİL	1.6	2.0	33.8	41.0	38.8	39.2	32.5
ORMAN URUNLERİ	0.7	6.2	35.6	25.5	44.7	25.5	27.3
KAGIT URUNLERİ VE BASIM	2.8	0.1	58.6	36.1	58.9	36.3	42.9
KİMYA PETROL URUNLERİ	4.8	1.0	52.8	31.6	57.0	37.2	49.2
TAS TOPRAK	3.0	1.6	45.1	53.8	47.2	58.5	60.9
METAL	-0.2	1.2	43.7	27.4	46.8	27.6	36.1
METAL, MAKİNA, TAŞIT	1.8	2.3	33.5	36.3	36.4	38.3	40.0
DİĞER İMALAT	1.8	1.5	39.8	38.3	47.3	40.2	46.3
ENERJİ(GENEL)	13.4	0.0	103.5	73.7	103.8	73.7	98.2
GAZ	10.9	0.0	61.5	93.0	61.5	93.0	93.0
SU	9.1	0.0	67.7	78.3	69.3	78.3	78.3
ELEKTRİK	14.2	0.0	111.4	72.7	111.4	72.7	72.7

KAYNAK:

HAZİNE VE DİŞ TİCARET MUSTESARLIĞI
İSTANBUL GECİNME ENDEKSİ (1963:100)

%

	1983		1984		1985	
	YIL SONUNA GÖRE DEĞ.	12 AYLIK DEĞİŞİM	YIL SONUNA GÖRE DEĞ.	12 AYLIK DEĞİŞİM	YIL SONUNA GÖRE DEĞ.	12 AYLIK DEĞİŞİM
OCAK	4.1	28.8	3.5	36.7	6.5	47.5
SUBAT	5.4	24.9	4.4	36.2	12.6	54.6
MART	6.7	22.7	6.4	37.1	14.2	53.9
NİSAN	8.5	21.8	16.9	48.1	17.3	43.8
MAYIS	13.2	25.5	22.5	48.8	21.0	41.6
HAZİRAN	16.9	27.9	24.9	46.9	22.5	40.6
TEMMUZ	18.5	28.4	28.3	48.9	25.2	40.0
AGUSTOS	18.4	29.0	29.8	50.7	28.5	42.0
EYLÜL	22.1	29.0	34.0	50.9	31.3	40.5
EKİM	28.3	33.1	39.8	49.8	38.9	42.4
KASIM	31.8	35.0	40.6	46.8	46.0	48.8
ARALIK	37.5	37.5	43.3	43.3		

HAZINE VE DİŞ TİCARET MÜŞTŞARLIĞI
ANKARA GEÇİNME ENDEKSİ
(1963:100)

%

	1983		1984		1985	
	YIL SONUNA 12 AYLIK GÖRE DEĞ.	DEĞİSİM	YIL SONUNA 12 AYLIK GÖRE DEĞ.	DEĞİSİM	YIL SONUNA 12 AYLIK GÖRE DEĞ.	DEĞİSİM
OCAK	3.0	29.6	4.4	36.5	5.8	51.6
SUBAT	6.8	31.2	8.0	36.1	8.1	49.8
MART	8.6	31.8	10.1	36.6	13.4	54.1
NISAN	10.8	32.4	16.6	41.7	15.9	48.6
MAYIS	11.3	29.4	22.8	48.5	19.3	45.3
HAZİRAN	13.0	28.1	27.8	52.3	20.0	40.4
TEMMUZ	14.8	28.3	29.1	51.5	22.9	42.3
AĞUSTOS	17.2	28.4	32.9	52.7	26.2	42.0
EYLÜL	23.5	31.2	40.0	52.6	29.5	38.4
EKİM	27.0	31.0	44.1	52.7	34.8	39.9
KASIM	30.3	33.1	47.0	51.9	42.7	45.3
ARALIK	34.7	34.7	49.6	49.6		

İTO ücretliler geçinme endeksine göre 24 yıldan beri ilk kez bu yılın Aralık ayında İstanbul'da fiyatlar gerilemiştir. Bununla birlikte, yıllık ortalamalara göre geçen yıl, yüzde 43.7 olan yıllık artış bu sene yüzde 43.2 olarak gerçekleşmiştir. Aralık 1985'de geçen yılın aynı ayına göre 12 aylık değişim %45.0 olmuştur. Geçen sene bu oran yüzde 42.5 idi.

İTO'na göre 1985'de en yüksek oranlı fiyat artışı yüzde 109 ile Kültür-Eğlence'de en düşük oranlı artış ise yüzde 31.8 ile ev kiralalarında gerçekleşmiştir. 1985 yılında gıda maddeleri fiyatları yüzde 39.0, keyif maddeleri yüzde 48.0, ısıtma ve aydınlatma yüzde 58.2, giyim eşyası yüzde 47.8, ev eşyası yüzde 44.5, ulaştırma yüzde 54.0 artış göstermiştir.

İç Ticaret Hadleri

Hazine ve Dış Ticaret Müsteşarlığının yayınladığı toptan eşya fiyatları endeksine göre düzenlenmekte olan iç ticaret hadlerinde 1984 yılında tarım fiyatları lehine görülen gelişme, 1985 yılında tarım kesiminin aleyhine dönmüştür. Ocak-Mayıs döneminde artış gösteren iç ticaret hadleri, Mayıs ayında 73.7'ye kadar yükseldikten sonra, süratle gerilemiş ve Ağustos ayında 66.5 olmuştur. Ancak Ağustos ayından sonra kısmen bir yükselme göze çarpmaktadır. Bu yükselme Eylül ve Ekim aylarında devam etmiş ve Kasım ayında 69.2'ye yükselmiştir.

İç ticaret hadlerinin 1982 ve 1983 yıllarında gerilemesi, enflasyonu aşağıya çekmekte katkıda bulunurken, 1984 yılında büyük ölçüde yükselmesi de enflasyonun şiddetini arttırmıştır. İç ticaret hadlerinin 1985 yılındaki nisbi düşüklüğü, 1984'ten daha düşük bir enflasyon oranı oluşmasına yardımcı olmuştur.

HAZINE VE DİŞ TİCARET MUSTESARLIĞI
İÇ TİCARET HADLERİ

	1981	1982	1983	1984	1985
OCAK	80.2	74.3	68.5	72.7	72.2
SUBAT	82.5	74.4	68.9	73.5	70.7
MART	80.6	72.5	65.2	74.7	72.0
NISAN	79.1	72.4	63.5	77.9	73.2
MAYIS	79.2	72.7	63.5	78.8	73.7
HAZİRAN	73.5	72.4	63.0	75.4	71.2
TEMMUZ	71.7	70.3	62.6	73.5	69.8
AGUSTOS	70.1	68.5	62.1	72.4	66.5
EYLÜL	70.3	67.5	64.2	75.1	67.4
EKİM	71.7	67.5	66.1	73.2	68.2
KASIM	72.9	67.4	67.9	72.7	69.2
ARALIK	73.3	65.8	70.5	73.3	
OCAK/ARALIK	75.4	69.8	65.5	74.4	

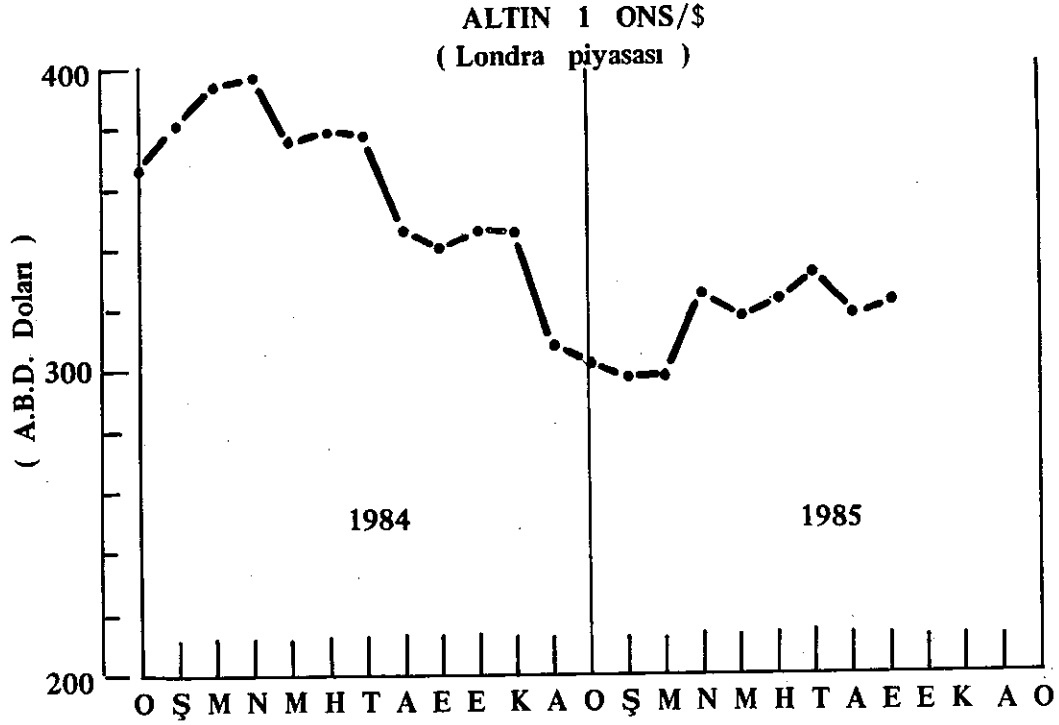
Altın Fiyatları

Dış piyasaları temsil etmek üzere incelenen Londra altın piyasası, 1983 yılının Eylül ayından beri altın fiyatının yıllık değişmesi sürekli negatif olmuştur. Bu durum 1983 Kasım ayından itibaren Türkiye'de serbest altın piyasasına yansımıştır. Altın fiyatının yıllık artış oranları son iki yıl içinde enflasyon oranlarının altında kalmıştır. Ancak 1985 yılının ikinci yarısında altın fiyatının artış oranı nisbi bir yükselme göstermiştir.

Altın fiyatının 1985 yılını yüzde 30'luk bir yıllık artış hızı ile kapatacağı tahmin edilmektedir. Altın talebinin son iki yıllık dönem zarfında sönük geçmesi, reel faiz oranlarının pozitif olmasından, bankalarda ve banka dışında döviz tutma imkanı gibi alternatiflerin son iki yılda ortaya çıkmasından kaynaklanmaktadır. 1984 yılı sonu itibariyle, bu yılın ilk dokuz ayında Londra piyasasında 1 ons altının fiyatı (dolar olarak) yüzde 4.9 artış göstermiştir. İstanbul serbest piyasasında ise 1984 Aralık itibariyle bu yılın ilk dokuz ayındaki artış Cumhuriyet altınında yüzde 38.1, külçe 1 gr. altınıda ise yüzde 30.9'a ulaşmıştır.

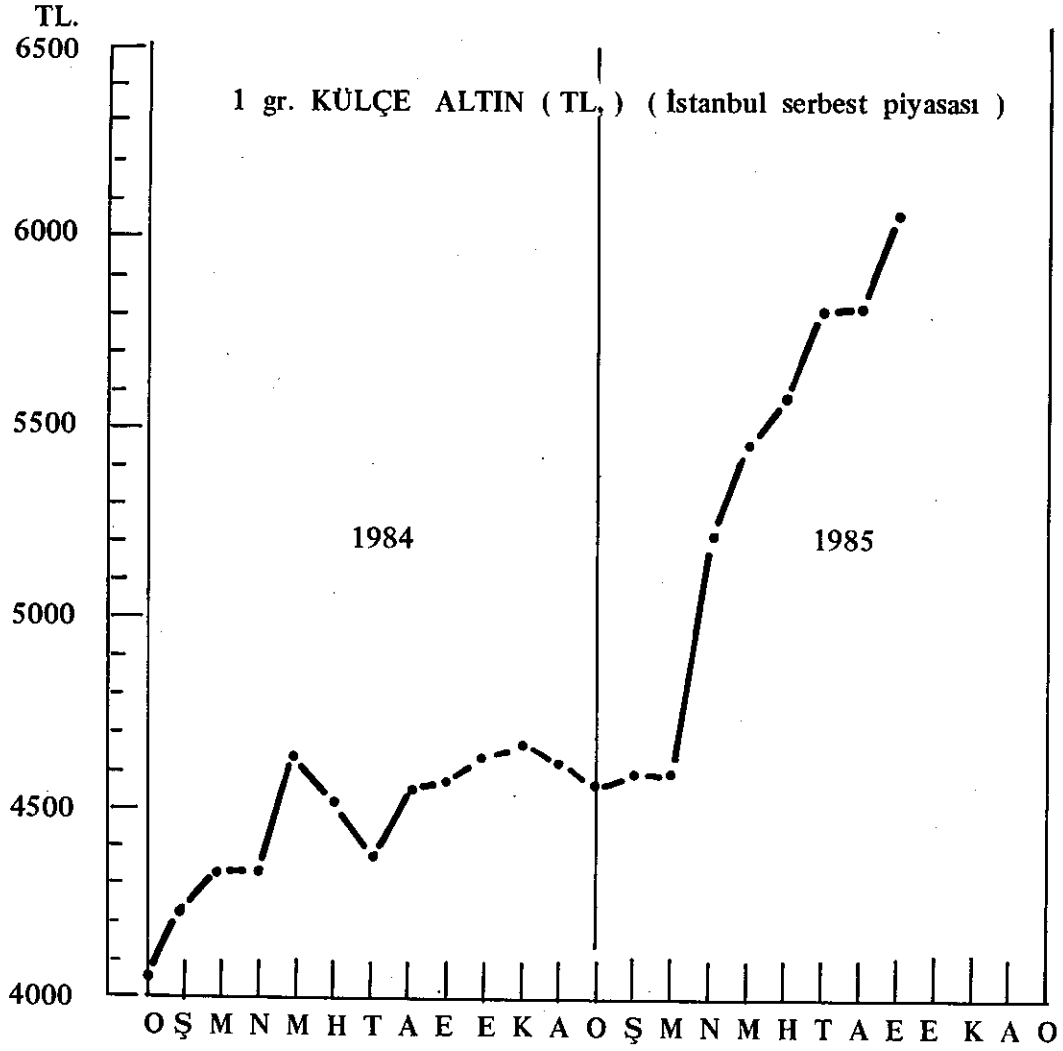
ALTIN FİYATLARI
(KÜLÇE-\$/ONS)
LONDRA PIYASASI

	1982	1983	1984	1985	1985/84	1984/83	1983/82
OCAK	339	482	365	301	-17.5	-24.3	42.2
SUBAT	328	497	386	299	-22.5	-22.3	51.5
MART	331	494	394	298	-24.4	-20.2	49.2
NISAN	349	433	395	327	-17.2	-8.8	24.1
MAYIS	332	437	376	317	-15.7	-14.0	31.6
HAZİRAN	315	451	379	323	-14.8	-16.0	43.3
TEMMUZ	338	463	377	336	-3.2	-18.6	37.0
AGUSTOS	366	417	347	317	-8.6	-16.8	13.9
EYLÜL	433	418	341	322	-5.6	-18.4	-3.5
EKİM	451	394	346			-12.2	-12.6
KASIM	414	402	347			-13.7	-2.9
ARALIK	445	359	307			-14.5	-19.3

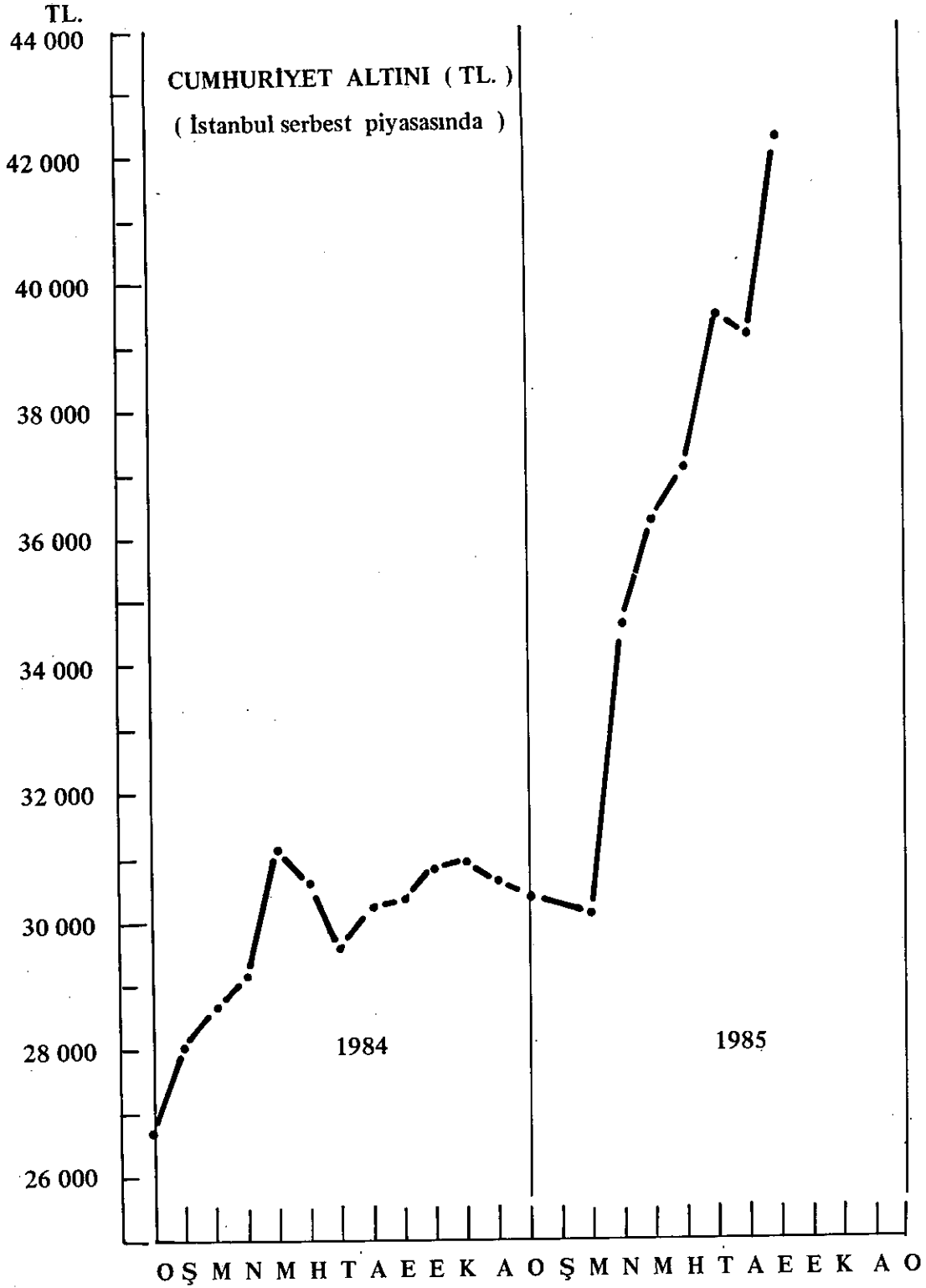
ALTIN FIYATLARI
(KULCE- GR.24 CA./TL)
(İSTANBUL SERBEST PIYASASI)

	1982	1983	1984	1985	DEĞİŞİM %		
					1985/84	1984/83	1983/82
OCAK	1750	3371	4028	4560	13.2	19.5	92.6
SUBAT	1837	3728	4220	4585	8.6	13.2	102.9
MART	1766	3337	4310	4590	6.5	29.2	89.0
NISAN	1790	3434	4317	5213	20.8	25.7	25.7
MAYIS	1753	3488	4625	5465	18.2	32.6	99.0
HAZİRAN	1745	3468	4515	5586	23.7	30.2	98.7
TEMMUZ	1881	3550	4378	5807	32.6	23.3	88.7
AĞUSTOS	2128	3682	4533	5800	28.0	23.1	73.0
EYLÜL	2500	3686	4580	6050	32.1	24.3	47.4
EKİM	2491	3693	4648			25.9	48.3
KASIM	2733	3762	4667			24.1	37.7
ARALIK	3103	3947	4621			17.1	27.2

CUMHURİYET ALTINI (TL.)
(İSTANBUL SERBEST PIYASASI)

	1982	1983	1984	1985	DEĞİŞİM %		
					1985/84	1984/83	1983/82
OCAK	11598	23908	26766	30300	13.2	12	106.1
SUBAT	12180	25987	28074	30000	6.9	8	113.4
MART	11672	23717	28607	30050	5	20.6	103.2
NISAN	11877	24274	29113	34000	16.7	19.9	104.4
MAYIS	11628	24474	31125	35050	12.6	27.2	110.5
HAZİRAN	11594	24643	30640	36350	18.6	24.3	112.3
TEMMUZ	12679	25475	29650	38400	29.5	16.4	100.9
AĞUSTOS	14114	26961	30150	41900	38.9	11.8	91
EYLÜL	16948	27421	30388			10.8	61.8
EKİM	16718	27140	30800			13.5	62.3
KASIM	18311	26861	30900			15	46.7
ARALIK	21402	26427	30620			15.9	23.5

Tarım Ürünleri Destekleme Alım Fiyatları

1985 yılında tespit edilmiş olan tarım ürünleri destekleme alım fiyatlarının ortalama enflasyon oranının altında olduğu anlaşılmaktadır. Artış oranları, en düşük orandan başlamak üzere çavdarda yüzde 14.7, arpada yüzde 21.7, buğdayda 32.4, kuru incirde yüzde 33.3, çekirdeksiz kuru üzümde yüzde 38.1, çayda yüzde 38.6, soya fasulyesinde yüzde 38.9, ayçiçeğinde yüzde 42.1, tütünde yüzde 42.2, pamukta yüzde 45.0 olarak belirlenmiştir.

Enflasyondan daha yüksek tespit edilen fiyatlar, yüzde 54.2 ile haşhaş kapsülü ve yüzde 57.8 ile şeker pancarıdır.

TARIMSAL URUNLERIN DESTEKLENE FIYATLARI

	FIYATLAR(TL/KG)					YUZDE ARTISLAR			
	1981.00	1982.00	1983.00	1984(13)	1985(13)	1982.00	1983.00	1984.00	1985.00
BUGDAY(1)	18.75	22.95	29.00	46.83	62.00	22.40	26.40	61.50	32.40
ARPA(1)	13.88	15.58	21.00	42.98	52.31	12.30	34.80	104.70	21.70
CAVDAR(1)	12.92	15.42	18.00	43.58	50.00	19.40	16.70	142.10	14.70
PAMUK(2)	63.00	78.00	95.00	160.00	232.00	23.80	21.80	68.40	45.00
TUTUN(3)	138.04	211.25	282.24	377.94	537.54	53.00	33.60	33.90	42.20
CAY	41.00	55.00	72.50	101.00	140.00	34.10	31.80	39.30	38.60
SEKER PANCARI(4)	4.58	5.86	6.75	8.96	14.14	28.00	15.20	32.70	57.80
AYCICEGI	40.00	50.00	61.00	95.00	135.00	25.00	22.00	55.70	42.10
FINDIK(5)	125.00	150.00	175.00	240.00		20.00	16.70	37.10	
YER FISTIĞI(6)	70.00	85.00	105.00			21.40	23.50		
KURU INCIR(7)	65.00	78.00	94.00	135.00	180.00	20.00	20.50	43.60	33.30
CEKIRDEKSİZ KURU									
UZUM(8)	110.00	132.00	158.00	210.00	290.00	20.00	19.70	32.90	38.10
ZEYTINYAGI		150.00							
TIFTIK(9)	800.00	885.00		1800.00		10.60			
MERİNOŞ VAPAGI(10)	325.00	345.00	375.00	450.00		6.20	8.70	20.00	
ANTEP FISTIĞI(11)					670.00				
SOYA FASULYESİ(40.00	52.00	63.00	95.00	132.00	30.00	21.20	50.80	38.90
KOLZA	34.00								
HASHAS KAPSULU(1)	37.49	44.90	48.86	49.91	77.00	19.50	9.10	2.20	54.20
KIRMIZI MERCİNEK			52.00						
NOHUT(12)			6.00						
PATATES		10.00							
KURU SOĞAN		15.00							

(1)TMO GN.MD.ORTALAMA ALIN FIYATIDIR.1985 TAHMINIDIR.

(2)EGE VE ANTALYA ST.1 BEYAZ KUTLU PAMUK FIYATIDIR

(3)TEKEL GN.MD.ORTALAMA ALIN FIYATIDIR.1985 TAHMINIDIR.

(4)T.SEKER FABRIKALARI A.S.GN.MD. ORTALAMA ALIN FIYATIDIR.1985 TAHMINIDIR.

(5)2 50 RANDIMANLI TOMBUL KABUKLU FINDIK FIYATIDIR

(6)CEREZLIK CINSI YER FISTIĞI FIYATIDIR.

(7)100 GR.RUFUZLU 53-56 ADETLI 6/A İSMALI FIYATIDIR.

(8)9 NUMARA NATUREL CEKIRDEKSİZ KURU-UZUM FIYATIDIR.

(9)BİRİNCİ KALİTE OĞLAK CINSI TIFTİĞİN FIYATIDIR.

(10)2 50 RANDIMANLI 64-70 KALİTELİ MERİNOŞ VAPAGISI FIYATIDIR.

(11)100 İCLİ VE ANALİZLİ KURU KIRMIZI KABUKLU ANTEP FISTIĞI FIYATIDIR.

(12)LEBLEBİLİK CINSI NOHUT FIYATIDIR.

(13)1984/85 VE 1985/86 KAMPANYA DÖNEMLERİNDE KADEMELİ DESTEKLEME UYGULANAN URUNLER AYRI BİR TABLODA GÖSTERİLMİ

1984/85 VE 1985/86 KAMPANYA DÖNEMLERİNDE KADEMELİ DESTEKLEME FİYATI UYGULANAN URUNLER

(TL/KG)

	1984/85 KAMPANYA DÖNEMİ				AGUSTOS	1985/1986 KAMPANYA DÖNEMİ				
	EYLÜL	EKİM	KASIM	ARALIK		EYLÜL	EKİM	KASIM	ARALIK	OCAK
PAMUK(1)						232	239	246	253	260
AYCICEĞİ					135	140	145	150	155	
FINDIK(2)	240	240	240	240						
KURU İNCİR(3)										
CEKİRDEKSİZ KURU						180	185	190		
UZUM(4)						290	300	310	320	
ANTEP FISTIĞI(5)						670	690	710	730	
SOYA FASULYESİ						132	137	142	147	

(1)EGE VE ANTALYA ST. BEYAZ KUTLU PAMUK FIYATIDIR

(2)2 50 RANDIMANLI TOMBUL KABUKLU FINDIK FIYATIDIR

(3)100 GR. RUFUZLU 53-56 ADETLI 6/A İSMALI FIYATIDIR.

(4)9 NUMARA NATUREL CEKIRDEKSİZ KURU UZUM FIYATIDIR.

2100 İCLİ VE ANALİZLİ KURU KIRMIZI KABUKLU ANTEP FISTIĞI FIYATIDIR.

BÖLÜM III

Dış EKONOMİK İLİŞKİLER

Yayınlanan verilere göre 1985 yılının dış ticaret hedeflerine ulaşılmıştır. İhracat Ocak-Ekim döneminde geçen yıla oranla yüzde 13.1'lik bir artış göstererek, 6 milyar 459 milyon dolara ulaşmıştır. İhracatın, ithalatı karşılama oranı bu yılın on aylık döneminde yüzde 72.3'e ulaşmıştır. Bu oran geçen yılın aynı döneminde yüzde 67.9 idi. Bu yılın on aylık döneminde gerçekleştirilen ihracatın yüzde 77.6'sını sanayi ürünleri oluşturmuştur. Tarım ve hayvancılık ürünleri ihracatında yüzde 4.3'lük azalma görülmektedir. Madencilik ürünleri ihracatı ise aynı dönemde yüzde 1.8 azalmıştır.

İthalat, bu yılın on aylık döneminde yüzde 6.2 artış göstererek 8 milyar 936 milyon dolara ulaşmıştır. Tüketim malları ithalatı artarak şimdilik 696.3 milyon doları bulmuştur. Eski tasnife göre, aynı dönemde hammadde ithalatı yüzde 5.7, yatırım ithalatı ise yüzde 2.5 artmıştır. Ham petrol ithalatı bu yılın on aylık döneminde toplam ithalatın yüzde 31.6'sını oluşturmuştur. Bu oran geçen yılın aynı döneminde yüzde 33.7 idi.

Yurt dışındaki işçilerimizin gönderdikleri işçi dövizleri 1985 yılının ilk dokuz ayında 1.295 milyon dolar olmuştur.

1984 yılının ilk on aylık dönemi sonunda dış ticaret açığı 2.477 milyon dolardır. Bu açık geçen yıl 2 milyar 699 milyon dolardı. Dış ticaret açığının yüzde 8.2'lik daralmanın başlıca nedeni, ihracatta görülen artışla birlikte ithalattaki yavaşlamadır.

Son tahminlere göre, yıl sonunda ihracat 1985 yılı hedefi olan 8 milyar doları aşacaktır. İthalat ise 11 milyar doların altında gerçekleşecek ve dış ticaret açığı 2.5 milyar dolar dolayında olacaktır. Cari işlemler açığı da 1 milyar doların altında kalacaktır. Bu açığa dış borç ana para ve faizleri de eklendiğinde Türkiye'nin 1985 yılı dış finansman ihtiyacı 3 milyar doları geçmektedir. Bunun orta ve kısa vadeli kredilerle kapatıldığı tahmin edilmektedir.

1. İhracat

Ocak-Ekim döneminde ihracat, geçen yılın eşdönemine göre yüzde 13.1 genişleyerek 6.5 milyar doları bulmuştur. Bu toplamın 5.0 milyar dolarlık kısmını sanayi ürünleri, 1.2 milyar dolarlık kısmını tarım ve hayvancılık ürünleri, geri kalanı da madencilik ürünleri oluşturmaktadır.

Aşağıda on aylık toplam dış ticaret göstergeleri ve on aylık ihracat rakamları verilmiştir:

DIS TICARET GOSTERGELERİ

(Bin Dolar)

	* * 1984	EKİM 1985	* * 1984	OCAK-EKİM 1985	* OC.-EK. *(%) ARTIS
IHRACAT	639882	729993	5711672	6458831	13.1
ITHALAT	917352	1044505	8411378	8936263	6.2
DIS TICARET ACIGI	-277470	-314512	-2699706	-2477432	-8.2
DIS TICARET HACMI	1557234	1774498	14123050	15395094	9.0
IHRACATIN ITHALATI KARSILAMA ORANI(%)	69.8	69.9	67.9	72.3	
IHRACAT					
-TARIM VE HAYVAN	191247	212821	1311652	1255595	-4.3
-MADENCILIK	26839	26897	196841	193384	-1.8
-SANAYI URUNLERI	421796	490275	4203079	5009961	19.2
ITHALAT					
-YATIRIM MADDELERI	223994	236106	1993103	1822811	-8.5
-TUKETIM MADDELERI	44188	91072	365469	696364	90.5
-HAMMADDELER (HAM PETROL)	649170 (254623)	717327 (295336)	6052806 (2798937)	6417088 (2823380)	6.0

IHRACAT

(Milyon Dolar)

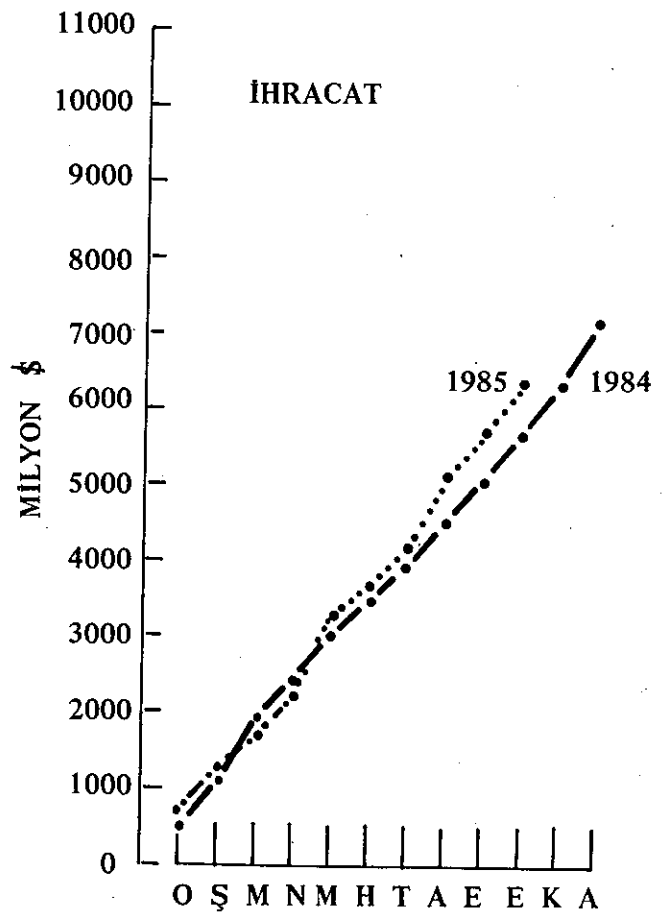
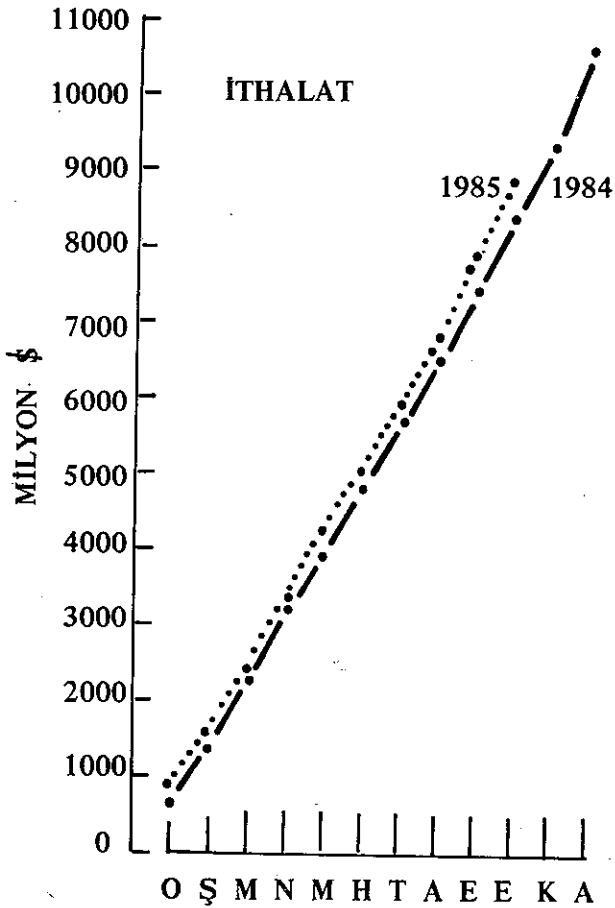
AYLAR	1982	1983	1984	1985	AYLIK YUZDE ARTISLAR 1982	1983	1984	1985
OCAK	446.1	478.2	541.3	668.1	8.6	7.2	13.2	23.4
SUBAT	410.2	403.4	600.4	495.4	33.8	-1.7	48.8	-17.5
MART	447.3	476.5	713.3	616.9	47.0	6.5	49.7	-13.5
NISAN	402.1	483.5	612.3	570.0	27.2	20.2	26.6	-6.9
MAYIS	414.5	425.4	540.5	684.9	40.8	2.6	27.1	26.7
HAZIRAN	419.6	406.9	521.5	604.6	29.0	-3.0	28.2	15.9
TEMMUZ	412.7	351.8	437.2	626.8	30.7	-14.8	24.3	43.4
AGUSTOS	408.4	422.5	580.7	767.6	21.6	3.5	37.4	32.2
EYLUL	456.4	459.8	524.6	694.5	14.1	0.7	14.1	32.4
EKİM	560.0	566.2	639.9	730.0	15.1	1.1	13.0	14.1
KASIM	604.7	578.7	652.4		9.5	-4.3	12.7	
ARALIK	764.1	674.0	769.5		16.6	-11.8	14.2	
OCAK-ARALIK	5746.0	5727.8	7133.6		22.2	-0.3	24.6	
OCAK-EKİM	4377.3	4474.2	5711.7	6458.8	25.2	2.2	27.7	13.1

IHRACAT
(Kümülatif)

(Milyon Dolar)

AYLAR	1982	1983	1984	1985 *	AYLIK YUZDE ARTISLAR	1983	1984	1985
OCAK	446.1	478.2	541.3	668.1	7.2	13.2	23.4	
SUBAT	856.3	881.6	1141.7	1163.5	3.0	29.5	1.9	
MART	1300.6	1358.1	1855.0	1780.4	4.4	36.6	-4.0	
NISAN	1705.7	1841.7	2467.3	2350.4	8.0	34.0	-4.7	
MAYIS	2120.2	2267.0	3007.8	3035.3	6.9	32.7	0.9	
HAZIRAN	2539.8	2673.9	3529.3	3639.9	5.3	32.0	3.1	
TEMMUZ	2952.5	3025.7	3966.5	4266.7	2.5	31.1	7.6	
AGUSTOS	3860.9	3448.2	4547.2	5034.3	-10.7	31.9	10.7	
EYLUL	3187.3	3908.0	5071.8	5728.8	22.6	29.8	13.0	
EKIM	4377.3	4474.2	5711.6	6458.8	2.2	27.7	13.1	
KASIM	4982.0	5053.8	6364.1		1.4	25.9		
ARALIK	5746.0	5727.8	7133.6		-0.3	25.6		

İTHALAT - İHRACAT (Kümülatif olarak)

Mal Gruplarına Göre İhracat

Bu yılın Ocak-Ekim döneminde, geçen yılın esdönemine göre yüzde 19.2 artarak 5 milyar 9 milyon dolara ulaşan sanayi malları ihracatı, toplam ihracatın yüzde 77.6'sını oluşturmaktadır. Aynı dönemde tarım ürünleri ihracatımız ise yüzde 4.3 oranında daralma göstererek 1 milyar 255 milyon dolara gerilemiştir. Madencilik ve taşocakçılığı kesimi ise, yüzde 1.8 oranında azalarak 193 milyon dolara inmiş bulunmaktadır.

Bu verilere göre ihracatın milli gelire olan oranı giderek yükselmektedir.

1980 öncesinde yüzde 4 dolayında olan ihracatın GSMH içindeki payı 1981'de yüzde 8.1, 1982'de yüzde 10.7 ve 1983'te yüzde 11.2 olarak belirlendikten sonra, 1984'te yüzde 14.2'ye yükseldi. Bu yıl 8 milyar dolar düzeyinde gerçekleşmesi beklenen ihracatın milli gelir içindeki payı yüzde 15.5'e erişecektir.

İhracatın milli gelir içindeki payının hızla yükselmesinde, Türk Lirası'nın günlük kur uygulamaları etken olmuştur.

1985 yılı sonunda 8 milyar dolar olarak gerçekleşmesi beklenen ihracatın 1978 yılındaki 2.29 milyar dolarlık düzeyinin 3.5 katına çıktığı anlaşılmaktadır. Türk Lirası cinsinden ise aynı dönemde ihracat 76.8 katına çıkmış bulunmaktadır.

Yıllar	(Milyar TL)	İhracat:		İhracatın Payı(%)
	Milli Gelir	Milyar TL	Milyon TL	
1978	1.290.7	55.4	2.288.2	4.3
1979	2.199.5	75.7	2.261.2	3.4
1980	4.435.1	221.5	2.910.1	5.0
1981	6.653.6	530.7	4.702.9	8.1
1982	8.735.1	937.3	5.746.0	10.7
1983	11.549.1	1.298.9	5.727.8	11.2
1984	18.316.8	2.608.3	7.133.6	14.2
1985*	27.590.2	4.253.3	8.000.0	15.5

*Tahmin

1985 yılının ilk on ayında sentetik ve suni devamsız lif (%87.5), demir çelik ve mamülleri (%73.5) ve deri giyim eşyası (%34.9) ihracatı önemli ölçüde artarken, kuru fasülye (%45.0), şeker (%71.3) ve halı (%60.8) ihracatında yüksek oranda düşüşler kaydedilmiştir.

SECILMIS MALLAR IHRACATI
OCAK-EKIM

(000 DOLAR)

	1984	1985	% DEGISIM
GENEL TOPLAM	8411378	8936263	6.2
BUGDAY	98651	89243	-9.5
ARPA	68637	16636	-75.8
BITKISEL SABIT YAGLAR	178453	162339	-9.0
KAHVE VE KAHVE HULASASI	5266	7312	38.9
VISKI	83	132	59.0
SIGARA	18222	39585	117.2
METAL CEVHERLERI	50249	66453	32.2
HAM PETROL	2747914	2823380	2.7
PETROL URUNLERI	209933	216392	3.1
FOSFORIK ASITLER	133965	66647	-50.3
MAYI AMONYAK	79134	90177	14.0
ORGANIK KIMYEVİ MUSTAH.	416351	382693	-8.1
GUBRE	89903	165578	84.2
SEN.SUNİ DEVAMLI,DEVAMSIZ LİF	122089	137318	12.5
MERİNS YUNU	50719	45865	-9.6
DEMİR ÇELİK MAMULLERİ	611029	863474	41.3
BAKIR VE MAMULLERİ	49655	57296	15.4
ALUMİNYUM VE MAMULLERİ	105921	69308	-34.6
MAK.MEKANİK CİHAZ ALET	1200693	1162556	-3.2
ELEKTRİK,ELEKTRONİK CİHAZ	461819	521778	13.0
TRAKTORLER	30971	21704	-29.9
TASİT ARAÇLARI	85605	165533	93.4
OPTİK ALETLER	119183	115565	-3.0
DİĞERLERİ	1477114	1669299	13.0

Ülke Gruplarına Göre İhracat

Türkiye'nin ihracatında, diğer OECD ülkeleri, sosyalist ülkeler ve diğer İslam ülkelerinin payı geçen yıla göre artarken, Körfez ülkeleri ile AET ülkelerinin payı gerilemiştir.

DIS TICARETİN ULKELERE GÖRE DAĞILIMI

(Bin Dolar)

	1984	EKİM 1985 *	OCAK-EKİM 1984	1985 *	85/84 (%)ARTIS
AET Ülkeleri					
-İhracat	266358	277976	2227314	2622968	17.8
-İthalat	241088	304512	2354401	2577510	9.5
Fark	25270	-26536	-127087	45458	-135.8
Diğer OECD Ülk.					
-İhracat	89320	84631	817932	734640	-10.2
-İthalat	219587	291726	1989348	2212050	11.2
Fark	-130267	-207095	-1171416	-1477410	26.1
Sosyalist Ülk.					
-İhracat	34771	23129	262104	281875	7.5
-İthalat	111753	86860	691645	584752	-15.5
Fark	-76982	-63731	-429541	-302877	-29.5
Korfez Ülkeleri					
-İhracat	179839	267843	1712157	2218636	29.6
-İthalat	211259	210164	2209483	2327420	5.3
Fark	-31420	57679	-497326	-108784	-78.1
Diğer İslam Ülk.					
-İhracat	60319	53087	583951	488914	-16.3
-İthalat	92686	102415	920891	800442	-13.1
Fark	-32367	-49328	-336940	-311528	-7.5
Diğer Ülkeler					
-İhracat	9275	23327	108216	111807	3.3
-İthalat	40979	48828	245611	434089	76.7
Fark	-31704	-25501	-137395	-322282	134.6

IHRACATIN ULKE GRUPLARINA GORE DAGILIMI
(OCAK-EKIM)

	1984 DEGER (000\$)	1985 DEGER (000\$)	% ARTIS
1. OECD ULKELERI	3045128	3357609	10.26
A. AET Ulkeleri	2227193	2622968	17.77
-Bati Almanya	1051493	1150821	9.45
-Belcika-Luksemburg	155235	141931	-8.57
-Danimarka	16915	21329	26.10
-Fransa	161460	155152	-3.91
-Hollanda	129763	174453	34.44
-Ingiltere	211385	490431	132.01
-Irlanda	2902	6759	132.91
-Italya	429241	419911	-2.17
-Yunanistan	68799	62181	-9.62
B. Diger OECD Ulkeleri	817935	734641	-10.18
-Avusturya	83050	101534	22.26
-ABD	297436	356813	19.96
-Isvicre	323031	107524	-66.71
-Japonya	25982	31573	21.52
-Digerleri	88436	137197	55.14
2. ISLAM ULKELERI	2349417	2759368	17.41
A. Orta-Dogu Ulkeleri	1969216	2463686	25.11
-Iran	627000	879316	40.24
-Irak	692123	775247	12.01
-Suudi Arabistan	287943	355469	23.45
-Kuveyt	79039	86307	9.20
-Lubnan	87436	57428	-34.32
-Suriye	42880	44414	3.58
-Urdun	73309	88775	21.10
-Abudabi	2034	9016	343.26
-Dubai	16663	105202	531.35
-Bahreyn	540	945	75.00
-Katar	6799	7127	4.82
-Umman	500	885	77.00
-Kibris(Turk)	50308	50826	1.03
-Kuzey Yemen	540	2519	366.48
-Demokratik Yemen	2102	210	-90.01
B. Kuzey Afrika Ulkeleri	350512	269592	-23.09
-Libya	121554	47218	-61.15
-Misir	117576	119947	2.02
-Cezayir	98647	85430	-13.40
-Tunus	8918	14532	62.95
-Fas	3817	2465	-35.42
C. Digerleri	29699	25090	-15.52
3. DOGU AVRUPA ULKELERI	229073	253290	10.57
-SSCB	108220	144727	33.73
-Digerleri	120853	108563	-10.17
4. DIGER ULKELER	88054	89564	1.71
TOPLAM	5711682	6458831	13.08

AET ülkelerine yapılan ihracat yılın ilk on aylık döneminde geçen yılın aynı dönemine göre yüzde 17.8 genişleyerek 2.623.0 milyon dolara yükselmiştir. Bu tutar toplam ihracatın yüzde 40.6'sını oluşturmaktadır. Geçen yılın aynı döneminde AET ülkelerine yapılan ihracat, toplam ihracatın yüzde 39'u kadardı.

Türkiye'nin diğer OECD ülkelerine yaptığı ihracat bu yılın ilk on aylık döneminde geçen yılın aynı dönemine göre yüzde 10.2 azalarak 734.6 milyon dolara inmiştir. Orta-Doğu ülkelerine yapılan ihracat yüzde 25.1 artarken, Kuzey Afrika ülkelerine gerçekleştirilen ihracat yüzde 23.1 azalmıştır. Doğu Avrupa ülkelerine ihracat ise yüzde 10.6 artarak 229.1 milyon dolardan 253.3 milyon dolara yükselmiştir.

DİE verilerine göre bu yılın ilk on ayında gerçekleştirilen ihracatın 1.1 milyar dolarlık kısmı F.Almanya'ya yapılmıştır. Geçen sene bu ülkeye 1.0 milyar dolarlık ihracat yapılmıştı. F.Almanya'yı 879.3 milyar dolarlık ihracatla İran, 775.2 milyar dolar ile Irak ve 490.4 milyar dolar ile İngiltere izlemektedir.

Bu sene ihracatımızın en çok arttığı ülkelerin başında Dubai, Kuzey Yemen ve Abu Dabi gelmektedir. Bu ülkelere yapılan ihracat sırası ile yüzde 531.4, yüzde 366.5 ve yüzde 343.3 artmıştır. AET ülkelerinden İngiltere'ye ihracatımız yüzde 132.0 ve İrlanda'ya yüzde 132.9 artmıştır.

Ihracatta Vergi İadesi

Geçen yılın ilk on aylık döneminde ihracatçılara 225 milyar lira vergi iadesi ödendiği belirlenmiştir. Bu miktarın 65 milyar liralık kısmı tekstil ürünü ihracatçılarına ödenmiştir. On ayda 225 milyar lira düzeyinde gerçekleşen vergi iadesi ödemesi, 1984 yılının aynı dönemindeki 275 milyar liralık ödemeye göre yüzde 18 oranında azalmıştır.

Vergi iadesinin aşamalı olarak azaltılması nedeniyle, bu yılki vergi iadesi daha da gerileyecektir. Tekstildeki vergi iadesinin sıfırlanmasının etkisiyle yıllık olarak 80 milyar lira düzeyinde bir düşüş olacaktır. Ayrıca, halen yüzde 55 oranında ödenmekte olan vergi iadesi, bu yıl içinde aşamalı olarak azaltılarak 1987 yılı başında yüzde 40'a kadar indirileceğinden vergi iadesi ödemeleri geçen yıla göre hızla azalacaktır.

İlk on aylık dönemler itibariyle 1984 yılında yüzde 13.6 ve geçen yıl yüzde 6.8 olan vergi iadesinin toplam ihracata oranının, önümüzdeki sene yüzde 3 dolayına inmesi beklenmektedir.

1984 ve 1985 yıllarının ilk on ayındaki ihracat ve vergi iadesi rakamları şöyledir:

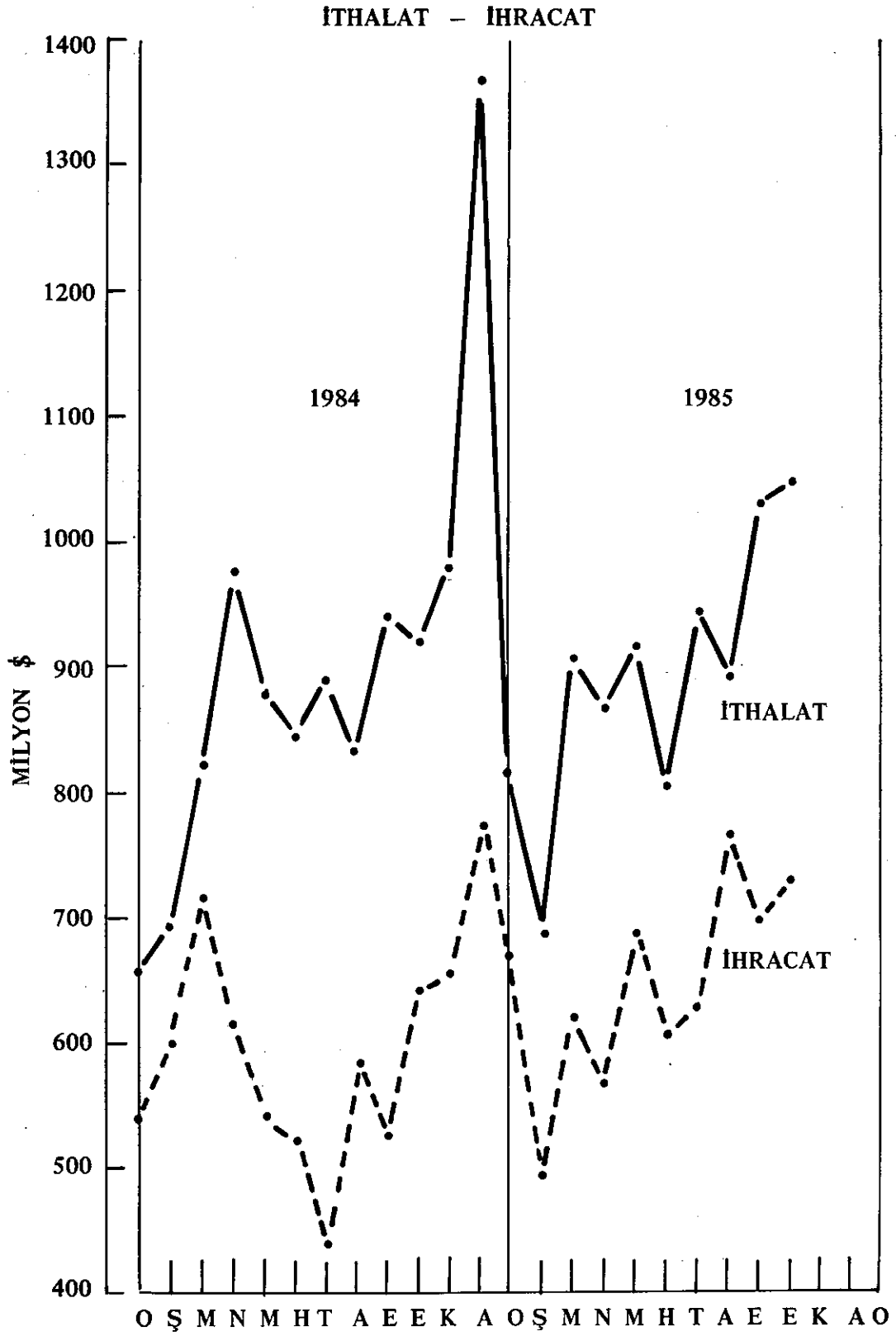
	1985	1984
		(Milyon TL.)
Toplam ihracat	3.310.877	2.005.786
Vergi iadesi Matrahı	1.777.509	1.244.503
Vergi iadesi	224.784	273.430
Matrah/Toplam ihr.(%)	53.7	62.1
İade/Toplam ihracat(%)	6.8	13.6
İade/Matrah (%)	12.7	22.0

İHRACATTA VERGİ İADESİ
(Ocak-Ekim)

(Milyon TL)

	1984.000				1985			
	VERGİ MATRAHI	VERGİ TUTARI	GERCEKLEŞME YUZDESİ	TOPLAM* PAY	VERGİ MATRAHI	VERGİ TUTARI	GERCEKL. YUZDESİ	TOPLAM PAY
GIDA SANAYII	182.629	30.620	16.77	11.20	130.362	13.991	10.73	6.22
İÇKİ SANAYII	1.776	0.326	18.36	0.12	4.510	0.462	10.24	0.21
DOKUMA GİYİM SANAYII	476.021	110.695	23.25	40.48	519.303	65.349	12.58	29.07
ORMAN URUNLERİ SANAYII	12.193	2.759	22.63	1.01	50.233	6.895	13.73	3.07
KAGIT SANAYII	9.684	1.708	17.64	0.62	23.309	2.606	11.18	1.16
DERİ-KOSELE SANAYII	98.535	25.313	25.69	9.26	131.004	14.073	10.74	6.26
KİMYA SANAYII	56.158	10.120	18.02	3.70	72.315	8.297	11.47	3.69
CAM SANAYII	24.333	5.108	20.99	1.87	33.012	4.512	13.67	2.01
SERAMİK SANAYII	4.174	0.971	23.26	0.36	12.250	1.774	14.48	0.79
DEMİR-ÇELİK SANAYII	148.146	38.067	25.70	13.92	329.920	53.664	16.27	23.87
DEMİR DİŞİ METALLER SAN.	26.083	5.736	21.99	2.10	52.365	6.391	12.20	2.84
MADENİ EŞYA SANAYII	17.689	4.036	22.82	1.48	29.589	4.074	13.77	1.81
MAKİNA İMALAT SANAYII	14.063	2.887	20.53	1.06	62.787	9.951	15.85	4.43
ELEKTRİKLI MAK. SANAYII	26.891	6.345	23.60	2.32	19.369	2.868	14.81	1.28
ELEKTRONİK SANAYII	1.785	0.421	23.59	0.15	12.629	2.028	16.06	0.90
KARAVOLLARI TASIT. SAN.	26.900	6.419	23.86	2.35	54.371	8.318	15.30	3.70
CİMENTO SANAYII	18.246	3.394	18.60	1.24	25.991	3.060	11.77	1.36
PLASTİK İŞLEME SANAYII	6.452	1.049	16.26	0.38	12.363	1.379	11.15	0.61
LASTİK SANAYII	12.774	2.836	22.20	1.04	85.033	2.662	3.13	1.18
TARIM MAK. ALET. SANAYII	19.982	4.844	24.24	1.77	27.083	4.406	16.27	1.96
P.KİLDEN,CİM.GERECL.SAN.	1.559	0.269	17.25	0.10	2.904	0.372	12.81	0.17
SU URUNLERİ SANAYII	0.238	0.030	12.61	0.01	0.176	0.003	1.70	0.00
DENİZ TASITLARI SANAYII	4.187	1.239	29.59	0.45	0.986	0.231	23.43	0.10
TAS OCAKÇILIGI SANAYII	3.730	0.639	17.13	0.23	6.142	0.768	12.50	0.34
OYUNCAK SANAYII	0.038	0.005	13.16	0.00	0.987	0.114	11.55	0.05
DİĞERLERİ	48.767	7.389	15.15	2.70	68.164	5.381	7.89	2.39
TURİZM	1.266	0.165	13.03	0.06	4.111	0.438	10.65	0.19
TİBBİ ARAC-GERECL. SAN.	0.042	0.007	16.67	0.00	0.862	0.118	13.69	0.05
BURO GERECLERİ SANAYII	0.172	0.033	19.19	0.01	4.289	0.459	10.70	0.20
TOPLAM	1244.503	273.430	21.97	100.00	1777.509	224.784	12.65	100.00

DIŞ TİCARET

2. İthalat

Devlet İstatistik Enstitüsü verilerine göre Ocak-Ekim döneminde ithalat geçen yılın aynı dönemine göre yüzde 6.2 oranında artmıştır. Eylül ayında ithalatta nisbi bir hızlanma görünmekte ise de, yıl sonunda toplam ithalatın program tahminini aşamayacağı beklenmektedir.

İTHALAT

(Milyon Dolar)

AYLAR	1982	1983	1984	1985	*	AYLIK YUZDE ARTISLAR			
						1982	1983	1984	1985
OCAK	607.9	739.7	664.4	822.2	-22.2	21.7	-10.2	23.8	
SUBAT	667.6	750.0	694.4	685.3	-20.9	12.3	-7.4	-1.3	
MART	684.8	859.6	821.4	928.3	1.1	25.5	-4.4	13.0	
NISAN	759.6	665.2	924.6	866.5	16.4	-12.4	39.0	-6.3	
MAYIS	768.7	711.4	876.8	914.8	1.2	-7.5	23.2	4.3	
HAZIRAN	734.7	724.5	846.0	801.6	9.8	-1.4	16.8	-5.2	
TEMMUZ	678.2	629.6	893.7	940.8	-12.7	-7.2	41.9	5.3	
AGUSTOS	654.0	764.4	830.7	893.2	-1.4	16.9	8.7	7.5	
EYLUL	672.3	683.0	942.1	1039.1	-2.4	1.6	37.9	10.3	
EKIM	747.5	792.1	917.3	1044.5	9.6	6.0	15.8	13.9	
KASIM	782.7	825.4	978.6		5.5	5.5	18.6		
ARALIK	1084.7	1090.1	1366.9		9.9	0.5	25.4		
OCAK-ARALIK	8842.5	9235.0	10756.9		-3.5	4.4	16.5		
OCAK-EKIM	6975.3	7319.5	8411.4	8936.3	-2.2	4.9	14.9	6.2	

İTHALAT (Kumulatif)

(Milyon Dolar)

AYLAR	1982	1983	1984	1985	AYLIK YUZDE ARTISLAR			
					1982	1983	1984	1985
OCAK	607.9	739.7	664.4	822.2	-22.2	21.7	-10.2	23.8
SUBAT	1275.5	1489.7	1358.8	1507.5	-21.5	16.8	-8.8	10.9
MART	1960.3	2349.3	2180.2	2435.8	-14.9	19.8	-7.2	11.7
NISAN	2719.9	3014.5	3104.8	3302.3	-8.0	10.8	3.0	6.4
MAYIS	3488.6	3725.9	3981.6	4217.1	-6.1	6.8	6.9	5.9
HAZIRAN	4223.3	4450.4	4827.6	5018.7	-3.7	5.4	8.5	4.0
TEMMUZ	4901.5	5080.0	5721.3	5959.5	-5.0	3.6	12.6	4.2
AGUSTOS	5555.5	5844.4	6552.0	6852.7	-4.6	5.2	12.1	4.6
EYLUL	6227.8	6527.4	7494.1	7891.8	-4.4	4.8	14.8	5.3
EKIM	6975.3	7319.5	8411.4	8936.3	-3.5	4.9	14.9	6.2
KASIM	7758.0	8144.8	9388.9		-3.7	5.0	15.3	
ARALIK	8842.5	9235.0	10756.9		-2.2	4.4	16.5	

Mal Gruplarına Göre İthalat

Ocak-Ekim 1985 döneminde geçen yılın aynı dönemine göre arpa, fosforik asit ve alüminyum ve mamullerinin ithalatında önemli gerilemeler olmuştur. Diğer yandan sigara ithalatı yüzde 117.2 ve taşıt araçları ithalatı yüzde 93.4 artmıştır. Diğer önemli artışlar demir-çelik ve mamülleri (%41.3), gübre (%84.2) kahve ve kahve hulasası (%38.9) ile viski (%59.0) ithalatında görülmüştür.

SEÇİLMİŞ MALLAR İTHALATI OCAK-EKİM

(000 DOLAR)

	1984	1985	% DEĞİŞİM
GENEL TOPLAM	5711672	6458831	13.1
KURU İNCİR	17069	21598	26.5
KURU UZUM	46572	55374	18.9
FINDIK	218832	194903	-10.9
BUĞDAY	38299	42810	11.8
MERCİMEK	67228	54042	-19.6
KURU FASULYE	11765	6475	-45.0
CANLI HAYVANLAR	176512	124050	-29.7
TUTUN	186291	205999	10.6
PAMUK	139211	171401	23.1
ETLER	104691	72814	-30.4
SEKER	97296	51666	-46.9
HAM BORAKS	23638	24618	4.1
BUĞDAY UNU	28211	8094	-71.3
PAMUK İPLİĞİ	248447	229763	-7.5
PAMUKLU MENSUCAT	84966	90445	6.4
GIYIM ESYASI	616838	652356	5.8
DERİ GİYİM ESYASI	286837	386847	34.9
SENTETİK SUNİ DEVAMSIZ LİF	181796	340771	87.4
HALI	164949	64704	-60.8
CİMENTO	44637	37921	-15.0
PETROL URUNLERİ	318523	311180	-2.3
DEMİR ÇELİK VE MAMULLERİ	459649	797298	73.5
CAM VE CAMDAN MAMUL ESYA	78655	87382	11.1
DİĞERLERİ	2070763	2426320	17.2

Ölke Gruplarına Göre İthalat

On aylık (Ocak-Ekim) verilerine göre tüm AET ve OECD ölkelerinden yapılan ithalat geçen yıla göre artış gösterirken, İslam ölkeleri ve Doğu Avrupa ölkelerinden yapılan ithalat azalmıştır.

Bu yıl OECD kaynaklı ithalatın toplam ithalat içindeki payı yüzde 53.6'ya AET kaynaklı ithalatın payı da yüzde 28.8'e yükselmiştir. İslam ölkeleri ile Doğu Avrupa ölkelerinden yapılan ithalatın payı ise azalmıştır.

Ocak-Ekim dönemi itibarıyla AET ölkelerinden yapılan ithalat geçen yıl 2.355 milyon dolar iken, bu yıl 2.577 milyon dolara, diğer OECD ölkelerinden yapılan ithalat ise 1.989 milyon dolar iken, 2.213 milyon dolara yükselmiştir. Doğu Avrupa ölkelerinden yapılan ithalat geçen yıl 678.7 milyon dolar iken bu yıl 540.1 milyon dolara inmiştir.

Orta doğu kaynaklı ithalat 2.244.8 milyar dolardan, 2.356.5 milyar dolara yükselmiştir. Kuzey Afrika ölkelerinden yapılan ithalatta ise düşme görölmektedir.

Bu yılın Ocak-Ekim döneminde yapılan ithalatta ilk sırayı İran almaktadır. İran'dan yapılan ithalat 1.160 milyon dolara ulaşmakta ve ithalatın tamamına yakın kısmını petrol oluşturmaktadır. Ancak geçen seneye göre bu ülkeden yapılan ithalat yüzde 4.4 azalmıştır. Aynı dönemde F.Almanya'dan yapılan ithalat 1.031.4 milyon dolara, ABD'den yapılan ise 937.2 milyon dolara yükselmiştir.

1985 yılında Abudabi'den yapılan ithalat yüzde 12.890,9 gibi olağanüstü bir artış göstererek 11 bin dolardan 1429 bin dolara çıkmıştır. Öte yandan Umman ve Dubadi'den bu sene hiç ithalat yapılmamıştır.

ULKE GRUPLARINA GORE ITHALAT
(OCAK-EKIM)

(000 DOLAR)

	1984	1985	% DEGİSİM
OECD ULKELERİ	4344572	4790664	10.3
AET ULKELERİ	2355018	2577512	9.4
BATI ALMANYA	901802	1031355	14.4
BELCIKA-LUKSEMBURG	163198	181089	11.0
DANIMARKA	17804	23451	31.7
FRANSA	194184	244791	26.1
HOLLANDA	180196	177203	-1.7
INGiltere	369244	367654	-0.4
IRLANDA	3375	4177	23.8
ITALYA	490777	509224	3.8
YUNANISTAN	34438	38568	12.0
DİGER OECD ULKELERİ	1989554	2213152	11.2
AED	801283	937162	17.0
JAPONYA	313644	373851	19.2
İSVİCRE	187072	147904	-20.9
AVUSTURYA	107470	120800	12.4
DİGERLERİ	580085	633435	9.2
İSLAM ULKELERİ	3137495	3134179	-0.1
ORTA-DOĞU ULKELERİ	2244769	2356472	5.0
İRAN	1213701	1160900	-4.4
İRAK	746677	923832	23.7
SUUDİ ARABİSTAN	157476	165416	5.0
KUVEYT	88165	75409	-14.5
LÜBNAN	1520	636	-58.2
SURİYE	14924	11525	-22.8
URDUN	3529	1743	-50.6
ABUDABİ	11	1429	12890.9
DUBAİ	34		-100.0
BAHREYN	2053	173	-91.6
KATAR	1210	260	-78.5
UMMAN	8403		-100.0
KIBRIS(TURK)	7066	6149	-13.0
KUZEY YEMEN			
DEMOKRATİK YEMEN			
KUZEY AFRIKA ULKELERİ	809583	700853	-13.4
LIBYA	589489	505913	-14.2
MİSİR	4219	4839	14.7
CEZAYİR	105105	139932	33.1
TUNUS	32400	12951	-60.0
FAS	78370	37218	-52.5
DİGERLERİ	83140	76854	-7.6
DOĞU AVRUPA ULKELERİ	678698	540091	-20.4
SSCB	167024	182235	9.1
DİGERLERİ	511674	357856	-30.1
DİGER ULKELER	250587	471329	88.1
TOPLAM	8411352	8936263	6.2

Finansman Kaynaklarına Göre İthalat

Toplam ithalat içinde liberasyon listeleri kapsamında yapılan ithalatın payı giderek artmaktadır. Bu yılın ilk dokuz aylık döneminde gerçekleştirilen toplam 7.9 milyar dolarlık ithalatın yaklaşık 7 milyar dolarlık yani yüzde 88 dolayındaki kısmı serbestçe yapılmıştır.

Müsaadeye tabi mallar listesinden yapılan ithalat dokuz ayda 963.8 milyon dolar oldu. Söz konusu dönemde 510.3 milyon dolarlık ithalat proje kredisi kullanılarak yapılırken, bedelsiz ithalat da 54.7 milyon dolar olarak gerçekleşti.

	Eylül Bin \$	Ocak - Eylül Bin \$	Pay(%)
Liberasyon	822.412	6.281.173	79.6
Fuar Tahsisli Mallar	213	16.918	0.2
Müsaadeye Tabii Mallar	113.423	963.832	12.2
NATO	2.452	27.253	0.3
Yabancı Sermaye	9.086	37.626	0.5
Proje Kredisi	87.386	510.291	6.5
Bedelsiz İthalat	4.114	54.665	0.7
TOPLAM	1.039.086	7.891.758	100.0

3. Dış Ticaret Dengesi

Yılın ilk on ayı sonunda dış ticaret açığı 2.477 milyon dolara ulaşmış bulunmaktadır. Geçen yıl dış ticaret açığı 2.700 milyon dolar idi. Dış ticaret açığındaki yüzde 8.2 oranındaki daralmanın başlıca nedenleri, ihracat artışındaki hızlanma ile ithalat artışındaki yavaşlamadır.

Bu arada ihracatın ithalatı karşılama oranı da 1984 yılının ilk on aylık döneminde yüzde 67.8 iken bu yılın Ekim ayı sonunda yüzde 72.3 düzeyine çıkmış bulunmaktadır.

DİŞ TİCARET DENGESİ

(Milyon Dolar)

AYLAR	1983	İTHALAT 1984	* 1985 *	1983	İHRACAT 1984	* 1985 *	Dis Ticaret Açığı 1983	1984	* 1985 *	Yıllık Yüzde Değişim 1983	1984	1985
OCAK	739.7	664.4	822.2	478.2	541.3	668.1	-261.5	-123.1	-154.1	61.6	-52.9	25.2
SUBAT	750.0	694.4	685.3	403.4	600.4	495.4	-346.6	-94.0	-189.9	34.6	-72.9	102.0
MART	859.6	821.4	928.3	476.5	713.3	616.9	-383.1	-108.1	-311.4	61.3	-71.8	188.1
NİSAN	665.2	924.6	866.5	483.5	612.3	570.0	-181.7	-312.3	-296.5	-49.2	71.9	-5.1
MAYIS	711.4	876.8	914.8	425.4	540.5	684.9	-286.0	-336.3	-229.9	18.2	17.6	-31.6
HAZİRAN	724.5	846.0	801.6	406.8	521.5	604.6	-317.7	-324.5	-197.0	0.8	2.1	-39.3
TEMMUZ	629.6	893.7	940.8	351.8	437.2	626.8	-277.8	-456.5	-314.0	4.3	64.3	-31.2
AĞUSTOS	764.4	830.7	893.2	412.5	580.7	767.6	-351.9	-250.0	-125.6	39.2	-29.0	-49.8
EYLÜL	683.0	942.1	1039.1	459.8	524.6	694.5	-223.2	-417.5	-344.6	3.4	87.1	-17.5
EKİM	792.1	917.3	1044.5	566.2	639.9	730.0	-225.9	-277.4	-314.5	20.5	22.8	13.4
KASIM	825.4	978.6		578.7	652.4		-246.7	-326.2		62.6	32.2	
ARALIK	1090.1	1366.9		674.0	769.5		-416.1	-597.4		41.9	43.6	
TOPLAM	9235.0	10756.9		5727.8	7133.6		-3508.1	-3623.3		16.3	3.3	

4. İŖci Dövizleri

1985 yılının ilk yedi ayında işçi dövizleri kümülatif olarak yüzde 14 artmıştır. Ancak, Temmuz ve Haziran aylarında geçen senenin aynı ayına göre sırası ile yüzde 29.7 ve yüzde 7.6 azalmıştır.

Ancak geçen sene kümülatif olarak işçi dövizleri ilk altı ay azalma gösterirken 1985 yılında artış göstermiştir.

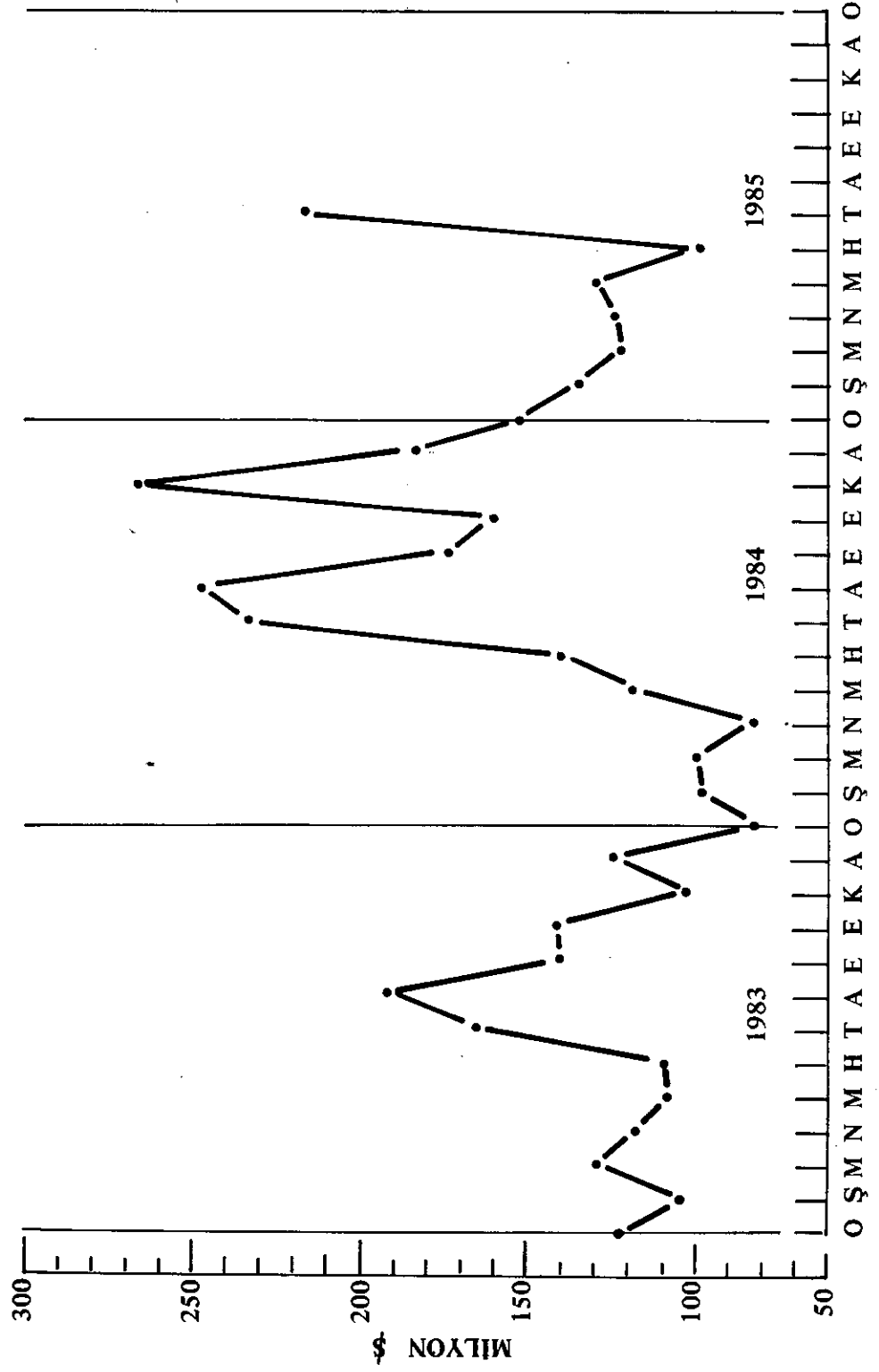
Elde edilen son verilere göre 1985 yılının ilk dokuz aylık döneminde toplam işçi dövizleri 1.295 milyon dolara ulaşarak geçen senenin aynı ayına göre yüzde 2.0 oranında bir artış göstermiştir.

İSCİ DÖVİZLERİ

(Milyon Dolar)

AYLAR	* YUZDE DEĞİŖİMLER			* KUMULATİF			* YUZDE DEĞİŖİMLER		
	1983	1984	1985 *	1983	1984	1985 *	1983	1984	1985 *
OCAK	121.2	83.4	151.9	-18.8	-31.2	82.1	121.2	83.4	151.9
SUBAT	105.7	98.5	134.1	-19.2	-6.8	36.1	226.9	181.9	286.0
MART	129.3	98.7	122.8	-12.2	-23.7	24.4	356.2	280.6	408.8
NİSAN	117.1	81.7	123.0	-23.2	-30.2	50.6	473.3	362.3	531.8
MAYIS	107.7	119.2	128.5	-32.7	10.7	7.8	581.0	481.5	660.3
HAZİRAN	108.9	139.8	98.3	-33.6	28.4	-29.7	690.9	621.3	758.6
TEMMUZ	164.0	233.7	216.0	-33.4	42.5	-7.6	854.9	855.0	974.6
AĞUSTOS	191.6	242.3		36.3	26.5		1046.5	1097.3	
EYLÜL	139.7	172.9		28.9	23.8		1181.1	1270.3	
EKİM	140.3	160.2		-31.1	14.2		1326.3	1430.7	
KASIM	103.4	267.4		-27.7	158.6		1439.7	1697.9	
ARALIK	123.8	183.3		-35.1	48.1		1553.5	1881.2	

İŞÇİ DÖVİZLERİ

5. Yabancı Sermaye

1985 yılının ilk onbir aylık döneminde 226.4 milyon dolar tutarında yabancı sermaye girişine izin verilmiştir. Böylece 1980-1985 döneminde izin verilen yabancı sermaye 1.201 milyon dolara yükselmiştir.

Ancak, gerçek yabancı sermaye girişi ilk on ayda sadece 83 milyon dolarda kalmıştır. Böylece 1980-1985 yılları arasında gerçek yabancı sermaye girişi 426 milyon dolar olmuştur.

YABANCI SERMAYE YATIRIMI

			(Milyon \$)
	Yabancı Sermaye Yatırımı	Garantisiz Ticari Borçlar ile Finanse Edilecek Kısım	Net Gerçek Yabancı Sermaye Girişi
1954-1979	228.0	-	228.0
1980	96.0	35.0	53.0
1981	337.5	300.0	60.0
1982	167.0	89.0	55.0
1983	102.7	27.0	72.0
1984	271.4	29.0	103.0
1985(Kasım)	226.4	18.6	83.0*
Toplam(1980-85)	1.201.0	498.6	426.0
Toplam(1954-85)	1.429.0	-	654.0

*Ocak-Ekim

6. Dış Borçlar

Türkiye'nin dış borçları 1985 yılının Ocak-Ağustos döneminde 769 milyon dolar artarak 22 milyar 130 milyon dolara ulaşmıştır.

Yılbaşından buyana ABD Doları'nın Alman Markı karşısında yüzde 20 dolayında gerilemiş olması, Türkiye'nin kısa vadeli borçları arasında büyük yer tutan Alman Markı'na dayalı mevduat hesapları üzerinde doğrudan etki yapmıştır.

Türkiye'nin toplam dış borcu içinde 5 milyar 425 milyon dolarla yüzde 24.5 oranında bir paya sahip olan kısa vadeli borçların yaklaşık yarısı, yurt dışında çalışan Türk işçileri ile yurt dışında oturan Türk vatandaşlarının döviz tevdiat hesaplarından ve Ağustos sonu itibariyle 2 milyar 745 milyon dolara ulaşmış bulunan bu hesaplarının yüzde 90'ına yakın bölümü de Alman Markından oluşuyor.

ABD dolarının değer kayıpları yalnızca bu hesaplar üzerinde ABD doları cinsinden ifade edilirken 400 milyon dolara yakın bir büyüme meydana getirmiş bulunmaktadır.

ABD doları'nın borç büyüklükleri üzerindeki etkisi, ödemeler dengesi hesaplarına "net hata ve noksan" kaleminin aşırı büyümesi biçiminde yansımaktadır. Eylül 1984 itibariyle eksi 111 milyon dolar olan bu kalem, Eylül 1985'te 1113 milyon dolarlık bir eksi bakiye göstermiş bulunuyor.

Ağustos 1985 itibariyle 1 milyar 166 milyon dolarlık bir büyüklüğe ulaşan dış borç ana para ödemeleri, geçen yılın eşdönemine göre yüzde 46.3 artmış bulunuyor. Bu artışta, taksitlerin büyümesi yanında, ABD doları'nın değer kaybı da etkili olmuştur.

DÖVİZLE ÖDENECEK DIŞ BORÇLARIN
TAAHHÜT BAZINDA YILLAR İTİBARIYLA DAĞILIMI

	(Milyon \$)		
	Anapara	Faiz	Toplam
1985 (6 ay)	1.113.1	418.1	1.531.2
1986	2.145.6	777.8	2.923.4
1987	2.049.8	728.4	2.778.2
1988	2.059.8	634.5	2.694.3
1989	1.982.2	513.9	2.416.1
1990	1.634.9	431.6	2.066.5
1991	1.325.0	372.8	1.697.8
1992	1.377.2	324.2	1.701.4
1993	1.046.1	268.0	1.314.1
1994	937.2	227.5	1.164.7
1995-2022	4.968.3	715.5	5.683.8
Toplam	20.639.2	5.412.3	26.051.5

DIS BORCLAR VE ODEMELER

(Milyon Dolar)

	1985		YILLIK		
	AGUSTOS	HAZIRAN	1984	1983	1982
A.DIS BORC TOPLAMI(1)	22130	21597	21361	18388	17638
1.Orta-Uzun Vade	16705	16772	16719	15349	15474
(IMF)	1281	1328	1439	1567	1455
2.Kisa Vade (2)	5425	4825	4642	3039	2164
a.Yabancılara	2680	2411	2167	1071	762
b.Turklere	2745	2414	2475	1968	1402
BORC GOSTERGELERI					
-Toplam/GSMH (%)	43.3	42.3	43.6	36.7	33.2
-Kisa/Toplam (%)	24.5	22.3	21.7	16.5	12.3
-Turkler/Kisa (%)	50.6	50.0	53.3	64.8	64.8
B.GERI ODEMELER	2500	1693	3066	2648	2418
-Ana Para	1166	762	1347	1206	953
-Faiz	1186	828	1578	1442	1465
-IMF (3)	148	101	141		
GERI ODEME GOSTERGELERI					
-Odemeler/GSMH (%)	6.9		6.0	5.3	4.5
-Odemeler/Gelirler (4)	39.3	37.8	29.2	30.7	25.1

(1)Kur farkları 1985 yılı rakamlarında dikkate alınmamıştır.

(2)Yalnızca yurt dışındaki Türk iscileri ve vatandaşların mevduat hesapları.

Türkiye'de oturan vatandaşların mevduat hesaplarını kapsamıyor.

(3)IMF hesabi,eksi bakiye verdiği donemlerde net olarak dikkate alınmıştır.

(4)Gelirler,ihracat tutarı ve diğer gelirlerin net bakiyesi toplamı olarak hesaplanmıştır.

7. Ödemeler Dengesi

Cari işlemler dengesi açığı Ocak-Eylül döneminde 234 milyon dolar gerçekleşmiştir. Bu, geçen yılın eşdönemindeki 985 milyar dolarlık cari açığa göre yüzde 76 oranında bir azalma anlamına geliyor.

Cari açığın yıl sonunda özellikle dış borç ödemeleri nedeniyle artacağı, ancak en çok 750-800 milyona ulaşabileceği tahmin ediliyor. Cari işlemler dengesi açığı, 1984 yılında 145 milyar dolar olmuştu.

Ödemeler dengesinde tek sorun, kısa vadeli borçlanmanın artmasıdır. Kısa vadeli borçlar Ocak-Eylül döneminde 1.42 milyar dolara yükselmiş bulunuyor. Kısa vadeli borçların, büyük bölümünün yurt dışında çalışan işçi döviz hesaplarından oluşması gelecek için önemli bir teminattır.

ODEMELER DENGESİ
(IMF Standardında-Gecici) (Milyon Dolar)

	OCAK-EYLUL 1985	* OCAK-HAZ. 1984 *	* OCAK-HAZ. 1985 *	OCAK-MART 1985
A-CARI İŞLEMLER DENGESİ	-234	-985	-375	-247
1.Dis Ticaret Dengesi	-1713	-1961	-1070	-494
a.İhracat-FOB	5888	5253	3754	1847
-Mal İhracatı-FOB	5729	5072	3640	1780
-Transit Ticaret	159	181	114	67
b.İthalat-FOB	-7601	-7214	-4824	-2341
-Mal ithalatı-CIF	-7310	-6934	-5019	-2436
-Transit Ticaret	-137	-135	-92	-54
-Navlun-Sigorta(1)	428	415	287	149
2.Görünmeyenler Dengesi	35	-405	-128	158
a.Görünmeyen Gelirler	2347	1691	1330	548
-Turizm	877	401	444	139
-Diğer(2)	1470	1290	886	409
b.Görünmeyen Giderler	-2312	-2096	-1458	-746
-Turizm	-245	-224	-155	-51
-Dis Borç Faizi	-1302	-1146	-828	-478
-Diğer(3)	-765	-726	-475	-217
3.Karsılıksız Transfer	1444	1381	823	445
a.Özel Gelirler	1349	1287	767	418
-Mülteci Transferi	0	0	0	0
-İsci Dovizi	1295	1211	731	397
-Bedelsiz İthalat	54	76	36	21
b.Özel Giderler	-14	-11	-9	-4
c.Resmî Transfer(4)	109	105	65	31
B-SERMAVE HAREKETLERİ	712	59	33	-179
1.Özel Yabancı Sermaye	61	93	49	36
2.Portfoy Yatırımları	4	0	0	0
3.Uzun Vadeli Sermaye	-768	86	-390	-260
***TEMEL DENGİ	-937	-806	-716	-471
4.Kısa Vadeli Sermaye(5)	1415	-120	374	45
C.HET HATA VE HOKSAN	-1113	-111	-88	200
D.ODEMELER DENGESİ FİNANS.(6)	676	759	461	50
E.KARSILIK KALEMLERİ (7)	63	78	-30	-39
F.RESMÎ REZERV(+azalış)	-104	200	-1	215

(1)İthalatta yapılan navlun ve sigorta ödemeleri.

(2)Türk taşıyıcılarına yapılan navlun ve sigorta ödemeleri.

(3)Yabancı taşıyıcılara yapılan navlun ve sigorta ödemeleri ile yabancı sermaye kar transferi.

(4)ABD hibe yardımı ve NATO Enfrastruktur ile Türkiye'deki resmi misyonların döviz harcamaları.

(5)Resmî kuruluşlar-mevduat bankaları kısa vadeli ticari kredi kullanımları ile geri ödemelerinin net bakiyesi.

(6)Merkez Bankası'nın ödemeler dengesi finansmanı için orta ve uzun vadeli borçlanmaları ile Merkez Bankası'nın program kredileri.

(7)Rezervlerdeki kur değişiklikleri.

Rezerv Hareketleri

Net rezerv toplamı 1984 yılı sonunda, 1983 yılı sonuna göre yüzde 66.7 artışla 3.482.0 milyon dolara ulaşmıştır. 1985 Ocak-Haziran döneminde ise 3.281.7 milyon dolar olan net döviz rezervleri 1984 yılı sonuna göre yüzde 5.8 azalmış görünmektedir. 1984 Ocak-Haziran döneminde 1.942.3 milyon dolar olan net döviz rezervleri 1983 yılı sonuna göre yüzde 7.0 azalmıştır.

1985 Ocak-Haziran döneminde gerçekleşen ithalat transferleri 3.215.7 milyon dolar olup, 1984 Ocak-Haziran döneminde yapılan ithalat transferleri toplamına oranla yüzde 15.0 daha düşük bir düzeyde gerçekleşmiştir.

ALTIN VE KONVERTİBL DÖVİZ REZERVİ

(MİLYON DOLAR)

YILLAR	ALTIN	KONVERTİBL DÖVİZ REZERVİ	NET REZERV TOPLAMI
1970	123.5	278.9	402.4
1971	123.5	624.2	747.7
1972	131.7	1180.2	1311.9
1973	146.4	1893.3	2039.7
1974	147.9	1460.9	1608.8
1975	136.6	1055.2	1191.8
1976	146.4	842.6	1080.0
1977	149.1	327.4	629.7
1978	154.6	562.3	711.4
1979	154.6	505.9	705.8
1980	154.6	1054.1	1208.7
1981	154.6	1502.5	1657.1
1982	154.6	1824.5	1979.1
1983	154.6	1933.9	2088.5
1984	800.4	2681.6	3482.0
1984(1)	154.6	1787.7	1942.3
1985(1)	802.1	2479.6	3281.7

(1) Haziran

8. Yurt Dışı Müteahhitlik Hizmetleri

Yurt dışında faaliyette bulunan müteahhitlik firmalarımız yıl içinde çeşitli güçlüklerle rağmen başarılı çalışmalarını 1985 yılında da sürdürmüşlerdir. Firmalarımızın yurt dışındaki faaliyetleri yurtiçi istihdamı, dış ticareti ve ödemeler dengesini olumlu yönde etkilemektedir. 1985 yılında 230 müteahhitlik firmamız yurt dışında 296 işyerinde faaliyet göstermektedir. 1984 yılı yıl sonundaki 290 adetlik sayıya geçen yıl 6 firma katılmıştır. Firmalarımızın yüzde 35.5'ini oluşturan 105 firma Libya'da faaliyettedir. Son yıllarda firmalarımızın Suudi Arabistan'a yöneldikleri ve bu ülkedeki firma sayısının 120'e yükseldiği anlaşılmaktadır. Toplam firma sayısının yüzde 11.8'i ise Irak'tadır.

YURT DISINDA FAALİYET GÖSTEREN FİRMALARIN
YILLAR İTİBARI İLE SAYILARI

	1978	1979	1980	1981	1982	1983	1984	1985
LIBYA	13	19	34	68	98	105	105	105
S. ARABİSTAN	4	5	13	19	79	109	115	120
İRAK	1	4	7	13	35	35	35	35
URDUN	-	-	2	3	8	11	11	11
B. ARAP EMİRLİK.	1	1	2	2	2	2	2	2
KUVEYT	1	1	3	5	6	6	6	6
MİSİR	-	-	1	1	1	1	1	1
SENEGAL	-	-	-	-	1	1	1	1
İRAN	-	-	-	-	-	1	1	2
UGANDA	-	-	-	-	2	2	2	2
CEZAYİR	-	-	-	-	1	1	1	1
TUNUS	-	-	-	-	-	1	-	-
DİĞER ÜLKELERDE	-	-	-	2	9	9	10	10
TOPLAM	22	30	62	113	232	283	290	(*)296

(*)Birden fazla ülkede faaliyet gösteren firma sayısı 66'dir.Yurt dışındaki toplam firma sayısı ise 230'dur.

Yurt dışında faaliyet gösteren müteahhitlik firmalarımızın toplam ihale bedelleri 1985 sonunda 15.5 milyar dolara ulaşmıştır. Toplam ihale bedellerinin yüzde 56'sını oluşturan 8.7 milyar dolarlık bölümü Libya'dan, 5 milyar dolarlık bölümü ise Suudi Arabistan'dan alınmıştır. Libya'da ihale toplam bedelinin 1985 yılında herhangi bir artış göstermediği göze çarpmaktadır.

YURT DIŞINDA FAALİYET GÖSTEREN FİRMALARIN
ALDIĞI İŞLERİN TOPLAM İHALE BEDELLERİ

	1980	1981	1982	1983	1984	1985
						(Milyar Dolar)
LIBYA	2.346 (+0.914)	7.100 (+4.754)	8.167 (+0.398)	8.565 (+0.398)	8.657 (+0.092)	8.657 (+0.387)
S. ARABİSTAN	0.684 (+0.377)	0.130 (+0.446)	3.302 (+2.172)	4.125 (+0.823)	4.567 (+0.442)	4.954 (+0.266)
İRAK	0.430 (+0.122)	0.728 (+0.298)	0.952 (+0.224)	1.031 (+0.079)	1.031 (+0.000)	1.297 (+0.060)
ÜRDÜN	0.011 (+0.011)	0.043 (+0.032)	0.043 (+0.000)	0.108 (+0.065)	0.108 (+0.000)	0.051 (+0.012)
B. ARAP EMİRLİK.	0.035 (+0.012)	0.039 (+0.004)	0.039 (+0.000)	0.039 (+0.000)	0.039 (+0.000)	0.017 (+0.000)
KUVEYT	0.011 (+0.006)	0.012 (+0.001)	0.016 (+0.004)	0.017 (+0.001)	0.017 (+0.000)	0.020 (+0.000)
SENEGAL	-	-	0.020 (+0.020)	0.020 (+0.000)	0.020 (+0.000)	0.037 (+0.000)
CEZAYİR	-	-	0.037 (+0.037)	0.037 (+0.000)	0.037 (+0.000)	0.171 (+0.000)
İRAN	-	-	-	0.070 (+0.070)	0.171 (+0.101)	0.016 (+0.000)
MİSİR	-	-	-	0.016 (+0.016)	0.016 (+0.000)	0.111 (+0.011)
TUNUS	-	-	-	-	-	-
YEMEN	-	-	-	-	0.100 (+0.100)	-
TOPLAM	3.517 (+1.418)	9.052 (+5.535)	12.576 (+3.524)	14.028 (+1.452)	14.763 (+0.735)	15.499 (+0.736)

KAYNAK: TÜRKİYE MÜTEAHHİTLER BİRLİĞİ

BÖLÜM IV

1986 YILI PROGRAMI VE BÜTÇESİ

1. Ekonominin Genel Dengesi

1986 yılında sabit fiyatlarla GSMH'nın yüzde 5 oranında büyümesi, dış kaynakların önemli bir değişme göstermemesi ve böylece toplam kaynakların yüzde 5 artması öngörülmüştür.

1986 yılında kamu harcanabilir geliri sabit fiyatlarla yüzde 6.5 özel harcanabilir gelir ise yüzde 4.7 oranında artacaktır. Böylece GSMH içinde kamu harcanabilir gelirinin payı yüzde 17, özel harcanabilir gelirin payı ise yüzde 83 olacaktır. Kamu harcanabilir gelirin payı 1984'te yüzde 16.6, 1985'te yüzde 16.7 olmuştur. Özel harcanabilir gelirin geçen yıl payı yüzde 82.3 idi.

Kamu sabit sermaye yatırımları 1986'da GSMH'nın yüzde 11.04'ü olacaktır. Bu oran 1984'te yüzde 11.04, 1985'te yüzde 11.18 olmuştur.

Toplam yurtiçi tasarruflar 1986 yılında sabit fiyatlarla yüzde 7.3 oranında artacaktır. Yurtiçi tasarrufların yüzde 47.8'i kamu kesimi, yüzde 52.2'si özel kesim tarafından sağlanacaktır. Öte yandan dış tasarrufların toplam tasarruflar içindeki payı 1985 yılında yüzde 8.2 iken, 1986 yılında yüzde 6.4'e düşecektir.

1984 yılında GSMH'nın yüzde 17.1'i olan yurtiçi tasarruflar 1985 yılında yüzde 17.5 olmuştur. 1986 yılında ise yüzde 17.9'a yükselmesi hedeflenmiştir. Cari fiyatlarla 1986 yılı yurtiçi tasarrufları GSMH'nın yüzde 18.2'si olacaktır.

Özel tasarrufların oranı ise marjinal bir ilerleme göstererek 1984 ve 1985 yıllarında GSMH'nın yüzde 11.2'sinden 1986 yılında yüzde 11.3'e yükselecektir.

EKONOMİNİN GENEL DENGESİ

(1985 Fiyatlarıyla, Milyar TL)

	1985 (2)	1986 (3)	YÜZDE DEĞİŞİME
1. GAYRİ SAFİ MİLLİ HASILA	27344.9	28712.1	5.0
2. DİS. AÇIK(1)	426.8	435.5	8.0
3. TOPLAM KAYNAKLAR	27771.7	29147.6	5.0
4. TOPLAM YATIRIMLAR	5211.2	5570.9	6.9
5. SABİT SERMAYE YATIRIMI	5098.6	5362.8	5.2
5.1 KAMU	3057.4	3164.7	3.5
5.2 ÖZEL	2041.2	2198.1	7.7
6. STOK DEĞİŞİMİ(1)	112.6	208.1	0.3
6.1 KAMU	-211.4	-63.1	0.5
6.2 ÖZEL	324.0	271.2	-0.2
7. TOPLAM TÜKETİM	22560.5	23576.7	4.5
KAMU KESİMİ			
8. HARCANABİLİR GELİR	4576.4	4874.4	6.5
9. TÜKETİM	2335.8	2421.2	3.7
10. TASARRUF	2240.6	2453.2	9.5
11. YATIRIM	2846.0	3101.6	9.0
12. (TASARRUF-YATIRIM)FARKI	-605.4	-648.4	
ÖZEL KESİM			
13. HARCANABİLİR GELİR	22768.5	23837.7	4.7
14. TÜKETİM	20224.7	21155.5	4.6
15. TASARRUF	2543.8	2682.2	5.4
16. YATIRIM	2365.2	2469.3	4.4
17. (TASARRUF-YATIRIM)FARKI	178.6	212.9	
18. ÖZEL TASARRUF ORANI	11.2	11.3	
19. TOPLAM YURTICI TASARRUFLAR	4784.4	5135.4	7.3
20. S. SERMAYE YATIRIMI/GSMH	18.6	18.7	
21. YURTICI TASARRUFLAR/GSMH	17.5	17.9	

KAYNAK: DPT

(1)Yüzde değişimleri GSMH buyummesine katkılarını göstermektedir

(2)Gerçekleşme tahmini

(3)Program hedefi

2. Kaynaklar - Harcamalar Dengesi

1986 yılında toplam yatırımların yüzde 6.9 oranında artması öngörülmektedir. Aynı yıl toplam sabit sermaye yatırımlarının yüzde 3.5, özel sabit sermaye yatırımlarının yüzde 7.7 ve kamu sabit sermaye yatırımlarının yüzde 5.2 artması beklenmektedir.

1986 yılında sabit sermaye yatırımlarının yüzde 59'u kamu kesimi, yüzde 41'i de özel kesim tarafından yapılacaktır. 1984 ve 1985 yıllarında özel kesimin payı yüzde 40 olmuştur.

1986 yılında sabit sermaye yatırımlarının GSMH içindeki payı yüzde 18.7 olacaktır. Bu pay 1984 yılında yüzde 18.4 ve 1985'de yüzde 18.6 olmuştur. Özel sabit sermaye yatırımlarının 1986 yılında GSMH'nın yüzde 7.67'si olması öngörülmektedir. Özel yatırımların payı 1984'de yüzde 7.30, 1985'de yüzde 7.46 olmuştur. Prodüktif yatırımların 1986'da yüzde 5.05 konut yatırımlarının yüzde 2.62 olması hedeflenmiştir. 1984 yılında prodüktif yatırımlar yüzde 5.1, 1985'de yüzde 4.9 olmuştur. Konut yatırımlarının payı ise 1984'de yüzde 2.26, 1985'de 2.56 olmuştur.

Toplam tüketim 1986 yılında yüzde 4.5 oranında, özel tüketim yüzde 4.6 oranında ve kamu tüketimi yüzde 3.7 artacaktır.

KAYNAKLAR-HARCAMALAR DENGESİ

(1985 Fiyatlarıyla, Milyar TL)

	1985 (2)	1986 (3)	YUZDE DEGISIM
1.GSMH	27344.9	28712.1	5.0
2.DIS KAYNAK (1)	426.8	435.5	0.0
3.TOPLAM KAYNAKLAR	27771.7	29147.6	5.0
4.SABIT SERMAYE YATIRIMI	5098.6	5362.8	5.2
-KAMU	3057.4	3164.7	3.5
-OZEL	2041.2	2198.1	7.7
5.STOK DEGISMESİ (1)	112.6	208.1	0.3
-KAMU	-211.4	-63.1	0.5
-OZEL	324.0	271.2	-0.2
6.TOPLAM YATIRIMLAR	5211.2	5570.9	1.3
-KAMU	2846.0	3101.6	9.0
-OZEL	2365.2	2469.3	4.4
7.TOPLAM TUKETIM	22560.5	23576.7	4.5
-KAMU	2335.8	2421.2	3.7
-OZEL	20224.7	21155.5	4.6

KAYNAK:DPT

(1)Yuzde degisimleri GSMH bünyesine katkılarını göstermektedir.

(2)Gerçekleşme tahmini

(3)Program hedefi

3. Yatırımlar

Özel kesim yatırımlarının sektörel dağılımı tarım, imalat ve ulaştırma sektörlerine 1986'da yapılacak yatırımların payında azalmalar olduğunu göstermektedir. Diğer yandan, enerji sektörüne yapılacak yatırımların payının yüzde 0.8'den yüzde 2.2'ye ve madencilığe yapılacak yatırımların yüzde 0.9'dan yüzde 1.1'e yükselmesi hedeflenmiştir.

OZEL KESIM YATIRIMLARI (%)

	1984	1985	1986
TARIM	13.30	11.40	11.10
MADENCILIK	0.70	0.90	1.10
IMALAT	27.70	24.90	24.50
ENERJİ	0.80	0.80	2.20
ULASTIRMA	20.10	20.50	19.60
TURIZM	1.20	1.80	1.90
KONUT	30.80	34.30	34.20
EGITIM	0.20	0.20	0.20
SAGLIK	0.20	0.20	0.30
DIGER HIZMETL.	5.00	5.10	4.80
TOPLAM	100.00	100.00	100.00
TOPLAMIN %	40.00	40.00	41.00
GSMH'ya ORANI	7.36	7.46	7.67
KONUT YATIRIMI	2.26	2.56	2.65
PRODUKTIF YAT.	5.10	4.90	5.05

Kamu kesiminin imalat sanayiine yapacağı yatırımların 1985'de olduğu gibi 1986'da da önemli ölçüde azalması programlanmıştır. İmalat sanayiine yapılan yatırımların toplam kamu yatırımları içindeki payı 1985 yılında yüzde 15.3'den 1986'da yüzde 9.6'ya inecektir. Aynı şekilde enerji yatırımlarının payında da ve geçen sene başlayan düşüş bu seneye de devam edecektir.

1986 yılında da kamu kesiminin tarım, ulaştırma ve eğitim sektörlerine yapacağı yatırımların payında artış olacaktır.

KAMU KESİMİ YATIRIMLARI (%)

	1984	1985	1986
TARIM	8.80	7.20	9.00
MADENCİLİK	8.60	8.80	8.00
İMALAT	18.70	15.30	9.60
ENERJİ	25.90	23.70	20.30
ULAŞTIRMA	22.60	30.40	32.50
TURİZM	0.70	0.60	0.90
KONUT	2.30	1.80	1.40
EGİTİM	3.30	3.50	4.20
SAGLIK	1.30	1.10	1.50
DİĞER HİZMETL.	7.80	7.60	12.50
TOPLAM	100.00	100.00	100.00
TOPLAMIN %	60.00	60.00	59.00
GSMH'ya ORANI	11.04	11.18	11.04

Kamu yatırımları içinde KİT yatırımlarında nisbi bir azalma, fonlar ile Genel ve Katma Bütçe yatırımlarında bir genişleme gözlenmektedir. Mahalli idarelerin yatırımları da nisbi olarak artmaktadır.

KAMU YATIRIMLARININ DAĞILIMI

	1984	1985	1986
GENEL, KATMA	33.9	28.5	32.2
KİT	58.2	56.1	44.7
MAHALLI İDARE.	4.0	5.1	7.1
İLLER BANKASI	2.2	2.2	3.5
DOĞER SERMAYE	1.6	1.7	2.4
FONLAR	0.2	6.5	10.2
TOPLAM	100.0	100.0	100.0

4. Ödemeler Dengesi

1986 yılında ödemeler dengesinde çok sınırlı değişimler olacaktır. İhracatın 780 milyon dolar, ithalatın ise 715 milyon dolar artması planlanmıştır. Böylece dış ticaret açığı 1985'te 2.655 milyon dolardan, 1986'da 2.590 milyon dolara gerilemektedir. Aradaki fark 65 milyon dolardan ibarettir.

1986 yılında cari işlemler açığı 118 milyon dolar azalarak 1985 yılında 813 milyon dolardan 695 milyon dolara gerileyecektir.

Proje kredileri de dahil olmak üzere 1986 yılında 1.532 milyon dolarlık uzun vadeli kredi öngörülmüştür. 1984 ve 1985 yıllarında bu tür krediler 1050-1150 düzeyinde idi.

1986 yılında kullanılması öngörülen kısa vadeli sermaye hareketlerinin 653 milyon dolar (net) olması beklenmektedir.

Dış borç ve faiz ödemeleri ciddiyetini korumaktadır. Borç ödemeleri 3.450 milyon dolardan 3.556 milyon dolara yükselmektedir. Bunun 1.785 milyon doları faiz, 1.771 milyon doları anapara borç ödemesidir.

ODEMELER DENGESİ

(Milyon Dolar)

	1984 KESİN	1985 TAHMIN	1986 PROGRAM
1. IHRACAT (FOB)	7389	8270	9050
TRANSIT TİCARET	255	320	350
IHRACAT	7134	7950	8700
2. İTHALAT (FOB)	-10331	-10925	-11640
TRANSIT TİCARET	-193	-230	-240
İTHALAT	-10757	-11350	-12100
NAVLUN VE SİGORTA	619	655	700
DIS TİCARET DENGESİ	-2942	-2655	-2590
DİĞER MAL VE HİZMET GELİRLERİ:	2366	2950	3250
-TÜRİZM VE DİS SEYAHAT	548	1000	1150
-DİĞER GELİRLER	1818	1950	2100
DİĞER MAL VE HİZMET GİDERLERİ:	-2945	-3270	-3565
-TÜRİZM VE DİS SEYAHAT	-277	-400	-500
-FAİZ ÖDEMELERİ	-1586	-1700	-1785
-DİĞER GİDERLER	-1082	-1170	-1280
TOPLAM	-3521	-2975	-2905
KARSILIKSIZ TRANSFERLER (ÖZEL)			
GELİRLER:	1901	1950	2000
-MÜLTECİLERLE İLGİLİ TR.	0	0	0
-İSCİ GELİRLERİ	1807	1850	1900
-DİĞER GELİRLER	94	100	100
GİDERLER:	-16	-17	-20
KARSILIKSIZ TRANSFERLER (RESMİ)			
GELİRLER:	229	229	230
-İSCİ GELİRLERİ	74	50	50
-DİĞERLERİ	155	179	180
CARI İŞLEMLER DENGESİ	-1407	-813	-695
B. SERMAYE HAREKETLERİ (*)	193	253	594
ÖZEL YABANCI SERMAYE	113	115	180
PORTFOLYO YATIRIMLARI	0	0	0
DİĞER ÜZ. DÖN. SERM. HARK.	44	-700	-239
-KREDİ KULLANIMI	1151	1050	1532
-ANAPARA BORÇ ÖDEMESİ	-1107	-1750	-1771
KISA VADELİ SERM. HAREKETL.	36	838	653
C. NET HATA VE NOKSAN	317	0	0
D. ÖDEMELER DENGESİ FİNANSMANI	1002	760	450
E. DENGELERİ	-171	0	0
GENEL DENGELER	-66	200	349
F. REZERV HAREKETLERİ	66	-200	-349
-İMF	-141	-204	-313
-RESMİ REZERVLER	207	4	-36

(*) Rezerv Haric

5. 1986 Mali Yılı Bütçesi

1986 mali yılı bütçesi hazırlanırken 1986 yılında GSMH'nın yüzde 5.0, tarım kesiminin yüzde 3.0, sanayi sektörünün yüzde 5.5 ve hizmetler kesiminin yüzde 4.4 büyümesi öngörülmüştür. Böylece sektörlerin katma değerlerinin GSMH içindeki payları sırasıyla yüzde 17.5, yüzde 32.1 ve yüzde 50.4 olacaktır. 1986 yılında ekonomide serbest piyasa kurallarının tam olarak işlemesi, dış rekabete açılma, kaynak tahsislerinin etkinlik kriterlerine göre yapılması sağlanacaktır.

1986 yılı sonunda enflasyon oranının yüzde 25.0'a indirilmesi hedeflenmektedir. Ayrıca ekonomide öngörülen büyümeyi istikrar içinde sağlayacak, enflasyonu hedef alınan seviyeye indirecek bir para ve kredi politikası izlenecektir. Kaynakların etkin dağılımını temin eden ve iç tasarrufları arttıran faiz politikalarına devam edileceği belirtilmektedir.

Öte yandan KİT'lerin kârlı ve verimli çalışmaları yönündeki çabaların sürdürüleceği ve kalkınmada öncelikli yörelerin gelişme potansiyelinin harekete geçirilmesi yolunda çalışılacağı belirtilmektedir.

1986 bütçesinin, bütçe açığının azaltılmasını öngören, kamu harcamalarında azami tasarrufu gözetken, vergi gelirlerinin arttırılması ve vergi kayıp ve alacaklarının asgariye indirilmesini amaçlayan bir maliye politikası çerçevesinde hazırlandığı ilgililerce belirtilmiştir.

1986 yılı bütçesi hazırlanırken bazı önemli değişiklikler yapılmıştır. 1986 yılına kadar, bütçede iç ve dış borç hasılatı gelir, buna karşılık iç ve dış ana para geri ödemeleri gider olarak kaydedilmekte idi. Devlet borçlarının bütçe dışında ayrıca düzenlenmesi gerek uluslararası kuruluşlar, gerekse bazı ülkeler tarafından genel kabul görmüş bir husustur. Bütçe giderleri ile bütçe gelirleri arasında açık ve direkt ilişki kurulması ve borç idaresinin ayrı bir şekilde izlenmesi için 1986 yılı bütçesi bu yeni anlayışa göre düzenlenmiştir.

Bu çerçevede belirlenen konsolide bütçe giderlerinin bütçe gelirleri ile karşılanamayan kısmı bütçe açığı olarak mali yılın başında ortaya konmuş ve bu açığın net istikraz hasılatı ile kapatılacağı belirtilmiştir.

Bu yeni düzenleme ile:

- Bütçe giderlerinin vergi gelirleri ve vergi dışı diğer gelirlerle ne ölçüde karşılanabileceği açıkça ön plana çıkarılmış,

- Bütçe mukayesesi ve analiz tekniği bakımından uluslararası standartlara uygun bir gelişme sağlanmış,

- Bütçe açıklarının kapatılması için başvuru borçlanmanın maliyeti olan borç faizleri bütçe giderleri arasında muhafaza edilmiş,

- Özellikle, sağlanacak dış proje kredilerinin hem kullanışı, hem de geri ödemesi sırasında mükerrer olarak bütçeye yazılması önlenmiş,

- Böylece devlet borçlarının yönetimi ayrıca ve daha açık şekilde ortaya konmuş olacaktır.

1986 yılı konsolide devlet bütçesi uygulanmakta olan istikrar politikaları 1986 program hedefleri ve geçmiş yıl uygulamaları birlikte dikkate alınarak Meclis'e 7 trilyon 254.4 milyar TL. olarak teklif edilmiştir. Bu ödenegin ekonomik bazda dağılımı şöyledir:

	Milyar TL.	Bütçe içinde- ki Payı %
Cari Hizmet Ödenekleri	3.048	42.0
Personel	1.550	21.0
Diğer Cari	1.498	21.0
Yatırım Ödenekleri	1.303	18.0
Transfer Ödenekleri	2.903	40.0

KONSOLIDE BUTCENIN GSMH'ya ORANI

	1984	1985	1986
HARCAMALAR	17.6	18.3	19.9
CARI	8.2	7.9	8.4
PERSONEL	4.5	4.3	4.3
DİĞER CARI	3.6	3.6	4.1
YATIRIM	4.1	3.7	3.6
TRANSFER	5.4	6.7	8.0
GELİRLER	15.2	16.4	18.5
GENEL BUTCE	14.8	15.9	18.1
VERGİ	12.6	13.1	15.8
VERGİ DIŞI NORMAL	1.9	2.4	2.1
ÖZEL GELİR VE FONLAR	0.2	0.5	0.3
KATMA BUTCE	0.4	0.5	0.4
GELİR GİDER FARKI	-2.5	-1.9	-1.4
BORÇ ÖDEMESİ	0.3	2.0	4.3
DIS	0.2	1.2	1.9
İC	0.1	0.8	2.5
BORÇLANMA	2.8	3.9	5.7
DIS	1.1	2.0	0.7
İC	1.6	1.8	5.0

1986 yılında harcamalarda önemli bir artış hedeflenmiştir. Bu artış cari, diğer cari ve transfer harcamalarından kaynaklanmaktadır. Gelirlerde ise harcamalardan daha büyük bir artış hedeflenmiştir. Böylece gelir gider farkı 1984 yılında GSMH'nın yüzde 1.9'dan, 1986'da yüzde 1.4'e gerileyecektir.

Borç ödemesinin 1986 yılında büyük bir artış göstererek ve 1984'te GSMH'nın yüzde 0.3'ünden, 1985'te yüzde 2'ye, 1986'da yüzde 4.3'e yükselmesi hedeflenmiştir.

Borçlanma gelir ve gider farkından ve borç ödemelerinden kaynaklanmaktadır. Borçlanmanın GSMH içindeki payı 1984 yılında yüzde 2.8'den 1985'te yüzde 3.9'a ve 1986 yılında yüzde 5.7'ye yükselecektir.

1986 yılında konsolide bütçe gelirlerinin 6 trilyon 750 milyar liraya ulaşması hedeflenmiştir. Bu hedef uygulanan istikrar politikaları öngörülen ekonomik gelişme ve yıl içindeki idari düzenlemeler dikkate alınarak tespit edilmiş bulunmaktadır. Gelir tahminleri yapılırken, ekonominin gidişini etkileyen unsurlar gelir tahsilatındaki trendler, vergi kanunlarında yapılan değişiklikler ve başvurulacak diğer tedbirler ayrı ayrı incelenerek değerlendirilmiştir.

KONSOLIDE BUTCE GELİR-GIDERLERİNİN 1985 YILI TAHSİ
1986 YILI BUTCE TAHMINİ VE ARTIŞ YÜZDELERİ

GELİRİN CESİDİ	(MİLYON TL)		
	1985 YILI TAHSİLAT TAHMINİ	1986 YILI BÜTÇE TEKLİFİ	% DEĞİŞİM
KONSOLIDE BÜTÇE GELİRLERİ	4285000	6750000	57.5
GENEL BÜTÇE GELİRLERİ	4175000	6600000	58.1
VERGİ GELİRLERİ	3695000	5750000	55.6
GELİRDEN ALINAN VERGİLER	1810000	2800000	54.7
SERVETTEN ALINAN VER.	57000	60000	5.3
MAL VE HİZMETLERDEN ALINAN VERGİLER	975000	1825	-99.8
DISİ TİCARETTEN ALINAN VERGİLER	643000	940000	46.2
KALDIRILAN VERGİ ARTIKLAR	210000	125000	-40.5
VERGİ DISİ NORMAL GELİRLE	400000	750000	87.5
KURUMLAR HASILATI VE DEV.PAY.	39100	45790	17.1
DEVLET PATRİMUVANIN GELİR	32150	44560	38.6
FAİZLER, TAVİZ VE İKRAZ GERİ ALI.	32250	38000	17.8
CEZALAR	98000	124000	26.5
CESİTLİ GELİRLER	198500	497650	150.7
ÖZEL GELİRLER VE FONLAR	80000	100000	25.0
ÖZEL GELİRLER	75000	40000	-46.7
FONLAR	5000	60000	1100.0
DİĞER GELİRLER İÇ İSTİKRAZ			
KATMA BÜTÇE GELİRLERİ	110000	150000	36.4
KONSOLIDE BÜTÇE HARCA.	4915000	7251000	47.5
CARİ	2075000	3046500	46.8
PERSONEL	1225000	1550000	26.5
DİĞER CARİ	850000	1496500	76.1
YATIRIM	870000	1295000	48.9
TRANSFER	1970000	2910000	47.7
GELİR-GİDER FARKI	-635000	-501500	-21.0
EMANET VE AVANSLARDA NET DEĞİŞME	100000		
NAKİT ACIĞI	-535000	-501500	-6.3

(1) 8 AYLIK TAHSİLAT SONUÇLARINA GÖRE YAPILAN TAHMİN
NOT: 1985 VE 1986 YILLARININ AYNI BAZDA KARŞILAŞTIRILMIŞ
MÜMKÜN KILMAK ÜZERE 1985 YILI GELİRLERİNE 520 MİLYAR
LİRA İÇ İSTİKRAZ VE 200 MİLYAR LİRA ÖZEL GELİRLER OLMAK
ÜZERE TOPLAM 720 MİLYAR TL DAHİL EDİLMEMİŞTİR

Konsolide bütçede gelir gider farkı 501 milyar TL. olarak belirlenmiştir. Ayrıca genel muhasebe kanununun amir hükmü gereği gerektiğinde yarısına kadar artırabilmek kaydıyla, 1986 yılı için 1 trilyon 600 milyar liralık borçlanma akdedilmesi hususunda yetki talep edilmiştir.

Ek 1: TUSİAD 1986 TAHMİNLERİ

1986 yılında tarım katma değeri yüzde 2.7, sanayi katma değeri yüzde 6.5, inşaat katma değeri yüzde 4.0, ve hizmetler katma değeri yüzde 4.7'lik bir gelişme kaydedecektir. Gayri Safi Milli Hasıla büyüme hızı yüzde 4.6-5.0 olması beklenmektedir.

Toplam sabit sermaye yatırımları yüzde 5, toplam tüketim ise yüzde 4.6 artacaktır.

İhracaat ve ithalat 8.5 ve 12.3 milyar dolar olacaktır. Üçer aylık tahminlerimize göre ihracaatta ilk ve son üç aylık dönemlerde, ithalatıta ise son üç aylık dönemde önemli artışlar beklenmektedir.

Enflasyon oranının yüzde 38 olacağı tahmin edilmektedir. Ancak vergi gelirlerinde önemli artışlar ve harcamalardaki kısmalar ile enflasyon oranının yüzde 30'a düşebileceği düşünülebilir.

Milli gelirin üç aylık dönemler itibariyle geçici tahmini de ilk defa burada verilmektedir. Önümüzdeki yılın ilk iki üç aylık döneminde sanayi üretiminde, üçüncü üç aylık döneminde ise tarım sektörü üretiminde gelişmeler görülmektedir. Bunlara bağlı olarak milli gelirin ilk üç aylık dönemdeki "yıllık büyüme" oranı yüzde 3.85, üçüncü üç aylık dönemdeki "yıllık hızı"nın ise 6.14 olması beklenmektedir.

KATMA DEĞER

% Büyüme	
	1986 Tahmin
Tarım	2.7
Sanayi	6.5
İnşaat	4.0
Hizmetler	4.7
GSMH	4.8

YATIRIM-TÜKETİM

% Büyüme	
	1986
Toplam Sabit Sermaye Yatırımları	5.0
Toplam Tüketim	4.6

DIŞ TİCARET

	1985 Yılı Gerçekleşme Tahmini	I. 0ç Aylık Dönem	II.0ç Aylık Dönem	III.0ç Aylık Dönem	IV.0ç Aylık Dönem	Yıllık Toplam
İhracat (Milyon \$)	8.000	2.231	1.890	1.752	2.627	8.500
İthalat (Milyon \$)	11.400	2.946	2.991	2.940	3.423	12.300

ENFLASYON ORANI
(0ç Aylık Dönemler
İtibariyle Yıllık Oran)

	I. 0ç Aylık Dönem	II.0ç Aylık Dönem	III.0ç Aylık Dönem	IV.0ç Aylık Dönem	Yıllık Ortalama
Enflasyon Oranı (DİE)	38.4	38.6	37.8	37.1	38.0

MİLLİ GELİRDE BÜYÜME ORANI
(0ç Aylık Dönemler İtibariyle Yıllık Oran)

	I. 0ç Aylık Dönem	II.0ç Aylık Dönem	III.0ç Aylık Dönem	IV.0ç Aylık Dönem	Yıllık Ortalama
Tarım	1.35	1.89	4.86	2.7	2.7
Sanayi	6.70	6.70	6.11	6.50	6.5
İnşaat	3.08	4.64	4.24	4.04	4.0
Hizmetler	3.77	4.31	6.11	4.71	4,7
GSMH	3.85	4.40	6.14	4.80	4.8

EK II: ÖNEMLİ BAZI DEĞİŞKENLERİN
MEVSİMLİK DALGALANMA ENDEKSLERİ

	I Ocak Şubat Mart	II Nisan Mayıs Haziran	III Temmuz Ağustos Eylül	IV Ekim Kasım Aralık
İmalat Sanayi Üretimi (Devlet)	98.65	103.74	97.96	99.65
İmalat Sanayi (Özel)	106.88	102.70	91.32	99.10
İmalat Sanayi (Toplam)	103.37	102.67	94.36	99.59
İnşaat Ruhsat Sayısı	76.82	115.88	107.59	99.70
TİBK Ay Sonlarında Kayıtlı İssiz Sayısı (erkek)	101.90	104.89	97.27	95.94
İhracat (dolar)	105.02	88.94	82.46	123.57
İthalat (dolar)	95.80	96.50	94.74	112.96
İhracat Fiyat Endeksi (dolar)	100.79	97.80	100.40	102.02
İthalat Fiyat Endeksi (dolar)	101.46	93.32	103.51	101.71
Dış Ticaret Hadleri (dolar)	99.51	103.90	97.01	99.58
ABD Dolar	102.56	101.18	100.65	95.61
TEFİ (DİE)	100.99	101.61	99.57	97.83
TEFİ (HDTM) genel	100.75	102.11	99.21	97.93
TEFİ (HDTM) gıda	102.07	102.65	97.94	97.34
TEFİ (HDTM) sanayi hammadde	99.33	101.40	100.65	98.62
İTO Ücretliler Geçinme Endeksi	104.64	104.29	95.38	95.65
Genel Bütçe Gelirleri Tahsilatı	103.75	86.86	94.09	115.31
Dolaşıma Çıkan Para	96.73	95.60	101.43	106.24
Parasal Taban	98.86	97.02	100.50	103.61
Para Arzı (M1)	97.31	97.04	99.80	105.85
Para Arzı (M2)	99.16	98.50	99.54	102.81

Ek III. TüsiAD BEKLENTİ ANKETİ SONUÇLARI

Türk ekonomisindeki gelişmeleri daha gerçekçi olarak ve yakından izleyebilmek amacıyla 1985 ortalarında TüsiAD üyeleri ve ekonomik değerlendirme yapan öğretim kurumları elemanlarının katıldığı bir anket düzenlenmiş ve sonuçları değerlendirilmiştir.

TüsiAD anket sonuçlarına göre "geleceği tahmin" oldukça önemli bir uğraşıdır. Cevaplayanların yüzde 84'ü kuruluşlarında tahmin ile uğraşan özel grup veya kişilerin bulunduğunu belirtmişlerdir. Grup büyüklüğü ortalama olarak 4 kişidir. Cevaplayanların yüzde 20'si piyasa araştırmalarını, yüzde yirmisi geçmiş yıl verileri ile kıyaslamayı, yüzde 40'ı ise istatistik teknikler, regresyon korelasyon, zaman serisi analizi gibi yöntemlerden bir veya daha fazlasını kullanmaktadırlar. Kendi tahminleri yanında TüsiAD gibi kuruluşların tahminlerinden de yararlanıldığı belirtilmektedir.

Temmuz 1985'de cevaplanan anketlere göre 1986 yılı büyüme hızı 5.1, imalat sanayi büyüme hızı 7.0, enflasyon oranı ise 34 olacaktır. 1986 yılında ihracatın 8, ithalatın 13 milyar dolara yükselmesi ve yıl sonunda doların 860 TL düzeyine gelmesi beklenmektedir.

1985 yılında en önemli sorun olarak enflasyon görünmektedir. Enflasyon, işsizlik ve gelir dağılımı en önemli üç sorunu oluşturmaktadırlar. Büyüme, dış ticaret açığı ve konut sorunları ikinci önemli üç sorunu olarak görülmektedirler. Cevaplayanların yüzde 68'i işsizliği en önemli üç sorun arasında göstermişlerdir. 1989 yılında ise en önemli sorunun işsizlik olacağı yolunda beklentiler vardır. Tabloda ortalama sıra ve önem endeksi verilmiştir. Anket formunda her sorun için sıralama istenmişti. Verilen sıralama değerleri kullanılarak ortalama sıra rakamları hesaplanabilir. Örneğin, herhangi bir ekonomik sorunu 10 kişi birinci, 20 kişi ikinci ve 70 kişi üçüncü sırada gösterebilirler. Ortalama sıra $2.5 (10 \times 1 + 20 \times 2 + 70 \times 3) / 100$ olacaktır. 1989 yılı için cevaplayanların yüzde 3.8'i enflasyonu birinci sırada düşünmüşlerdir. Sekizinci sıraya girebileceği de öngörülmüştür. Bu yüzden ortalama sırası 3.17 olmaktadır. Ortalama sıralar kullanılarak "önem endeksi" hesaplanabilir. Burada baz olarak enflasyon alınmıştır. Enflasyon sırasının diğer sorunlara ait ortalama sıra değerinin 100 ile çarpımı "önem endeksi" olarak tanımlanmıştır. Buna göre ortalama sırası 3.54 olan işsizliğin önem endeksi $29.4 (1/3.54 \times 100)$ olacaktır. Önem endeksi yardımı ile sadece sorunun sırasını değil, baz alınan başka bir soruna göre önemi de görülebilmektedir. 1989 yılında ilk üç sorun yine enflasyon, gelir eşitsizliği ve işsizlik olmaya devam edecektir. Ancak işsizlik sorunu daha büyük önem kazacaktır. İşsizliğin ortalama sırası 2.42, enflasyonu göre önemi ise 131 olacaktır.

Cevaplayanların tamamı 1985-1989 döneminin 1980-1984 dönemine göre daha "başarılı" olmasını beklemektedirler. Yüzde 92'si rekabetçi bir ortamda daha verimli ve kaliteli bir üretim yapısına kavuşacağımız fikrine katılmaktadırlar. Cevaplayanların yüzde 80'ni yatırım ve teknoloji transferi, yüzde 64'ü ise ihracat konusunda yabancı sermayeli kuruluşlar ile işbirliği yapmayı düşünmektedirler.

Sabit sermaye yatırımını olumsuz etkileyen faktörlerin başında "yüksek faiz" gelmektedir. Bunu iç talep, ekonomik-politik istikrarsızlık, alt yapı ve kredi yetersizlikleri takip etmektedir.

Geleceği Tahmin ile Uğraşan Kişi Sayısı

<u>Kişi</u>	<u>Yüzde</u>
0	16
1-4	36
5-9	24
10	24

Geleceği Tahminde Kullanılan Yöntemler

<u>Yöntem</u>	<u>Kullanan Kuruluş Yüzdesi</u>
Piyasa araştırması	20.0
Geçmiş yıl verileri ve kıyaslama	20.0
Regresyon, korelasyon	20.0
İstatistiksel Yöntemler	32.0
Zaman serisi analizi	12.0

Tahminlerden Yararlanılan Kuruluşlar

<u>Kuruluş</u>	<u>Yüzde</u>
TÜSİAD	38.5
Diğer	46.2

TÜRKİYE EKONOMİSİ İLE İLGİLİ BEKLENTİLER(*, **)

	<u>1985 Yılı</u>	<u>1986 Yılı</u>
I. Gelir/Üretim/Yatırım		
1)GSMH(sabit fiyatlarla) büyüme oranı	5.0	5.1
2)İmalat San.(sabit fiyatlarla) büyüme oranı	6.4	7.0
3)İnşaat Ruhsat Sayısı Artış Oranı	10.0	10.0
4)Sabit Sermaye Yatırımı Büyüme Hızı	7.0	7.0
II. Dış Ekonomik Durum		
5)İhracat (Milyar \$)	8.0	9.0
6)İthalat (Milyar \$)	11.5	13.0
7)Döviz Kurulu(TL/\$) (Dönem Sonu)	63.0	86.0
8)İşçi Dövizleri Toplamı (Milyar \$)	2.0	2.3
III. Ücret/Faiz/Fiyat		
9)Enflasyon Oranı (%)	43.0	34.0
10)Vadeli Mevduat Faiz Oranı	50.0	44.0
11)Ticari Kredi Faiz Oranı (1 yıldan az vadeli)	65.0	55.0
12)Külçe Altın Fiyatı (gr.) (Dönem sonu)	6400	8500
13)SSK Ortalama Ücret Haddi Büyüme Oranı	30.0	30.0
IV.Maliye/Para/Kredi		
14)Toplam Vergi Gelirleri Büyüme Oranı	40.0	35.0
15)Para Arzı (M2) Büyüme Oranı	39.0	33.0
16)Bütçe Açığı Toplamı (Milyar TL.)	1.200	550
17)Banka Kredileri Artış Oranı	20.0	20.0
18)Vadeli Mevduat Artış Oranı	40.0	27.0

* Ortanca değerler(cevaplayanların yarısı tabloda verilenin altında, diğer yarısı ise üstünde değerler vermişlerdir.)

** Temmuz 1985 tahminleri

Yabancı sermayeli kuruluşlar ile işbirliği
yapmayı düşünenlerin yüzdesi

işbirliği
alanı

Yatırım	80.0
İhracat	64.0
Teknoloji transferi	80.0

1985-1989 döneminin 1980-1984 dönemine kıyasla
daha "başarılı" olacağını bekleyenlerin yüzdesi

1985-1989 dönemi daha başarılı	100.0
1980-1984 dönemi daha başarılı	0.0

Rekabetçi bir ortamda daha verimli ve kaliteli
bir üretim yapısına kavuşacağımıza inananların yüzdesi

inananlar	92.0
inanmayanlar	8.0

En Önemli Üç Sorun Arasında
Gösterilme Yüzdeleri

	<u>1985</u>	<u>1989</u>
Enflasyon	100	58
İşsizlik	68	88
Gelir eşitsizliği	36	55
Büyümenin yavaşlaması	20	40
Dış ticaret açığı	24	21
Konut sorunu	16	8
Enerji darboğazı	20	21
Bürokrasi	12	8
Döviz darboğazı	8	0

Önemli Ekonomik Sorunlar

	<u>1985 ortalama sıra</u>	<u>Önem Endeksi</u>	<u>1989 Ortalama Sıra</u>	<u>Önem Endeksi</u>
Enflasyon	1.04	100.0	3.17	100.0
İşsizlik	3.54	29.4	2.42	131.0
Gelir eşitsizliği	4.32	24.1	3.46	91.6
Büyümenin yavaşlaması	5.24	19.8	4.23	74.2
Dış ticaret açığı	5.06	20.6	5.38	58.2
Konut sorunu	6.00	17.3	5.67	55.2
Enerji darboğazı	6.44	16.7	6.31	50.2
Bürokrasi	6.36	16.4	7.31	43.9
Döviz darboğazı	7.34	14.6	6.94	45.7

Sabit Sermaye Yatırımını Olumsuz
Etkileyen Faktörler

	Ortalama Sıra	Önem Endeksi
Yüksek faiz	1.58	100.0
İç talep yetersizliği	3.34	47.3
Altyapı yetersizliği	4.24	37.3
Kredi yetersizliği	4.54	34.8
Ekonomik-Politik istikrarsızlık	4.00	39.5
Dış talep yetersizliği	4.66	33.9
Enerji darboğazı	5.44	29.0

1985 YILI EKONOMİK ÖNLEMLERİ

- 1 Ocak İhracat teşviklerinin kapsamı daraltıldı. Teşvik belgelerinin süresi altı aydan oniki aya yükseltildi.
- Merkez Bankası, faiz farkı iadesi fonunun kapsamı genişletilerek 1985 yılı itibariyle uygulamaya konulan kaynak kullanımı destekleme fonundan verilen primler belirlendi. Primler ihracatta bankalar aracılığıyla ihracatçıya 600 milyon liranın üzerindeki yatırımlarda yatırımcıya verilecek.
 - Merkez Bankası, reeskont oranlarını yükseltti. Yatırım kredilerinde sabit faiz uygulanmasına geçildi.
- 19 Ocak Taşkömürü satış fiyatlarının yeniden tespitine dair Bakanlar Kurulu kararı yayınlandı.
- 24 Ocak Yurt dışına çıkışlarda uygulanacak esaslar hakkındaki kararda değişiklik yapıldı.
- 27 Ocak 1985 yılı ithalat rejimi ek kararı yürürlüğe konuldu.
- 3 Şubat Kurumlar vergisinin döviz gelirlerine uygulamasındaki istisnalara açıklık getirildi. Kıymetli madenler, mal karşılığı ithal edilmeleri halinde kurumlar vergisi istisnasından yararlanacak.
- Gübre satış fiyatlarına ortalama yüzde 20 zam yapıldı.
- 6 Şubat Ege ekici tütün piyasasında baş fiyat 710 TL. olarak açıklandı.
- 8 Şubat Kaynak kullanımı destekleme fonu kullanım esasları belirlendi.
- 12 Şubat AET'nin Türk tarım ürünlerine uygulayacağı indirimin üçüncüsü yürürlüğe girdi. Bu yıl yürürlüğe giren yüzde 20'lik indirimle toplam indirim oranı yüzde 80'ne ulaştı.
- 17 Şubat Akaryakıt fiyatlarına zam yapıldı. Normal benzinin litresi 210 TL.sına, gazyağı ve motorin ise 150 TL.sına yükseldi.
- 26 Şubat Garantisiz ticari borçların tasfiyesiyle ilgili olarak firma bazında 50 bin dolar veya eşitine kadar olan alacaklar Şubat ayı sonuna kadar bir defada ödenecek.

- 1 Mart Gümrük tarifeleri ve ticaret genel anlaşmasının bazı maddelerinin tefsiri ve uygulanmasıyla ilgili anlaşmaya Türkiye'nin katılması onaylandı.
- Kamu arazisinin yatırımların tahsisine dair yönetmeliğin bazı maddelerinde değişiklik yapıldı.
- 2 Mart Öcretlilere vergi iadesi hakkındaki kanunun bazı maddeleri değiştirildi ve vergi iade oranları yükseltildi.
- Merkez Bankasının reeskont ve avans işlemlerinde uygulanacak faiz oranlarına ilişkin tebliğinde değişiklik yapıldı.
- 10 Mart Şeker pancarı, baş fiyatı kilo başına 11.50 TL. olarak açıklandı.
- Yabancı sermayenin Türkiye'ye gelişini hızlandırmak amacıyla yeni kararlar alındı. Türkiye'ye yerleşmemiş olan yabancı uyruklu özel ve tüzel kişiler, Türkiye'de elde ettikleri kâr payları, kurumlardan elde ettikleri kazanç payları, menkul sermaye iradları, gelir vergisinden muaf tutuldu. Kurum kazançlarının daha önce yüzde 60 olarak uygulanan vergileme oranı ise yüzde 40'a indirildi.
- 14 Mart Antalya ve Mersin serbest bölgelerinin sınırlarıyla ilk safhada işletmeye açılacak alanları tespit edildi.
- 18 Mart Devlet Yatırım Bankası tarafından çıkarılarak, Kamu İktisadi Teşebbüsleri ile diğer gerçek ve tüzel kişilere satılan tahvillerin faiz oranı değiştirilmeyerek bu yıl içinde yüzde 30 olarak belirlendi.
- 20 Mart Merkez Bankasının mevduat munzam karşılıkları tebliği yayınlandı.
- 3 Nisan Çekle ödemelerin düzenlenmesi ve çek hamillerinin korunması hakkındaki esaslar düzenlendi.
- 4 Nisan Nakit karşılığı sermaye arttırımında yeniden değer artışı fonunun tabi tutulacağı işlem hakkındaki tebliğ yürürlüğe girdi.
- 6 Nisan Dış krediler kur farkı tesisine dair Türk parası kıymetini korumu hakkındaki 31 sayılı kararın yürürlüğe konması kararlaştırıldı. Kur farkı fonundan yararlanılacak kredilerin faizi yüzde 35 olarak belirlendi.
- Uluslararası ihalelere ilişkin genel esaslar belirlendi.

- 14 Nisan İhracatın finansmanı amacıyla bankalara kullandırılan prefinansman ve döviz kredilerine çeşitli vergi, resim ve harç istisnası tanındı.
- 17 Nisan Akaryakıt tüketim fonundan belediyelere ayrılan payın dağıtımı hakkındaki yönetmelik yayınlandı.
- 19 Nisan Katma değer vergisi genel tebliği yayınlandı.
- Kurumlar vergisi genel tebliği yayınlandı.
- 22 Nisan Toplu konut kanunu uygulama yönetmeliği yayınlandı.
- 24 Nisan DPT 1985 yılı teşvik kararını düzenleyen tebliğde değişiklik yaptı. Yeni düzenlemeyle yatırım indiriminden yararlanmak için yapılan başvuru süresi uzatıldı.
- 27 Nisan Büyükşehir belediyelerine genel bütçe vergi gelirleri tahsilatı toplamı üzerinden yaratılacak pay oranı yüzde 3'ten yüzde 5'e çıkarıldı.
- 28 Nisan Toplu konut alanlarının tespiti, inşaata hazır hale getirilmesi, kredilendirme ve toplu konut fonunun diğer kullanma sahalarına ilişkin esas ve usuller belirlendi.
- 2 Mayıs Bankalar Kanununun bazı maddelerinin değiştirilmesine ilişkin 28 ve 70 sayılı KHK'ler kanunlaştı.
- Petrol ürünlerine zam yapıldı.
- 3 Mayıs Hububat ürünlerinin avans mahiyetindeki baş alım fiyatları belirlendi.
- 4 Mayıs Dizel motoru ithali hakkındaki kararı yürürlüğe girdi.
- 5 Mayıs Prefinansman kredilerinde vergi istisnası getirildi.
- Dizel motor ithalinde gümrük vergisi yüzde bire düşürüldü.
- Hububat destekleme fiyatları ortalama yüzde 40 oranında artırıldı.
- 8 Mayıs Yaş çay yaprağı alım kampanyası 140 TL. baş fiyatla açıldı.
- Toplu konut kanununda değişiklik yapıldı.
Tüketilen elektrik enerjisi satış bedelinin en fazla yüzde 10'luk miktarı fona kesilecek
- 9 Mayıs Yeni imar kanunu Resmi Gazetede yayınlandı.
- 12 Mayıs İkinci Boğaz Köprüsü ihalesine ilişkin sözleşme imzalandı.

- 17 Mayıs İhracatta vergi iadesi listelerinde yer alan bazı mamuller sıfır vergi iadesi listesine aktarıldı.
- İthaline müsaade edilmeyen, müsaadeye tabi ve fon ödenerek ithal edilecek maddeler listelerinde değişiklikler yapıldı.
- 18 Mayıs 1985 yılı ithalat rejimi kararına ek karar yürürlüğe konuldu.
- Gümrük vergi nispetlerinde ilave ve değişiklikler yapıldı.
- 4 Haziran 1319 sayılı Emlak Vergisi Kanununda değişiklik yapıldı. Köylerdeki meskenlerden bina değerinin 2 milyon TL.sı vergiden muaf tutuldu.
- 15 Haziran Yeni maden kanunu yayınlandı.
- Serbest bölgelerin düzenlenmesine ilişkin kanun yayınlandı.
- 19 Haziran İthalde alınacak damga resmi oranı yüzde 4 olarak tespit edildi.
- Memur maaş katsayısı 46'dan 49'a çıkarıldı. Yakacak yardımı ise 15.500 TL.sına yükseltildi.
- 27 Haziran KDV'nin bazı mükelleflere uygulanan telafi edici vergilendirme uygulaması 10 Ocak 1986'dan itibaren sona erecek.
- 28 Haziran Finansman sağlamaya yönelik finansal kira esasları düzenlendi.
- Tanıtma fonu kuruldu ve milli piyango teşkilatına dair kanuna yeni eklemeler yapıldı.
- Temel gıda maddelerinin KDV nispeti 1 Temmuz 1985'ten geçerli olmak üzere 31 Mayıs 1986'ya kadar yüzde 0, 31 Mayıs 1986'dan itibaren yüzde 3 olarak uygulanacak.
- 29 Haziran Kaynak kullanımı destekleme fonu hakkındaki kararda değişiklik yapıldı.
- Bankalar döviz alış satış kurlarını serbestçe tespit edebilecekler.
- Akaryakıt perakende fiyatları yeniden belirlendi.
- Kaynak kullanımı destekleme fonu kesintisi yüzde 10'na çıkarıldı.
- Mevduat munzam karşılık oranı yüzde 21'den yüzde 20'ye indirildi.
- Merkez Bankası reeskont ve avans işlemlerinde uygulanacak faiz oranlarında değişiklik yapıldı.
- Bankalarca mevduat kabulünde verilecek, yıllık faiz oranları yeniden belirlendi.

- 30 Haziran İlk defa ihracat belgesi almak üzere başvuran gerçek kişilere bir yıl süreli geçici ihracat belgesi verilecek.
- 1 Temmuz Katma değer vergisi fonu tesis edildi.
- İstihdamı Geliştirme Yüksek Koordinasyon Kurulu teşkil edildi.
- 2 Temmuz Kaynak kullanımı destekleme fonu kullanma esaslarına ilişkin tebliğ ile ihracatı teşvik tebliğinde bazı değişiklikler yapıldı.
- 17 Temmuz Dış krediler kur farkı kapsamındaki kredilerin faizi yıl sonuna kadar yine yüzde 35 olarak uygulanacak.
- Buğday, arpa, mısır ihracatında alınan destekleme ve fiyat istikrar primleri düşürüldü.
- 21 Temmuz Katma Değer Vergisi mükelleflerinin ödeme kaydedici cihazları kullanmaları mecburiyeti hakkındaki kanunla ilgili tebliğ yayınlandı.
- 1 Ağustos Öcretlilere Vergi İadesi genel tebliği yayınlandı.
- Bankalarca mevduat kabulünde verilecek yıllık faiz oranları hakkındaki tebliğ yayınlandı.
- TC Merkez Bankası'nca, mevduat karşılıkları tebliği yayınlandı. Mevduat munzam karşılık oranı yüzde 20, uygulanacak faiz oranı 3 Ağustos 1985'ten itibaren yüzde 0.350'dir.
- 10 Ağustos 1985 yılı ürünü kütlü pamuk, çekirdeksiz kuru üzüm, kuru incir, ayçiçek tohumu ve soya fasulyesi destekleme alım fiyatları ve alım esasları hakkındaki tebliğler yayınlandı.
- Pamuk, fındık, çekirdeksiz kuru üzüm ve kuru incir ihracatından alınan destekleme ve fiyat istikrar fonu primleri yeniden belirlendi.
- 22 Ağustos 1985 yılı ithalat rejimi çerçevesinde 1985'de uygulanacak gümrük vergi oranları listesinde bazı ilave ve değişiklikler yapıldı.
- Maden Kanununun uygulamasına ilişkin yönetmelik yürürlüğe girdi.
- Fon ödemek suretiyle ithal edilecek maddeler listesinde ilave ve değişiklikler yapıldı.
- 23 Ağustos 1 Eylül 1985'ten geçerli olmak üzere amme alacağının ödeme süresi içinde ödenmeyen kısmına uygulanacak gecikme zammı oranları yeniden belirlendi.
- Mevduat munzam karşılıklarına haftalık yüzde 0.3125 oranında faiz uygulanacak.

- 24 Ağustos Kimyevi gübrenin satış fiyatları yeniden belirlendi.
- Gümrük hattı dışı, eşya satış mağazaları ve depolarının kuruluşu, işleyişi ve eşya satışı esasları belirlendi.
- 31 Ağustos Gümrük Kanunu uyarınca yapılan erteleme işlemlerinde yıllık yüzde 54.0 oranında faiz uygulanacak.
- 2 Eylül Şeker satış fiyatları yeniden belirlendi.
- 4 Eylül TEK dışındaki kuruluşlara elektrik enerjisi üretim tesisi kurma ve işletme izni verilmesi esaslarını belirleyen yönetmelik yürürlüğe konuldu.
- 7 Eylül Serbest bölge müdürlüklerinin kuruluş, görev yetki ve çalışma esasları ilk serbest bölgelerde TL.sıyla yapılabilecek ödemelere dair karar yürürlüğe konuldu.
- 12 Eylül Kaynak kullanımı destekleme fonu hakkındaki karar yürürlüğe girdi.
- 24 Eylül Çekle ödemelerin düzenlenmesi ve çek hamillerinin korunması hakkındaki tebliğ yayınlandı.
- 28 Eylül Finansal kiralama işlemlerinde bulunacak şirketlerin kuruluş ve şube açmaları ile denetlenmelerine ilişkin yönetmelik yayınlandı.
- Finansal kiralama kanununa göre kiralama konusu edilen malların gümrük vergi ve resimlerinin teminata bağlama usul ve esaslarını belirleyen yönetmelik yayınlandı.
- 29 Eylül Bazı mamullerin ihracatta vergi iadesi kararına bağlı sıfır vergi iadesi listesinden çıkarılması hakkındaki tebliğ yayınlandı.
- 8 Ekim 1985 yılı satışları veya gayri safi iş hasılatı 60 milyon lirayı aşan mükelleflerin ödeme kaydedici cihazları kullanma mecburiyeti 1 Ocak 1986'dan itibaren başlayacak.
- 10 Ekim Gümrük giriş tarife cetvelinde bazı düzeltmeler yapıldı.
- 11 Ekim Özel sektöre de Sovyetler Birliği'ne fındık ihraç etmeleri imkanı sağlandı.

12	Ekim	Antalya ve Mersin Serbest Bölge Yönetmelikleri yürürlüğe girdi.
17	Ekim	Fon ödemek suretiyle ithal edilecek müddeler listesinde bazı ilaveler ve değişiklikler yapıldı.
21	Ekim	Soya, pamuk, ayçiçek, palmist yağları için fona ödenecek miktarlar yeniden belirlendi.
23	Ekim	1985 yapı birim maliyetleri tespit edildi.
24	Ekim	Akaryakıt perakende fiyatları yeniden belirlendi.
26	Ekim	Yatırım malları imalatı Teşvik Fonu kurulması hakkındaki karar yürürlüğe konuldu. - 1984 ve daha eski yıllar ürünü tütün ihracatından alınacak destekleme ve fiyat istikrar fonu primleri yeniden belirlendi. - Daha önce belirlenmiş olan mevduat faiz oranları 1 Kasım 1985 tarihinden itibaren açılacak mevduat hesapları için de geçerli olacak
7	Kasım	1985 yılı ithalat rejimi kararına ek kararın yürürlüğe konulmasına ilişkin karar yayınlandı.
11	Kasım	1986 yılı programının uygulanması, koordinasyonu ve izlenmesine dair Bakanlar Kurulu kararının yatırımların ve döviz kazandırıcı hizmetlerin teşviki ve yönlendirilmesine ait esasları belirleyen Bakanlar Kurulu kararı yayınlandı.
19	Kasım	Dış ticarete standardizasyonla ilgili sirkülerler yayınlandı.
21	Kasım	3182 sayılı Bankalar Kanununa ilişkin tebliğ yayınlandı.
4	Aralık	Maliye ve Gümrük Bakanlığı'nın 165 no.lu Vergi Usul Kanunu Genel Tebliği yayınlandı.
7	Aralık	Sanayi ve Ticaret Bakanlığı'nın TSE ile ilgili tebliği yayınlandı.
10	Aralık	T.Şeker Fabrikaları A.Ş.'nin şeker ihraç ve ithal yapmak üzere görevlendirilmesine ilişkin Bakanlar Kurulu kararı yayınlandı. - SSK kanununa göre hak sahiplerine ödenmekte olan Sosyal Yatırım Zammı miktarının arttırılmasına dair Bakanlar Kurulu kararı yayınlandı.
13	Aralık	Maliye ve Gümrük Bakanlığı'nca Vergi Usul Kanununa göre yeniden değerlemeye ilişkin kararı yayınlandı.

- 16 Aralık Maliye ve Gümrük Bakanlığı'nca tahsilat genel tebliği yayınlandı.
- 17 Aralık Sermaye Piyasası Kurulu'nca anonim ortakların uyacağı esaslar hakkındaki tebliğ yayınlandı.
- 18 Aralık Sermaye Piyasası Kurulu'nca İstanbul Menkul Kıymetler Borsası yönetmeliği yayınlandı.

